

Patvirtinta:
2021 m. spalio 15 d.
protokolu Nr. 15



Verslo srities planuojamų finansinių priemonių išankstinis vertinimas

2021 m.

Turinys

Santrumpų ir sąvokų sąrašas	3
1. Įvadas	5
1.1. Vertinimo tikslas ir apimtis.....	5
1.2. Vertinimo metodika	5
2. Finansinių priemonių poreikio analizė	8
2.1. Strateginių krypčių analizė	8
2.1.1. Bendra ES ir nacionalinio lygmens strateginių krypčių apžvalga	8
2.1.2. Verslo skatinimo situacijos analizė	9
2.2. Investicijų pasiūla	14
2.2.1. Subsidijos	15
2.2.2. Finansinės priemonės	16
2.3. Investicijų paklausa ir finansavimo poreikis.....	18
2.3.1. Startuolių vystymas, akceleravimas ir plėtra Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione.....	19
2.3.2. MTEP vykdymas Sostinės regione.....	22
2.3.3. MVĮ (pramonės) transformacijos skatinimo (technologinių inovacijų diegimo) Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione	24
2.3.4. TUI pritraukimas MTEPI veiklų skatinimui Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione	26
2.3.5. Pramonės MVĮ gamybos procesų automatizavimo ir skaitmeninimo technologijų diegimas (pramonės skaitmeninimas) Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione	27
2.3.6. Trumpų vertės kūrimo grandinių formavimas ir plėtra tarp MVĮ Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione	29
2.3.7. Aukštą pridėtinę vertę kuriančių MVĮ verslo procesų skaitmeninimas Sostinės regione	31
3. Siūlomi finansiniai produktai	32
3.1. Rizikos kapitalo investicijų FP	32
3.2. Paskolų FP	35
3.2. Garantijų FP.....	40
4. Sverto efekto skaičiavimas	43
4.1. Finansinis rizikos kapitalo FP sverto efektas	44
4.2. Finansinis paskolų FP sverto efektas	44
4.3. Finansinis garantijų FP sverto efektas	45
4.4. FP finansinio sverto ir subsidijų kiekybinio rodiklio palyginimas	45
5. Siūlymai dėl finansinių priemonių stebėsenos rodiklių.....	47
6. Išvados ir rekomendacijos	51
1 priedas. Interviu dalyvių sąrašas	54
2 priedas. Fokusuotų grupės diskusijų sąrašas	55
3 priedas. Vertinime nagrinėjamos subsidinės priemonės	56
4 priedas. SVV subjektų apklausos rezultatai	59

Santrumpų ir sąvokų sąrašas

Santrumpa arba sąvoka	Paaškinimas
2021–2027 m. programa	2021–2027 m. ES fondų investicijų programa Lietuvai
2019 m. atlikta SVV subjektų apklausa	2019 m. PwC atliko SVV subjektų apklausą. Apklausos anketos buvo išsiųstos apie 10,6 tūkstančių respondentų ir gauta 430 atsakymų. Apklausos tikslas – nustatyti investicijų paklausą ir finansavimo trūkumą.
AKF 2	Atviras kreditų fondas 2
AKF 3	Atviras kreditų fondas 3
AM	Aplinkos ministerija
ASIPF I	Ankstyvosios stadijos ir plėtros fondas I
ASIPF II	Ankstyvosios stadijos ir plėtros fondas II
BBIR	Bendrasis bendrosios išimties reglamentas
BVP	Bendrasis vidaus produktas
DPK	Dalinis palūkanų kompensavimas
EBPO	Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija
EIB	Europos investicinis bankas
EIP	Europos inovacijų partnerystė
EIM	Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija
EKG	Eksporto kredito garantijos
ERPF	Europos regioninės plėtros fondas
ES	Europos Sąjunga
ESF	Europos socialinis fondas
ES SF	Europos Sąjungos struktūriniai fondai
EVRK 2 red.	Ekonominės veiklos rūšių klasifikatorius 2 redakcija
FM	Lietuvos respublikos finansų ministerija
FMT	Fundamentiniai moksliniai tyrimai
FP	Finansinė priemonė
GF	Garantijų fondas
GIFII	Garantijų fondas II
GNG	Galutiniai naudos gavėjai
KKI	Kultūros-kūrybinės industrijos
INVEGOS fondas	INVEGOS kontroliuojantysis fondas
ITS	Intelektinės transporto sistemos
LEZ	Laisvoji ekonominė zona
MITA	Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūra
MK2	Mažų kreditų teikimas 2
MTEP	Moksliniai tyrimai ir eksperimentinė plėtra
MTEPI	Moksliniai tyrimai, eksperimentinė plėtra, inovacijos
MTEPI vertinimas	Mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros finansavimo 2014–2020 metų Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšomis išankstinis vertinimas
MVI	Labai mažos, mažos ir vidutinės įmonės
NMA	Nacionalinė mokėjimo agentūra prie Žemės ūkio ministerijos
NEKSVP	Nacionalinis energetikos ir klimato srities veiksmų planas 2021–2030 m
NP planas	Nacionalinės pažangos planas
PGL	Portfelinės garantijos lizingo sandoriams, finansuojamos iš Europos regioninės plėtros fondo
PGP	Portfelinės garantijos paskoloms, finansuojamos iš Europos regioninės plėtros fondo
PRP	Pasidalytos rizikos paskolos, finansuojama iš Europos regioninės plėtros fondo
RKF	Rizikos kapitalo fondas
SFMIS	Europos Sąjungos struktūrinės paramos kompiuterinė informacinė valdymo ir priežiūros sistema
Startuok	Finansinė priemonė „Startuok“
ŠESD	Šiltnamio efektą sukeliančios dujos
TPL	Technologinės parengties lygis

TUI	Tiesioginės užsienio investicijos
TVF	Tarptautinis valiutos fondas
Vertinimas	Verslo srities planuojamų finansinių priemonių išankstinis vertinimas
VFF	Fondų fondas „Verslo finansavimo fondas, finansuojamas iš Europos regioninės plėtros fondo“
VSF	Verslumo skatinimo fondas 2014–2020, finansuojamas iš Europos socialinio fondo
Žalioji kursas	Europos Komisijos komunikatas dėl Žaliojo kurso

1. Įvadas

Atsižvelgiant į 2021–2027 m. Europos Sąjungos (toliau – ES) sanglaudos politikos reglamentų projektuose¹ (toliau – Reglamentas(-ai)) numatytus reikalavimus ir Strateginio planavimo metodiką², planuojant įgyvendinti finansines priemones (toliau – FP) turi būti parengti planuojamų FP išankstiniai vertinimai (*ex ante*). Vadovaujantis Reglamento Nr. 2018/0196 52 straipsniu, *ex ante* vertinimas turi apimti šiuos elementus: (a) siūlomą finansinei priemonei skiriamo įnašo sumą ir numatomą svėro poveikį; (b) finansinius produktus, kuriuos numatoma siūlyti, įskaitant galimą poreikį investuotojams taikyti skirtingas sąlygas; (c) siūlomą tikslinę galutinių gavėjų grupę; (d) numatomą finansinės priemonės indėlį, siekiant konkrečių tikslų. Šio *ex ante* vertinimo ataskaita yra struktūruojama remiantis Reglamento reikalavimuose numatytais elementais.

Finansinės priemonės – tai būdas panaudoti ribotus valstybės biudžeto išteklius, teikiant ne vienkartinę negrąžinamas subsidijas įmonėms, o skolinant lėšas, investuojant į įmonių kapitalą, teikiant garantijas. FP privalumas – „atsinaujinančios“ lėšos, t. y. paskolinus ar investavus FP skirtas lėšas, jos sugrįžta ir gali būti dar kartą panaudojamos tiems patiems tikslams, tokiu būdu naudojant tas pačias lėšas didesniai subjektų skaičiui suteikti finansavimą.

1.1. Vertinimo tikslas ir apimtis

Šio verslo sritys planuojamų finansinių priemonių išankstinio vertinimo (toliau – Vertinimo) tikslas – išnagrinėti naujai planuojamų įgyvendinti FP iš ES, valstybės biudžeto lėšų ar kitų finansinių šaltinių poreikį ir atlikti išankstinius vertinimus (*ex ante*) pagal Reglamentų projektuose numatytus metodinius reikalavimus verslo srityje planuojamoms veikloms. Veiklų sąrašą sudarė LR ekonomikos ir inovacijų ministerija (toliau – EIM) ir LR finansų ministerija (toliau – FM), remiantis veiklų turinio ir tikslų suderinamumu su FP taikymo galimybėmis. Planuojamos verslo sritys veiklos yra:

- 1) startuolių vystymas, akceleravimas (įskaitant kultūros-kūrybinių industrijų skatinimą) ir plėtra Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione;
- 2) mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros (toliau – MTEP) vykdymas Sostinės regione;
- 3) mažųjų ir vidutinių įmonių (toliau – MVI) (pramonės) transformacijos skatinimas (technologinių inovacijų diegimui) Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione;
- 4) tiesioginių užsienio investicijų (toliau – TUI) pritraukimo mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų (toliau – MTEPI) skatinimas Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione;
- 5) trumpų vertės kūrimo grandinių formavimas ir plėtra tarp MVI Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione;
- 6) pramonės MVI gamybos procesų automatizavimas ir skaitmeninimas (pramonės skaitmeninimas) Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione;
- 7) aukštą pridėtinę vertę kuriančių MVI verslo procesų skaitmeninimas Sostinės regione.

1.2. Vertinimo metodika

Atliekant Vertinimą, buvo taikoma 2014–2020 m. ES investicijų programavimo laikotarpio Finansinių priemonių išankstinio vertinimo metodika, kuri, atsižvelgiant į 2021–2027 m. ES investicijų programavimo laikotarpio reglamentų projektų nuostatas, apima 4 pagrindinius elementus (žr. šios ataskaitos Įvado pirmąją pastraipą). Vertinimo turinys buvo suderintas su Vertinimo užsakovu, FM. Vertinimo apimtį apibrėžia 1.1 poskyryje įvardintos planuojamos finansuoti veiklos.

¹ Komisijos Sanglaudos politikos reglamentų projektų pasiūlymai: <https://esinvesticijos.lt/lt/pasirengimas-2021-2027/2021-2027-m-es-sanglaudos-politikos-reglamentu-projektai-ir-gaires>. Reikalavimai finansinių priemonių *ex-ante* vertinimui nustatyti 2018 m.

gegužės 29 d. Europos Parlamento ir Europos Tarybos reglamento Nr.2018/0196, kuriuo nustatomos bendros Europos regioninės plėtros fondo, „Europos socialinio fondo +“, Sanglaudos fondo ir Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondo nuostatos ir šių fondų bei Prieglobsčio ir migracijos fondo, Vidaus saugumo fondo ir Sienų valdymo ir vizų priemonės finansinės taisyklės 52 straipsnyje.

² Strateginio planavimo metodika, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 6 d. nutarimu Nr. 827 (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. rugpjūčio 25 d. nutarimo Nr. 1220 redakcija), naujausia suvestinė redakcija, galiojanti nuo 2019-02-15 < <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.168206/KFUoBosREr>

Taikomi vertinimo metodai apėmė turimos informacijos analizę, finansų tarpininkų (toliau – FT) ir galutinių naudos gavėjų (toliau – GNG) apklausą (2019 m. pabaigoje PwC atlikta smukiojo ir vidutinio verslo (toliau – SVV) įmonių apklausa), fokusuotas grupės diskusijas, interviu programą, apėmusią FT bei ES investicijas administruojančias tarpines institucijas. Atliekant turimos informacijos analizę buvo nagrinėjami anksčiau atlikti 2014–2020 m. ES investicijų programavimo laikotarpio vertinimai, anksčiau atlikti finansinių priemonių *ex ante* vertinimai, teisinis reglamentavimas ir kiti viešai prieinami informacijos šaltiniai. Detali informacija apie taikytus metodus ir pasiektus rezultatus yra pristatoma lentelėje Nr. 1.

Lentelė Nr. 1. Vertinimo metu taikyti metodai

Tema	Taikytas metodas	Komentaras
Strateginių krypčių analizė	Pirminių šaltinių analizė	Strateginiai dokumentai, teisės aktai
	Antrinių šaltinių analizė	<ul style="list-style-type: none"> • Anksčiau atlikti ES investicijų ir kitų finansavimo šaltinių <i>ex ante</i>, panaudojimo ir <i>ex post</i> poveikio vertinimai; • Atliktos verslo srities studijos³.
	Statistinių duomenų analizė	Statistikos departamento pateikiami duomenys apie atskirų sričių rodiklius ir jų rezultatus
Investicijų pasiūlos analizė	SFMIS duomenų analizė	2014–2020 m. ES fondų investicijų priemonių finansiniai duomenys
	Interviu programa	Atlikta 10 interviu: 7 su FT, 2 su ministerijomis, 1 su viešąja įstaiga. Interviu dalyvių sąrašas pateikiamas 1 priede.
	Fokusuotų grupės diskusijų programa	Atliktos 2 fokusuotos grupės diskusijos su 2 ministerijomis ir 1 agentūra. Fokusuotų grupės diskusijų dalyvių sąrašas pateikiamas 2 priede.
	2019 m. pab. atliktos SVV subjektų apklausos analizė	2019 m. PwC atliko SVV subjektų apklausą. Apklausos anketos buvo išsiųstos apie 10,6 tūkstančių respondentų ir gauta 430 atsakymų. Tokio atsakymų skaičiaus pakanka užtikrinti 5 proc. atsakymų paklaidą prie 95 proc. patikimumo lygio. Šio Vertinimo apimtyje buvo atlikta surinktų duomenų analizė.
	Pirminių šaltinių analizė	Strateginiuose dokumentuose numatytas finansavimas į šio vertinimo apimtį patenkančioms veikloms
Investicijų paklausos analizė	Interviu programa	Atlikta 10 interviu: 7 su FT, 2 su ministerijomis, 1 su viešąja įstaiga. Interviu dalyvių sąrašas pateikiamas 1 priede.
	Fokusuotų grupės diskusijų programa	Atliktos 2 fokusuotos grupės diskusijos su 2 ministerijomis ir 1 agentūra. Fokusuotų grupės diskusijų dalyvių sąrašas pateikiamas 2 priede.
	2019 m. pab. atliktos SVV subjektų apklausos analizė	2019 m. PwC atliko SVV subjektų apklausą. Apklausos anketos buvo išsiųstos apie 10,6 tūkstančių respondentų ir gauta 430 atsakymų. Tokio atsakymų skaičiaus pakanka užtikrinti 5 proc. atsakymų paklaidą prie 95 proc. patikimumo lygio. Šio Vertinimo apimtyje buvo atlikta surinktų duomenų analizė.
	SFMIS duomenų analizė	2014–2020 m. fondų ES investicijų priemonių lėšų

³ Nuorodos į konkrečius šaltinius pateikiamos toliau dokumente.

Tema	Taikytas metodas	Komentaras
		panaudojimo duomenys
	Antrinių šaltinių analizė	<ul style="list-style-type: none"> • Anksčiau atlikti ES investicijų ir kitų finansavimo šaltinių <i>ex ante</i>, panaudojimo ir <i>ex post</i> poveikio vertinimai; • Atliktos verslo srities studijos.
Finansiniai produktai	Antrinių šaltinių analizė	<ul style="list-style-type: none"> • Anksčiau atlikti ES investicijų ir kitų finansavimo šaltinių <i>ex ante</i>, panaudojimo ir <i>ex post</i> poveikio vertinimai; • Atliktos verslo srities studijos; • Užsienio praktikos (Jungtinės Karalystės) analizė.
	Interviu programa	Atlikta 10 interviu: 7 su FT, 2 su ministerijomis, 1 su viešąja įstaiga. Interviu dalyvių sąrašas pateikiamas 1 priede.
	Fokusuotų grupės diskusijų programa	Atliktos 2 fokusuotos grupės diskusijos su 2 ministerijomis ir 1 administruojančia agentūra. Fokusuotų grupės diskusijų dalyvių sąrašas pateikiamas 2 priede.
Sverto efekto skaičiavimas	SFMIS duomenų analizė	2014–2020 m. ES fondų investicijų priemonių finansiniai duomenys
Tikslinė GNG	Interviu programa	Atlikta 10 interviu: 7 su FT, 2 su ministerijomis, 1 su viešąja įstaiga. Interviu dalyvių sąrašas pateikiamas 1 priede.
	Fokusuotų grupės diskusijų programa	Atliktos 2 fokusuotos grupės diskusijos su 2 ministerijomis ir 1 agentūra. Fokusuotų grupės diskusijų dalyvių sąrašas pateikiamas 2 priede.
	2019 m. pab. atliktos SVV subjektų apklausos analizė	2019 m. PwC atliko SVV subjektų apklausą. Apklausos anketos buvo išsiųstos apie 10,6 tūkstančių respondentų ir gauta 430 atsakymų. Tokio atsakymų skaičiaus pakanka užtikrinti 5 proc. atsakymų paklaidą prie 95 proc. patikimumo lygio. Šio Vertinimo apimtyje buvo atlikta surinktų duomenų analizė.
	Pirminių šaltinių analizė	Teisės aktai, įskaitant ES fondų investicijų priemonių projektų finansavimo sąlygų aprašus.
Tikėtini siūlomų finansinių priemonių rezultatai	Pirminių šaltinių analizė	Teisės aktai, įskaitant ES fondų investicijų priemonių projektų finansavimo sąlygų aprašus.
	Antrinių šaltinių analizė	<ul style="list-style-type: none"> • Anksčiau atlikti ES investicijų ir kitų finansavimo šaltinių <i>ex ante</i>, panaudojimo ir <i>ex post</i> poveikio vertinimai; • Atliktos verslo srities studijos; • Užsienio praktikos (Jungtinės Karalystės) analizė.
	Interviu programa	Atlikta 10 interviu: 7 su FT, 2 su ministerijomis, 1 su viešąja įstaiga. Interviu dalyvių sąrašas pateikiamas 1 priede.
	Fokusuotų grupės diskusijų programa	Atliktos 2 fokusuotos grupės diskusijos su 2 ministerijomis ir 1 agentūra. Fokusuotų grupės diskusijų dalyvių sąrašas pateikiamas 2 priede.
	SFMIS duomenų analizė	2014–2020 m. ES investicijų priemonių rodiklių duomenys

Šaltinis: sudaryta Vertintojų.

2. Finansinių priemonių poreikio analizė

2 skyriuje „Finansinių priemonių poreikio analizė“ yra nagrinėjamos ES ir Lietuvos strateginės kryptys pagal planuojamas finansuoti veiklas verslo skatinimo srityse. Taip pat yra įvertinama investicijų pasiūla, paklausa ir įvertinamas finansavimo trūkumas. Ši analizė leidžia įvertinti siūlomų FP skiriamo įnašo sumą.

2.1. Strateginių krypčių analizė

Šiame skyriuje yra nagrinėjamos ES ir Lietuvos strateginės kryptys pagal planuojamas finansuoti verslo srities veiklas. Skyriuje yra analizuojami šie dokumentai:

- 1) Komisijos Sanglaudos politikos reglamentų projektų pasiūlymai⁴;
- 2) Europos Komisijos komunikatas dėl Žaliojo kurso (toliau – Žalioji kursas)⁵;
- 3) 2021–2027 m. ES fondų investicijų programos projektas⁶ (toliau – 2021–2027 m. programa);
- 4) Valstybės pažangos strategija „Lietuva 2030“⁷;
- 5) 2021–2030 metų Nacionalinis pažangos planas (toliau – NP planas)⁸;
- 6) Nacionalinis energetikos ir klimato srities veiksmų planas 2021–2030 m. (toliau – NEKSVP)⁹;
- 7) Skaitmeninė Europa 2021–2027¹⁰.

2.1.1. Bendra ES ir nacionalinio lygmens strateginių krypčių apžvalga

2021–2027 m. ES fondų investicijos yra kryptingai sutelktos į penkis ES Bendrųjų nuostatų reglamente nustatytus politikos tikslus¹¹:

- 1) *Pažangesnė Europa* – ES fondų investicijomis bus skatinama Lietuvos ekonomikos transformacija į aukštesnės pridėtinės vertės ekonomiką ir jos konkurencingumas;
- 2) *Žalesnė Europa* – ES fondų investicijomis bus skatinamas perėjimas prie švarios ir teisingos energetikos, žaliosios investicijos, žiedinė ekonomika, prisitaikymas prie klimato kaitos, ekstremalių klimato reiškinių rizikos prevencija bei jos valdymas;
- 3) *Geriau sujungta Europa* – ES fondų investicijomis bus skatinamas skaitmeninis junglumas, kuriamas tvarus, atsparus klimato kaitai, pažangus, saugus ir įvairiarūšis transEuropinis transporto tinklas, taip pat gerinamas nacionalinis, regiono ir vietos judumas, įskaitant geresnes galimybes naudotis TEN-T ir tarpvalstybinis judumas;
- 4) *Socialiai atsakinga Europa* – ES fondų investicijomis bus įgyvendinami Europos socialinių teisių ramsčio principai, skatinant užimtumo, švietimo ir socialinės įtraukties politikos sričių investicijas į žmones ir sistemas;
- 5) *Piliečiams artimesnė Europa* – ES fondų investicijomis bus įgyvendinama tvari ir integruota miestų ir kaimų plėtra ir vietos iniciatyvos, siekiant reaguoti į demografinius iššūkius ir mažinti socialinius ir ekonominius skirtumus.

Šie tikslai yra atliepti NP plane, kuriuo siekiama nustatyti pagrindinius ateinančių dešimtmetį valstybėje siekiamus pokyčius, užtikrinančius pažangą socialinėje, ekonominėje, aplinkos bei saugumo srityse, ir sutelkti finansavimo šaltinius šiems pokyčiams įgyvendinti. NP planas apibrėžia 10 strateginių tikslų, iš kurių 1-ąjį strateginį tikslą „Pereiti prie mokslo žiniomis, pažangiosiomis technologijomis, inovacijomis

⁴ Europos Komisija, Bendrųjų nuostatų reglamento, ERPF ir SaF reglamentų projektai <<https://www.esinvesticijos.lt/lt/pasirengimas-2021-2027/2021-2027-m-es-sanglaudos-politikos-reglamentu-projektai-ir-gaires>>

⁵ Europos Komisija <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52019DC0640&from=EN>>

⁶ 2021-2027 m. ES fondų investicijų programos projektai <<https://esinvesticijos.lt/lt/pasirengimas-2021-2027/2021-2027-m-es-fondu-investiciju-programos-rengimas>>

⁷ LR Seimo nutarimas dėl valstybės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ patvirtinimo <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.425517>>

⁸ LR Vyriausybė <<https://lrv.lt/lt/aktuali-informacija/xvii-vyriausybe/strateginis-valdymas/2021-2030-m-nacionalinis-pazangos-planas>>

⁹ LR Vyriausybė <https://lrv.lt/uploads/main/documents/files/NECP%2012_31.pdf>

¹⁰ Skaitmeninė Europos programa <https://ec.europa.eu/commission/publications/connecting-Europe-facility-digital-Europe-and-space-programmes_lt>

¹¹ Komisijos Sanglaudos politikos reglamentų projektų pasiūlymai: <https://esinvesticijos.lt/lt/pasirengimas-2021-2027/2021-2027-m-es-sanglaudos-politikos-reglamentu-projektai-ir-gaires>

grįsto darnaus ekonomikos augimo ir didinti šalies tarptautinį konkurencingumą“ iš dalies sprendžia Vertinime analizuojamos verslo sritys.

NP planas bus įgyvendinamas per plėtros programas ir jų priemones. Plėtros programose atsispindės visos planuojamos sritys investicijos ir skiriamos lėšos. Tuo siekiama užtikrinti kryptingą tarptautinių, ES ir valstybės lėšų panaudojimą. 2021–2027 m. programos rengimo metu buvo įvertinti ES Sanglaudos politikos tikslai, Lietuvai skirtos Tarybos rekomendacijos, atsižvelgta į NP planą ir plėtros programas bei NEKSVP iššūkius, siekiant energetikos ir klimato tikslų, rengiant naują Lietuvos augimo modelį, nustatant investicijų poreikį žalioms technologijoms ir darniems sprendimams.

2.1.2. Verslo skatinimo situacijos analizė

COVID-19 pandemija, lėta Lietuvos ekonomikos transformacija aukštesnės pridėtinės vertės link, socialinė atskirtis ir nelygybė, kuri pandemijos metu tapo dar gilesnė, ekonominiai ir socialiniai regioniniai skirtumai ir kt. turi tiesioginės įtakos Lietuvos ekonominei raidai ir visuomenės gerovei¹². 2021–2027 m. programoje yra atliepiami pagrindiniai iššūkiai, kartu apibrėžiant investicijų poreikį atskirose srityse. Šiame ataskaitos skyriuje pateikiama į šio Vertinimo apimtį patenkančių, (1) planuojamų finansuoti verslo sritys veiklų situacijos apžvalga, ir (2) investicijų atitiktis ES ir nacionaliniams strateginiams tikslams įvertinimas.

Planuojamos finansuoti veiklos yra nukreiptos į atskirus Lietuvos regionus. 2016 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu pritarta LR vidaus reikalų ministerijos parengtam projektui¹³ Lietuvoje sudaryti du planavimo regionus – Sostinės regioną iš Vilniaus apskrities ir Vidurio ir Vakarų Lietuvos regioną iš likusių 9 apskričių. Planuojant ES investicijas yra atsižvelgiama į skirtingą regionų ekonominį išsivystymo lygį – mažiau išvystytiems, pereinamiesiems ir labiau išvystytiems. Vilniaus regionas, kuriame koncentruojasi pagrindinių įmonių buveinės, užsienio investicijos, valdžios sektoriaus įstaigos, pagal bendrojo vidaus produkto (toliau – BVP) rodiklius viršija ES vidurkį. Tuo tarpu likusioje Lietuvos dalyje vienam gyventojui tenkanti BVP dalis nesiekia 75 proc. ES vidurkio. Tokiu būdu investicijos yra kryptingai paskirstomos pagal poreikį.

Startuolių vystymas, akceleravimas ir plėtra Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione

2021 m. balandžio mėn. duomenimis. *Startup Lithuania* duomenų bazėje buvo užregistruota 1090 startuolių. Lyginant su 2018 m. pab. rezultatais, startuolių skaičius išaugo beveik dvigubai (2018 m. pab. duomenimis buvo registruota 520 startuolių, kurie pritraukė 183 mln. Eur investicijų iš užsienio ir Lietuvos investicinių fondų).¹⁴ Auganti Lietuvos startuolių ekosistema lemia papildomų investicijų poreikį. 2019 m. veiklą pradėjo vykdyti 2 nauji akceleravimo fondai. Nuo 2020 m. pradžios įsigaliojo Pelno mokesčio įstatymo pakeitimas, suteikiantis galimybę lanksčiau investuoti į startuolius, o taip pat ir patrauklesnis opcionų apmokestinimas, kuris leidžia startuoliams įmonių darbuotojus motyvuoti įmonės akcijomis.

2020 m. *Startup Lithuania* užsakyму atlikta Lietuvos startuolių apklausa parodė, kad palankiai ekosistemos augimą bei jos dalyvius vertina 58 proc. Lietuvos startuolių (iš viso buvo apklaustas 181 startuolis). Nepaisant to, kad šiuo metu Lietuvos startuolių ekosistemoje netrūksta investicijų ir fondų, pasiryžusių investuoti į inovatyvius verslus, pagrindine kliūtimi vystyti verslą patys startuoliai įvardija finansų stoką – 42 proc., verslo reguliavimą (26 proc.) ir talentų trūkumą (22 proc.). Komerciniai bankai laikosi atsakingo skolinimo principo ir teikia finansavimą įmonėms, kurios veikia pelningai, atsakingai valdo finansus, geba laiku grąžinti paskolas nepriklausomai nuo jų dydžio ar veiklos trukmės, todėl pirmąsias investicijas ankstyvosios stadijos startuoliai dažniausiai pritraukia iš akceleravimo programų.

Startup Lithuania duomenimis¹⁵ šiuo metu Lietuvoje veikia 13 programų (iniciatyvų), teikiančių pagalbą ankstyvajame startuolių vystymo etape (*70 Ventures, StartupWiseGuys, Katalista Ventures, Baltic Sandbox, Business acceleration program Evolut 4.0, RockIt Impact Accelerator*). Aktyviausiai į ankstyvosios

¹² 2021–2027 m. ES fondų investicijų programos projektai < <https://esinvesticijos.lt/lt/pasirengimas-2021-2027/2021-2027-m-es-fondu-investiciju-programos-rengimas> >

¹³ <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/pritarta-sostines-regiono-ir-vidurio-ir-vakaru-lietuvos-regiono-sudarymui>

¹⁴ StartupLithuania < <https://www.startuplithuania.com/startup/> >

¹⁵ Startup Lithuania < <https://www.startuplithuania.com/ecosystem/> >

stadijos startuolius investuoja *70 Ventures*, *StartupWiseGuys* ir *Katalista Ventures*. Taip pat, į naujas įmones investuoja ir Verslo angelų fondas II. Rizikos kapitalo fondai į startuolius pradeda investuoti jiems paaugus, o investicijos prasideda nuo 100 tūkst. Eur. Nuo 500 tūkst. Eur į vėlesnėse stadijose esančius startuolius dažniausiai pradeda investuoti užsienio verslo angelai, o nuo 1 mln. Eur – užsienio rizikos kapitalo fondai.¹⁶

Europos investicinio banko (toliau – EIB) duomenimis, startuoliai užima svarbų vaidmenį ekonomikoje. Jie ne tik skatina investicijų pritraukimą, tačiau daro didelę įtaką inovacijų diegimui, skatina aukštos pridėtinės vertės darbuotojų paklausą, didina konkurenciją ir tuo pačiu skatina rinkos efektyvumą. Nepaisant teigiamo ekonominio poveikio, startuoliai ženkliai prisideda prie geografinio netolygumo, t. y. startuoliai yra linkę įsikurti centruotai.¹⁷ Ši tendencija yra aiškiai matoma ir Lietuvoje – atsižvelgiant į startuolių, įsikūrusių Vilniaus apskrityje (616 iš 1049¹⁸) skaičių, darytina išvada, kad Sostinės regionas yra patrauklesnis jų kūrimuisi ir plėtrai. 2019 m. Vilnius buvo paskelbtas miestu, pritraukusiu daugiausiai technologijų srityje veikiančių užsienio startuolių, lyginant su Singapūru, Tel Avivu ir Berlynu.¹⁹ Didelė startuolių koncentracija Vilniuje turi tiesioginės įtakos didėjančiam Sostinės regiono atotrūkiui nuo kitų Lietuvos regionų. Siekiant (1) sumažinti Sostinės ir kitų Lietuvos regionų ekonominius netolygumus, (2) skatinti aukštą pridėtinę vertę kuriančių įmonių kūrimąsi, (3) skatinti užimtumo didinimą, (4) skatinti gyvenimo kokybės rodiklių gerėjimą, (5) mažinti emigraciją, ir (6) įgalinti regionuose esančias mokslo ir studijų institucijas, reikalingos papildomos investicijos startuolių kūrimosi ir plėtros skatinimui regionuose. Finansavimas šioje srityje tiesiogiai prisidės prie 2021–2027 m. programos pirmojo politikos tikslo „Pažangesnė Europa“, o taip pat prie NP plano I-ojo strateginio tikslo.

MTEP vykdymas Sostinės regione

Lietuva, norėdama išlikti konkurencinga globalioje ekonomikoje, turi didinti savo inovacinį potencialą ir efektyvumą bei skatinti steigtis ir plėstis technologijas vystančias ir inovacijas kuriančias įmones. Globaliame kontekste, Lietuva atsilieka nuo inovacijų lyderių šalių. Europos inovacijų švieslentė rodo, kad viena iš sričių, kuriai Lietuva turėtų skirti dėmesio, yra inovacijų našumas ir efektyvumas (idėjų (prototipų) komercinimas; naujų produktų pateikimas į rinką; privačių ir valstybės investicijų grąžos didėjimas). Tiek 2021–2027 m. programoje, tiek NP plane yra identifikuoti siektini rodikliai, kurie rodo investicijų poreikį MTEP veikloms. Perėjimas į aukštą pridėtinę vertę grįstą ekonomiką padėtų paspartinti našumo augimą ir mažinti atotrūkį nuo ES vidurkio.²⁰

2021–2027 m. programoje yra teigiama, kad siekiant užtikrinti investicijų papildomumo principą, siūloma didžiąja dalimi finansavimą koncentruoti į MTEP, komercinamų žinių kūrimą, perdavimą ir inovacijų diegimą, o fundamentinius tyrimus planuojama finansuoti iš Europos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės bei nacionalinių lėšų.

Šiuo metu verslo MTEP investicijos dominuoja Sostinės regione (70 proc.), kuris ženkliai viršija kitų regionų rezultatus pagal sukuriama vertę (BVP rodiklius). Poreikių žemėlapiu ataskaitoje teigiama, kad MTEP vykdymui Sostinės regione turėtų atsirasti daugiau įmonių poreikius atitinkančių finansavimo modelių, užtikrinančių finansinių šaltinių prieinamumą²¹. Sostinės regiono galimybės pritraukti investicijas ir

¹⁶ Apklausa: startuoliai palankiai vertina Lietuvos ekosistemą, bet stokoja finansavimo <<https://www.vz.lt/paslaugos/2020/02/17/apklausa-startuoliai-palankiai-vertina-lietuvos-ekosistema-bet-stokoja-finansavimo#ixzz6Y5pQJWxN>>

<https://www.startuplithuania.com/ecosystem/>

¹⁷ EIB Investment Report 2019/2020: Accelerating Europe's transformation

<https://www.eib.org/attachments/efs/economic_investment_report_2019_en.pdf>

¹⁸ Startup Lithuania duomenų bazė, remiantis 2020 m. lapkričio mėn. duomenimis

<https://map.startuplithuania.lt/companies/f/locations/anyof_Vilnius_Vilnius proc.20County_Vilnyus_Vilniaus proc.20apskritis/tags/anyof_startuplithuania>

¹⁹ VšĮ „Investuok Lietuvoje“ straipsnis <<https://investlithuania.com/news/vilnius-ranked-as-nr-1-city-in-tech-startups-fdi-attraction-index/>>

²⁰ Europos Sąjungos inovacijų švieslentė (2018), Global Innovation Index (2018), OECD (2017)

<https://ec.europa.eu/docsroom/documents/42981/attachments/1/translations/en/renditions/native>

²¹ LR ekonomikos ir inovacijų ministerija, Investicijos į MTEP ir inovatyviosios bei sumaniosios ekonomikos vystymą: pasiekimų, išmoktų pamokų ir išliekančių plėtros poreikių žemėlapis <<https://www.esinvesticijos.lt/uploads/main/documents/files/Post proc.202020/Programos proc.20rengimas/MTEP proc.20 proc.20SMSM proc.20ir proc.20EIM proc.20zemelapis proc.20FINAL proc.202020-04-02.pdf>>

žmogiškąjį kapitalą yra išskiriamos ir 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos prioriteto „Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų skatinimas“ poveikio vertinime. Atliktame vertinime pabrėžiama, kad Sostinės regionas turi stipriausius absorbcinius pajėgumus (vieną iš svarbiausių investicijų sėkmės veiksnių) pasinaudoti inovacijų skatinimui skiriamomis investicijomis.²² Atsižvelgiant į didelę MTEP investicijų koncentraciją Sostinės regione yra matomas didelis poreikis MTEP veiklų finansavimui. Finansavimas šioje srityje tiesiogiai prisidės prie 2021–2027 m. programos pirmojo politikos tikslo „Pažangesnė Europa“, o taip pat prie NP plano I-ojo strateginio tikslo.

MVĮ (pramonės) transformacijos skatinimo (technologinių inovacijų diegimo) Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione

NEKSVP²³ nurodoma, kad pramonė yra vienas iš trijų ūkio sektorių, kurie išmeta daugiausiai šiltnamio efektą sukeliančių dujų (toliau – ŠESD). NEKSVP taip pat teigiama, kad pramonė, kartu su transportu ir pastatais, turi didžiausią potencialą energijos efektyvumo didinimui.

Viena iš poveikio klimatui neutralizavimo krypčių – investicijos į inovacijas pramonėje²⁴. Siekiant žiedinės ekonomikos tikslų, svarbu užtikrinti efektyvų išteklių naudojimą, tačiau Lietuvoje išteklių produktyvumo rodiklis vis dar gerokai mažesnis už ES vidurkį. Didinti išteklių našumą galėtų padėti ekologinės inovacijos – šioje srityje Lietuva kol kas atsilieka nuo ES vidurkio.²⁵

Lietuvos pramonė susiduria su trimis pagrindiniais iššūkiais:

- 1) neišnaudojamas žiedinės ekonomikos klimato kaitą mažinančių technologijų (atliekų pakartotinio panaudojimo, perdirbimo ir antrinių žaliavų panaudojimo ir beatliekinės gamybos) teikiamas potencialas,
- 2) orientuojamasi į žemos pridėtinės vertės užsakomąją gamybą bei ribotai, nepakankamai kuriamos aukštos pridėtinės vertės darbo vietos;
- 3) silpni ekosisteminiai ryšiai nesudaro galimybės didinti konkurencingumo žiedinės ekonomikos siūlomo tarpsektorinio bendradarbiavimo galimybių, kuriant tvarius produktus.²⁶

2021–2027 m. programoje teigiama, kad, siekiant paskatinti inovacinę veiklą vykdančių įmonių skaičiaus augimą, prioritetas bus teikiamas investicijoms į ekoinovacijas, tvarių „žiedinių“ produktų gamybą. NP plane yra teigiama, kad bus skatinamas perėjimas prie žiedinės ekonomikos, didinamas išteklių produktyvumas, mažinamas ekonominio vystymosi neigiamas poveikis aplinkai. Tai bus atliekama skatinant mokslinius tyrimus ir inovacijas, kurios yra ypač svarbios pereinant prie žiedinės ekonomikos, bei sprendžiant aplinkos ir klimato kaitos problemas, įgalinant MVĮ naudoti mažą ŠESD kiekį išmetančias ir netaršias technologijas, tvariems produktams gaminti ir paslaugoms kurti.

Siekiant paskatinti inovacinę veiklą vykdančių įmonių skaičiaus augimą, sėkmingą ir tvarumą ir švarią aplinką orientuotą pramonės MVĮ perorientavimą, bus skatinamas inovatyvių skaitmeninių ir aplinkai draugiškų technologijų kūrimas, jų demonstravimas ir diegimas MVĮ, veikiančiose sumanios specializacijos srityse. Šios veiklos planuojamos skatinti Vidurio ir Vakarų Lietuvoje veikiančiose įmonėse, siekiant sumažinti atotrūkį tarp Sostinės ir Vidurio ir Vakarų Lietuvos regionų.

TUI pritraukimas MTEPI veiklų skatinimui Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione

Tarptautinio valiutos fondo (TVF) ir Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) teigimu, TUI yra vienas iš esminių ekonomikos rodiklių ir variklių. TUI padeda sukurti daugiau darbo vietų, skatina ekonominį augimą, žmogiškojo kapitalo plėtrą, didina eksportą ir kt. Remiantis VŠĮ „Investuok

²² 2014–2020 m. Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos prioriteto „Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų skatinimas“ poveikio vertinimas <<https://www.esinvesticijos.lt/lt/dokumentai/2014-2020-m-Europos-sajungos-fondu-investiciju-veiksmu-programos-prioriteto-moksliniu-tyrimu-eksperimentines-pletros-ir-inovaciju-skatinimas-poveikio-vertinimas>>

²³ Nacionalinis energetikos ir klimato srities veiksmų planas 2021–2030 m. <<https://am.lrv.lt/lt/veiklos-sritys-1/klimato-kaita/nacionalinis-energetikos-ir-klimato-srities-veiksmu-planas-2021-2030-m>>

²⁴ Žalioji kursas

²⁵ Pwc (2019). Lietuvos ūkio sektorių finansavimo po 2020 m. vertinimas: Aplinkosauga.

²⁶ Ateities ekonomikos DNR plano veiksmų ir projektų įgyvendinimo tvarkos aprašo 3 priedas „Veiksmo įgyvendinimo koncepcija“: Industry 4.0 Lab <https://finmin.lrv.lt/uploads/finmin/documents/files/LT_ver/DNR%20plano%20dokumentai/KONCEPCIJOS/Koncepcija.docx>

Lietuvoje“ duomenimis, pagal TUI projektų suplanuotas darbo vietas, Lietuva atsilieka nuo ES vidurkio. Viena priežasčių, lėtinančių pažangą šioje srityje, yra tai, kad didesnės apimties projektuose Lietuva nusileidžia daugeliui regiono valstybių savo dydžiu, o didelė darbuotojų pasiūla yra vienas esminių klausimų, rūpinčių investuotojams.²⁷

Statistikos departamento duomenimis, 2018 m. sukauptosios TUI Lietuvoje sudarė 17 mlrd. Eur ir, palyginti su 2017 m. duomenimis, padidėjo 4,5 proc.: Sostinės regione padidėjo 3,2 proc., Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione – 7,6 proc. TUI vienam Lietuvos gyventojui išaugo 5 proc. ir sudarė vidutiniškai 6,1 tūkst. Eur. Vis dėlto daugiausia investuota Vilniaus apskrityje – 70,2 proc. visų šalies TUI (Vilniaus miesto savivaldybėje – 95 proc. visų Vilniaus apskrities TUI), Kauno apskrityje – 11,7 proc. (Kauno miesto savivaldybėje – 76,4 proc.), ir Klaipėdos apskrityje – 7,4 proc. (Klaipėdos miesto savivaldybėje – 75,4 proc.). TUI vienam gyventojui Sostinės regione teko 14,8 tūkst. Eur, Vidurio ir vakarų Lietuvos regione – 2,6 tūkst. Eur.²⁸ Apibendrinant, pastarųjų metų TUI tendencijos rodo didelį investicijų potencialą Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione.

Siekiant skatinti investicijas į aukštą pridėtinę vertę kuriančius sektorius, Lietuva planuoja tęsti 2014–2020 m. pradėtus veiksmus ir toliau skatinti TUI MTEPI srityje. Programoje teigiama, kad bus skatinamos aukštos pridėtinės vertės TUI paieškos ir pritraukimo veiklos, skirtos paskatinti bendradarbiavimą ir (ar) technologijų perdavimą tarp didelių įmonių ir MVĮ MTEPI srityje. Prioritetas bus teikiamas investicijoms, prisidedančioms prie integracijos į ES strategines vertės grandines, tvarių „žiedinių“ ir didelio poveikio technologijų ir produktų kūrimui. NP plane yra numatytas bendras tikslas didinti TUI Lietuvoje, ypatingai pažangiųjų technologijų gamybos ir žinioms imlių paslaugų sektoriuose, tokiu būdu juose kuriant naujas darbo vietas, skatinant ekonomikos augimą, didinant aukštos pridėtinės vertės kūrimą, o taip pat prisidedant prie šalies saugumo užtikrinimo.

Trumpų vertės kūrimo grandinių formavimas ir plėtra tarp MVĮ Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione

Trumpos vertės grandinės yra ypač vertinamos bendrame ekonomikos kontekste dėl kuriamos pridėtinės vertės bendradarbiaujantiems verslams ir bendrai ekonomikai. 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu trumpos vertės kūrimo grandinės buvo finansuojamos iš Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programos lėšų.²⁹ NP plane yra teigiama, kad atliepant 2-ą strateginį uždavinį, reikalinga ir toliau plėtoti vietos maisto sistemas – didinti vietos maisto produktų pasiūlą ir plėtoti veiksmingą trumpųjų tiekimo grandinių sistemą, skatinant vartotojus naudoti vietos produktus bei sudarant palankias investicines bei teisinės sąlygas žemės ūkio ir maisto produktų gamintojams tiesiogiai produktus tiekti vartotojams, plėsti gaminamos produkcijos asortimentą.

2021–2027 m. programoje numatyta, kad uždavinys „Skatinti pradedančiųjų SVV subjektų kūrimą, augimą ir plėtrą“ galėtų būti įgyvendinamas naudojant 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu pasiteisinusias įgyvendintas FP, užtikrinančias finansinių šaltinių prieinamumą. Trumpų vertės grandinių kūrimas nėra orientuotas tik į vienos srities skatinimą. 2021–2027 m. programoje taip pat nurodoma, kad reikalinga skatinti trumpų vertės kūrimo grandinių formavimą ir plėtrą tarp MVĮ Vidurio ir Vakarų Lietuvos regionuose investuojant į trumpose vertės kūrimo grandinėse dalyvaujančių MVĮ verslo procesų modernizavimą, prioritetą skiriant investicijoms, skatinančioms darbo vietų kūrimą MVĮ, dalyvaujančiose trumpose vertės kūrimo grandinėse.

Remiantis strateginiais dokumentais, galima daryti išvadą, kad trumpų grandinių formavimas ir skatinimas Vidurio ir Vakarų Lietuvoje gali prisidėti prie papildomų darbo vietų kūrimo į trumpą vertės grandinę įtrauktose įmonėse, padidinti regionų konkurencingumą, skatinti naujų MVĮ kūrimą ir trumpoje vertės grandinėje esančių MVĮ augimą ir plėtrą.

²⁷ VšĮ „Investuok Lietuvoje“ „TUI projektų apžvalga 2016 m. <https://investlithuania.com/wp-content/uploads/2017/09/TUI-projektai-regione-2016_Investuok-Lietuvoje.pdf>

²⁸ Oficialiosios statistikos portalas. Tiesioginės užsienio investicijos apskrityse ir savivaldybėse, <<https://osp.stat.gov.lt/informaciniai-pranesimai?articleId=6841561>>

²⁹ Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programa <<https://zum.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/lietuvos-kaimo-pletros-2014-2020-m-programa>>
<https://www.nma.lt/index.php/parama/lietuvos-kaimo-pletros-20142020-m-programa/statistika/9156>

Pramonės MVĮ gamybos procesų automatizavimo ir skaitmeninimo technologijų diegimas (pramonės skaitmeninimas) Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione

Gamybos sektorius yra didžiausias Lietuvos ekonomikos sektorius, sukuriantis 20,4 proc. Lietuvos BVP. Pramoninės prekės sudaro daugiau nei 80 proc. Lietuvos prekių ir paslaugų eksporto³⁰. Gamybos sektorius padarė esminę įtaką dinamiškam Lietuvos eksporto augimui ir yra labai svarbi Lietuvos ekonomikos dalis³¹. Atsižvelgiant į visame pasaulyje vykstančią „Pramonė 4.0“ revoliuciją, Lietuvos pramonė susiduria šiais sektoriaus iššūkiais³²:

- 1) Vietinėje pramonėje vyrauja žemo technologinio išsivystymo SVV – tai šiuo metu riboja investicijas į bendrą gamybos plėtojimą;
- 2) Vyrauja užsakomoji žemos pridėtinės vertės produktų gamyba – tai riboja moderniausių technologinių sprendimų poreikį ir nereikalauja glaudaus Lietuvos mokslinių tyrimų centrų bei pramonės bendradarbiavimo;
- 3) Nepakankamai suderinti darbo rinkos ir išsilavinimo bei pramonės poreikiai;
- 4) Išskaidyta paskatų skaitmeninti sistema, kurią sudaro daug elementų, jungiamų prastai funkcionuojančių jungčių;
- 5) Lėtai besiplėtojanti partnerystės kultūra, kuri stabdo pagrindinių ekonominės sistemos dalyvių bendradarbiavimą ir bendradarbiavimą, paremtą įprastais B2B (verslas verslui, angl. *business-to-business*) santykiais.

NP plane yra teigiama, kad šalies konkurencingumo ir produktyvumo didinimui vienas iš esminių veiksnių yra visos valstybės skaitmeninimas ir technologinis atsinaujinimas, kuris sudaro pagrindą aukštos pridėtinės vertės produktų kūrimui. Skaitmeninės Europos programoje³³ akcentuojama, kad prioritetas turėtų būti skiriamas superkompiuterijos, dirbtinio intelekto, kibernetinio saugumo, aukšto lygio skaitmeninių įgūdžių ir skaitmeninių technologijų plataus naudojimo užtikrinimui visose ekonomikos srityse ir visuomeniniame gyvenime. Atsižvelgiant į tai, įgyvendinant pirmąjį NP plano strateginį tikslą bus skatinamos produktyviosios investicijos, technologinė pažanga, skaitmenizavimas, gerinama verslo aplinka, skatinamas verslumas.

Su MVĮ skaitmeninimu susijusiais iššūkiais susiduria tiek Sostinės regionas, tiek Vidurio ir Vakarų Lietuvos regionas. Vis dėl to, atsižvelgiant į egzistuojantį Sostinės regiono pramonės MVĮ atotrūkį nuo Vidurio ir Vakarų Lietuvos regiono 2021–2027 m. programa nurodo, kad MVĮ skaitmeninimas Sostinės regione bus įgyvendinamas pagal sumanios specializacijos strategiją, o Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione – bus pritaikytas tradiciniam verslui priklausiančiose MVĮ. Finansavimas šioje srityje tiesiogiai prisidės prie 2021–2027 m. programos pirmojo politikos tikslo „Pažangesnė Europa“, o taip pat prie NP plano I-ojo strateginio tikslo.

Aukštą pridėtinę vertę kuriančių MVĮ verslo procesų skaitmeninimas Sostinės regione

Valstybės pažangos strategijoje „Lietuva 2030“³⁴ teigiama, kad nešiuolaikiški verslo procesai, pasenę technologiniai gamybos pajėgumai stabdo verslo įmonių galimybes konkuruoti tarptautinėse rinkose, kurti ir parduoti aukštesnės pridėtinės vertės produktus ir paslaugas. NP plane taip pat pabrėžiama, kad vienas esminių šalies konkurencingumo ir produktyvumo didinimo veiksnių yra skaitmeninimas ir technologinis atsinaujinimas – aukštos pridėtinės vertės produktų kūrimo pagrindas. Skaitmeninės Europos programoje pabrėžiama, kad prioritetas turėtų būti skiriamas superkompiuterijos, dirbtinio intelekto, kibernetinio saugumo, aukšto lygio skaitmeninių įgūdžių ir skaitmeninių technologijų plataus naudojimo užtikrinimui visose ekonomikos srityse ir visuomeniniame gyvenime. Atsižvelgiant į procesų skaitmeninimo sukuriamas

³⁰ Lietuvos pramonės skaitmeninimo kelrodis 2019-2030 < https://eimin.lrv.lt/uploads/eimin/documents/files/Kelrodis_%20LT%20v2.pdf >

³¹ <https://www.lrs.lt/sip/getFile?guid=f113a7fa-64e7-478d-b483-b55075a19ae0>

³² Lietuvos pramonės skaitmeninimo kelrodis 2019-2030 < https://eimin.lrv.lt/uploads/eimin/documents/files/Kelrodis_%20LT%20v2.pdf >

³³ Skaitmeninė Europos programa < https://ec.Europa.eu/commission/publications/connecting-Europe-facility-digital-Europe-and-space-programmes_lt >

³⁴ Valstybės pažangos strategija „Lietuva 2030“ < <https://www.lietuva2030.lt/lt> >

naudas, 2021–2027 m. programoje numatyta investicijų į pramonės MVĮ gamybos procesų įrangos su integruotomis skaitmeninio technologijomis diegimą. Dėl didesnio procesų skaitmeninio poveikio aukštą pridėtinę vertę kuriančioms MVĮ ir didesnės jų koncentracijos Sostinės regione, šios veiklos tiksliniai naudos gavėjai – aukštą pridėtinę vertę kuriantys MVĮ, pvz.: IT, biotechnologijų, tam tikrose pramonės šakose ir pan., veiklą vykdančios Sostinės regione.

Pirmojo „Pramonės skaitmeninimas LT“ priemonės kvietimo rezultatai rodo, kad įmonės dar vis renkasi diegti sąlyginai paprastas skaitmenines technologijas – daugiau nei du trečdaliai pareiškėjų, gavusių teigiamą sprendimą dėl finansavimo skyrimo, planuoja diegti automatizavimo sprendimus (95 pareiškėjai), ERP (angl. *enterprise resource planning*) įmonės išteklių valdymo sistemas (29 pareiškėjai) ar robotikos technologijas (27 pareiškėjai), o į debesijos technologijas, 3D spausdinimą ar dirbtinį intelektą investuos vos viena kita įmonė³⁵ Tai rodo, kad įmonių skaitmeninė branda kol kas yra gana žema, o ateityje skaitmeninio poreikiai augs³⁶ Atsižvelgiant į Sostinės regione veikiančių aukštą pridėtinę vertę kuriančių MVĮ koncentraciją, daroma prielaida, kad šios įmonės turi stipriausius absorbcinius pajėgumus pasinaudoti skaitmeninio technologijų skatinimui skiriamomis investicijomis ir pakelti Lietuvos skaitmeninį potencialą į aukštesnį lygį. Finansavimas šioje srityje tiesiogiai prisidės prie 2021–2027 m. programos pirmojo politikos tikslo „Pažangesnė Europa“, o taip pat prie NP plano I-ojo strateginio tikslo.

Apibendrinant, visos planuojamos finansuoti priemonės yra grįstos pastarųjų metų Lietuvos ekonominės situacijos rodikliais. Finansavimas planuojamų vykdyti veiklų srityse prisidės prie 2021–2027 m. programos pirmojo politikos tikslo „Pažangesnė Europa“, o taip pat prie NP plano I-ojo strateginio tikslo „Pereiti prie mokslo žiniomis, pažangiosiomis technologijomis, inovacijomis grįsto darnaus ekonomikos augimo ir didinti šalies tarptautinį konkurencingumą“.

2.2. Investicijų pasiūla

Lietuvos verslo kreditavimo rinka išgyvena dvigubą nuosmukį – paskolos verslui ne tik traukiasi, bet ir brangsta. 2020 m. paskolos įmonėms sumažėjo 15,2 proc. lyginant su 2019 m. Verslo paskolų portfelio likutis traukėsi visuose sektoriuose, daugiausia prekybos, transporto ir kontroliuojančiose bendrovėse. Visgi, pastebėtina, kad 2020 m. II pusmetį atsigavęs naujų verslo paskolų srautas jau buvo 20 proc. didesnis nei 2019 m. II pusmetį³⁷ Lietuvos banko duomenimis 2017 m. bankai atsisakydavo tenkinti 16 proc. verslo paraiškų, o 2018 m. atmetų paraiškų dalis padvigubėjo ir priartėjo prie 30 proc. Mažų įmonių kategorijoje ši dalis dar didesnė.³⁸ Pagrindinė nuosmukio Lietuvos verslo kreditavimo rinkoje priežastis – sumažėjęs bankų rizikos apetitas ir konkurencijos Lietuvos bankų sektoriuje stoka. Tai skatina bankus fokusuotis į stambius verslo klientus, tuo pat metu ribojant finansavimą SVV.³⁹

2019 m. Lietuva užėmė antrą vietą visoje Euro zonoje pagal naujų paskolų verslui pabrangimo tempą. Lietuvos verslas 2019 m. skolinosi brangiausiai nuo 2015 m.⁴⁰ Ribotas verslo priėjimas prie bankų paskolų skatina įmones aktyviau ieškoti alternatyvaus finansavimo sprendimų: 27 proc. įmonių, dalyvavusių 2019 m. Lietuvos banko įmonių apklausoje⁴¹ teigia, kad jaučia alternatyvaus finansavimo poreikį, o 2019 m. įmonių tarpusavio skolinimo apimtys padidėjo 16,6 proc. Vis dėlto 2020 m. Lietuvos banko įmonių apklausoje, alternatyvių finansavimo šaltinių poreikį išreiškė 10 proc. respondentų⁴². Tai susiję su COVID–19 pandemijos pasekmėmis įveikti skirtomis FP įmonėms, jų įvairove ir poveikiu.

³⁵ Veiksmų programos 3 prioriteto „Smulkiojo ir vidutinio verslo konkurencingumo skatinimas“ poveikio vertinimas <https://www.esinvesticijos.lt/media/force_download/?url=/uploads/main/documents/docs/108617_fcd0db918d1a79ef2fff64494adf7ba1.pdf>

³⁶ Veiksmų programos 3 prioriteto „Smulkiojo ir vidutinio verslo konkurencingumo skatinimas“ poveikio vertinimas <https://www.esinvesticijos.lt/media/force_download/?url=/uploads/main/documents/docs/108617_fcd0db918d1a79ef2fff64494adf7ba1.pdf>

³⁷ Lietuvos bankas [https://www.lb.lt/uploads/documents/files/LB_20210323_ekonomikos_apzvalga_banku_sektorius\(1\).pdf](https://www.lb.lt/uploads/documents/files/LB_20210323_ekonomikos_apzvalga_banku_sektorius(1).pdf)

³⁸ Lietuvos bankas <https://www.lb.lt/naujienos/kreditavimas-ir-finansines-paslaugos-lietuvoje>>

³⁹ Lietuvos Banko duomenys

⁴⁰ Europos Centrinio Banko duomenys, Lietuvos Banko duomenys

⁴¹ Lietuvos Bankas, Įmonių apklausos apžvalga, 2019 m.

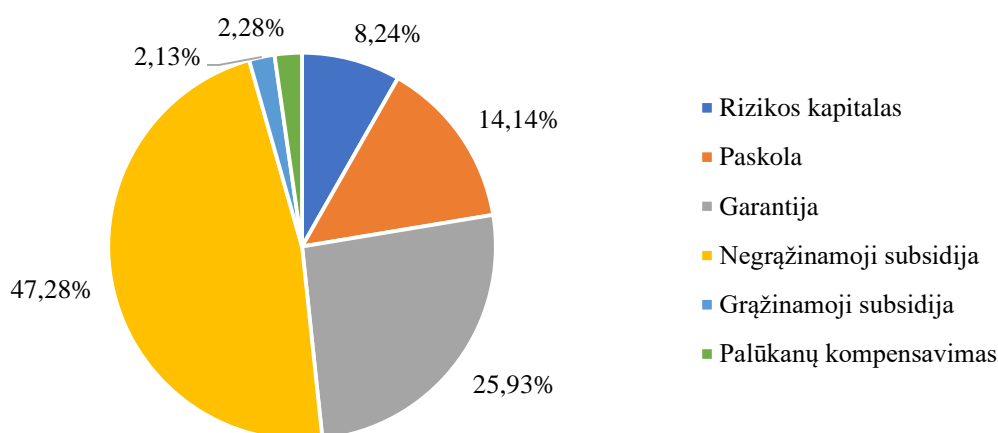
< https://www.lb.lt/uploads/publications/docs/22494_41fcb52cafaddeb5a15d1d2a6d92063.pdf >

⁴² Lietuvos Bankas, Įmonių apklausos apžvalga, 2020 m.

< https://www.lb.lt/uploads/publications/docs/26708_6f80bba121eac85e285dd7424a1824d3.pdf >

Valstybės finansuojamos priemonės verslui gali apimti keletą finansinių produktų (priemonių), įskaitant:

- 1) paskolas, kredito linijas;
- 2) labai mažas paskolas (mikrokreditus);
- 3) finansinę nuomą (lizingą);
- 4) faktoringą;
- 5) FĮ garantijas ir akredityvus;
- 6) investicijas į akcinį kapitalą ir pusiau akcinį kapitalą, pvz., rizikos kapitalą (angl. *venture capital*), mezaniną ir į įmonės plėtrą nukreiptą kapitalą (angl. *growth/expansion capital*);
- 7) technologijų perdavimo fondus (angl. *technology transfer funds*);
- 8) pakeitimui (angl. *replacement capital*), gelbėjimui (apyvartumui) (angl. *rescue/turnaround*) ir išpirkimui (angl. *buyout*) skirtą kapitalą;
- 9) gražinamąsias subsidijas⁴³;
- 10) negražinamąsias subsidijas;
- 11) sutelktinį finansavimą.



Paveikslas Nr. 1. Verslo finansavimas pagal finansavimo formas, 2014–2020 m., mln. Eur.

Toliau yra pateikiama priemonių, finansuotų 2014–2020 m. ES investicijų programavimo laikotarpiu, analizė. Analizė yra struktūruojama pagal finansavimo formą.

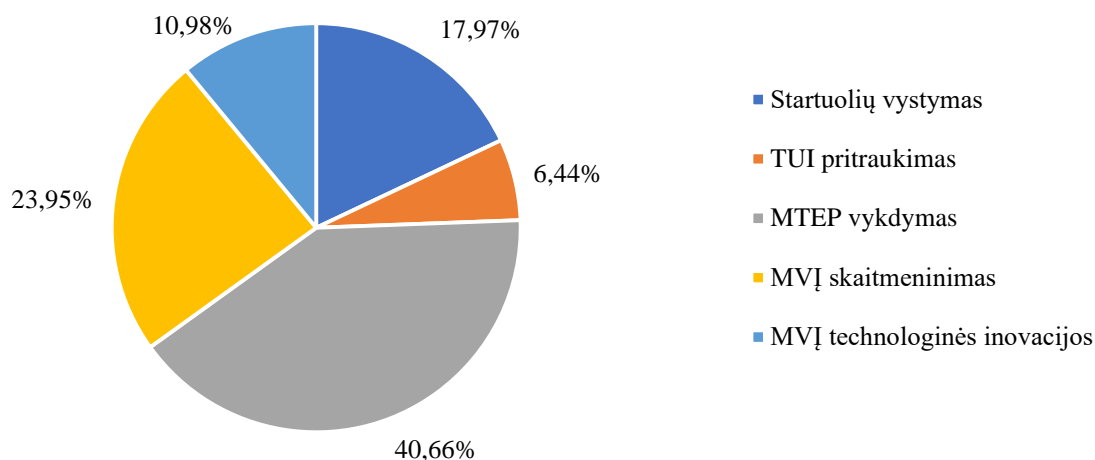
2.2.1. Subsidijos

Bendrame analizuojamų finansavimo priemonių kontekste, subsidijos pritaikymas sudarė 51,43 proc. skirto finansavimo (įskaitant gražinamąsias, negražinamąsias subsidijas ir dalines subsidijas, ir dalinį palūkanų kompensavimą) (žr. Paveikslas Nr. 1). 2014–2020 m. finansavimo perspektyvoje pradėta taikyti nauja, iki šiol Lietuvoje netaikyta finansavimo forma – gražinamoji subsidija. Bendrųjų nuostatų reglamento Nr. 1303/2013 (toliau – Bendrųjų nuostatų reglamentas) 66 str. gražinamoji subsidija yra įvardijama kaip viena iš paramos formų greta subsidijų, apdovanojimų ir finansinių priemonių. Vis dėl to, naujoji ES subsidijos forma analizuojamose srityse buvo taikoma retai – bendra finansavimo suma, finansuojama gražinamosios subsidijos forma siekia tik 2,13 proc. Gražinamoji subsidija verslo finansavimo srityje buvo taikoma priemonei „Regio potencialas LT“, kuria buvo skatinamos MVĮ investicijos į modernių technologijų diegimą.

Subsidijos dominuoja verslo srities finansavimo formų tarpe. Įvertinus skirtingas verslo sritis, yra matoma, kad verslo finansavimo priemonėse daugiausiai subsidijų buvo skiriama MTEPI veiklų vykdymui

⁴³ *Ex ante* assessment methodology for financial instruments in the 2014–2020 programming period
<https://ec.europa.eu/regional_policy/index.cfm/en/information/publications/reports/2014/ex-ante-assessment-methodology-for-financial-instruments-in-the-2014-2020-programming-period-general-methodology-covering-all-thematic-objectives-volume-i>

(40,66 proc. – 312,89 mln. Eur) ir MVĮ, veikiančių pramonės sektoriuje, skaitmeninimui ir (ar) technologinių inovacijų diegimui (34,93 proc. – 276,48 mln. Eur). 6,44 proc. (50,99 mln. Eur) visų investicijų buvo skirta TUI projektų finansavimui, 17,97 proc. (142,23 mln. Eur) – startuolių vystymui.



Paveikslas Nr. 2. Subsidijų finansavimas pagal verslo sritis, 2014–2020 m.

Atsižvelgiant į 2014–2020 metų ES fondų investicijų programos prioritetus ir 2021–2027 m. planuojamas finansuoti verslo sritis, šiame *ex ante* vertinime analizuojamų subsidinių priemonių sąrašas yra pateiktas šios Vertinimo ataskaitos priede Nr. 3.

2.2.2. Finansinės priemonės

FP, skirtos verslo finansavimui, Lietuvoje pradėtos įgyvendinti 2001 m., kuomet buvo pradėtos teikti individualios garantijos už SVV subjektams išduodamas paskolas. FP, finansuojamos iš ES SF ir grįžusių ir ar grįžiančių lėšų, buvo pradėtos įgyvendinti 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu. Šiuo laikotarpiu Lietuvoje buvo įsteigti trys kontroliuojantieji fondai (JEREMIE kontroliuojantysis fondas, INVEGOS kontroliuojantysis fondas ir Verslumo skatinimo fondas) bei viena garantijų fondo (GF) priemonė, esanti ne kontroliuojančiame fonde, skirti išimtinai ūkio subjektams finansuoti.

2014–2020 m. programavimo laikotarpiu įsteigti du fondų fondai ir viena FP, nepriklausanti fondų fondui:

- 1) Fondų fondas „Verslo finansavimo fondas, finansuojamas iš Europos regioninės plėtros fondo“ (toliau – VFF) įsteigtas 2016 m. balandžio 15 d., valdomas INVEGOS ir finansuojamas ERPF lėšomis (fonde esančios FP: „Finansinė priemonė „Startuok“, (toliau – „Startuok“), „Pasidalytos rizikos paskolos, finansuojama iš Europos regioninės plėtros fondo“ (toliau – PRP), „Portfelinės garantijos paskoloms, finansuojamos iš Europos regioninės plėtros fondo“ (toliau – PGP), „Portfelinės garantijos lizingo sandoriams, finansuojamos iš Europos regioninės plėtros fondo“ (toliau – PGL), „Ankstyvos stadijos ir plėtros fondas II“ (toliau – ASIPF II), „Ko-investicinis fondas II“, „Plėtros fondas I“, „Plėtros fondas II“, „Bendrai su verslo angelais investuojantis fondas“, „Ko-investicinis fondas MTEPI“ ir „Akceleravimo fondas“);
- 2) Fondų fondas „Verslumo skatinimo fondas 2014–2020, finansuojamas iš Europos socialinio fondo“ (toliau – VSF II), įsteigtas 2015 m. gruodžio 8 d., valdomas INVEGOS ir finansuojamas Europos socialinio fondo (toliau – ESF) lėšomis;
- 3) FP „Ko-investicinis fondas susisiekimui“, įsteigtas 2019 m. gegužės 6 d. Ši FP valdoma INVEGOS ir finansuojama ES SF lėšomis.

2020 m. metų pabaigoje INVEGA kartu su LR krašto apsaugos ministerija įsteigė „Gynybos investicijų fondą“, kuriuo siekiama skatinti eksperimentinę plėtrą ir inovacinę veiklą gynybos ir saugumo srityje Lietuvoje. Taip pat 2020 m. pabaigoje EIM, FM ir INVEGA įsteigė „Inovacijų skatinimo fondą“.

kuris skatins investicijas į fundamentinius mokslinius tyrimus, taikomojus mokslinius tyrimus, eksperimentinę plėtrą ir inovacinę veiklą.

INVEGA paskelbė keletą naujų FP ir (arba) pagerino ankstesnių FP sąlygas, siekiant užtikrinti pagalbą verslui, patyrusiam neigiamus COVID-19 situacijos padarinius:

- 1) Atidėtų paskolų (finansinės nuomos (lizingo) mokėjimų palūkanų kompensavimas) (įgyvendinta);
- 2) Kelionių organizatorių prievolių įvykdymo užtikrinimo garantijos;
- 3) Apmokėtinų sąskaitų paskolos (ASAP) (įgyvendinta);
- 4) Paskolos turizmo ir viešojo maitinimo paslaugų tiekėjams;
- 5) Paskolos labiausiai nuo COVID-19 nukentėjusiems verslams (įgyvendinta);
- 6) Finansų inžinerijos priemonė „Sutelktinės paskolos „Avietė“ (toliau – „Avietė“);
- 7) Portfelinės garantijos paskoloms 2 (toliau – PGP2);
- 8) Tiesioginės COVID-19 paskolos.

FP, skirtos paskoloms teikti

INVEGA administruoja iš ES SF lėšų ir (ar) grįžtančių (grįšiančių) lėšų finansuojamas priemonės, kurių dėka SVV subjektai gali pasiskolinti verslo pradžia ar plėtrai reikalingų lėšų. Įvairaus dydžio paskolas teikia skirtingos kredito įstaigos, todėl, atsižvelgus į skolinimosi lėšų poreikį ir įvertinus kreditavimo galimybes, galima pasirinkti labiausiai tinkamą finansavimą. Apibendrinta INVEGOS administruojamų paskolų FP, skirtų verslo skatinimui, informacija yra pateikta dokumento „Verslo finansavimo 2014–2020 metų Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšomis išankstinis vertinimas“ 6 priede (žr. 2021 m. liepos 20 d. redakciją)⁴⁴.

FP, skirtos garantijoms teikti

INVEGOS teikiamos garantijos verslui yra skirstomos į dvi kategorijas:

- 1) Individualios garantijos – skirtos paskoloms, lizingui ir eksportui;
- 2) Portfelinės garantijos – skirtos paskoloms, lizingui, faktoringui;

2014–2020 m. programavimo laikotarpiu buvo padidintas verslui prieinamas garantijų FP skaičius ir pradėta įgyvendinti:

- 1) iš VSF grįžusių lėšų finansuojama garantijų FP – individualios valstybės garantijos pradantiesiems verslą. SVV subjektai, pasinaudoję VSF II teikiamomis lengvatinėmis paskolomis verslo pradžia, ir SVV subjektai, veikiantys iki 1 metų bei imantys paskolą iki 25 tūkst. Eur, gali pasinaudoti ir garantijomis, kurios gali siekti iki 80 proc. paskolos sumos;
- 2) iš į INVEGOS fondą grįžusių ir (ar) grįžtančių lėšų PGF kuri skirta palengvinti įmonių atsiskaitymą su prekybos partneriais ir paskatinti eksporto augimą ir kuriai skirta iki 4 mln. Eur;
- 3) EKG, pagal kurią teikiamos garantijos už lietuviškų prekių ir paslaugų eksportą į neparduotinos rizikos valstybes, tokias kaip Ukraina, Baltarusija ir pan. FP EKG skirta iki 17 mln. Eur, o maksimali eksporto kredito garantijų suma vienam eksportuotojui siekia 2 mln. Eur;
- 4) nauja individualių garantijų FP GIF III. Priemonės įgyvendinimui skirta iki 27 mln. Eur iš į INVEGOS fondą grįžusių ir (ar) grįžtančių lėšų.

COVID–19 kontekste, siekiant sumažinti įmonių tarpusavio įsiskolinimą ankstesnių FP pagrindu buvo tęsiamos portfelinės garantijos faktoringo sandoriams ir paskoloms. Taip pat, siekiant padėti SVV subjektams bei verslininkams, turintiems galiojantį kelionių organizatoriaus pažymėjimą, suteikiantį teisę verstis išvykstamuoju ir (ar) vietiniu turizmu, gauti iš draudimo įmonių ar finansų įstaigų privalomų prievolių įvykdymo užtikrinimo draudimą buvo pradėtos teikti „Kelionių organizatorių prievolių įvykdymo užtikrinimo garantijos“

⁴⁴ Verslo finansavimo 2014–2020 metų Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšomis išankstinis vertinimas
<<https://www.esinvesticijos.lt/lt/dokumentai/verslo-finansavimo-2014-2020-metu-europos-sajungos-strukturiniu-fondu-lesomis-isankstinis-vertinimas>>

Šiuo metu bendrą garantijų FP portfelį sudaro 9 skirtingos FP, kurių detalus aprašymas yra pateiktas dokumento „Verslo finansavimo 2014–2020 metų Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšomis išankstinis vertinimas“ 7 priede (žr. 2021 m. liepos 20 d. redakciją)⁴⁵.

FP, skirtos investicijoms į įmonių kapitalą

Rizikos kapitalo rinka Lietuvoje yra pakankamai jauna, tačiau sparčiai besivystanti. Prie rizikos kapitalo infrastruktūros plėtros šalyje itin prisidėjo iš 2007–2013 m. programavimo laikotarpio ES lėšų įsteigti rizikos kapitalo fondai (toliau – RKF): KŪB „Lithuania SME Fund“ („BaltCap“), KŪB „LitCapital I“, KŪB „Verslo angelų fondas I“ (bendrai investuojantis fondas), KŪB „Practica Seed Capital“ ir KŪB „Practica Venture Capital“. Nurodytų RKF tikslas buvo padidinti finansavimo prieinamumą SVV ir skatinti SVV augimą.

2014–2020 m. programavimo laikotarpiu padidėjo RKF pasiūla. Šiuo metu Lietuvoje veikia 11 RKF, kuriuose ES SF lėšos yra vienas iš finansavimo šaltinių. Detali informacija apie veikiančius RKF yra pateikta dokumento „Verslo finansavimo 2014–2020 metų Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšomis išankstinis vertinimas“ 8 priede (žr. 2021 m. liepos 20 d. redakciją)⁴⁶.

Dalinis palūkanų kompensavimas

Dalinis palūkanų kompensavimas (toliau – DPK) – tai negražintinų subsidijų priemonė, kurią galima derinti su FP. Paskolų palūkanos kompensuojamos nuo 2002 m. Iki 2009 m. palūkanos buvo iš dalies kompensuojamos iš nacionalinių lėšų, nuo 2009 m. pradėtos kompensuoti naudojant ES SF lėšas. Nuo 2020 m. gegužės 13 d. palūkanos kompensuojamos iš valstybės biudžeto lėšų⁴⁷.

Atsižvelgiant į COVID-19 pasekmes, buvo patikslintas priemonės Nr. J03-IVG-T „Dalinis palūkanų kompensavimas“ projektų finansavimo sąlygų aprašas Nr. 1., kuris sudarė sąlygas gauti palūkanų kompensavimą iki 100 proc. palūkanų kompensaciją tuo atveju, jeigu paskolos gavėjas ir bankas pasirašė susitarimą dėl paskolos mokėjimo atidėjimo. Nuo 2020 m. gegužės 13 d., padėjus mokėti kompensacijas iš valstybės biudžeto lėšų, palūkanos buvo kompensuojamos ir už anksčiau nefinansuotą krovinių vežimo sausumos keliais veiklą. Minėtos sąlygos galiojo iki 2020 m. gruodžio 31 d. Vadovaujantis šiuo metu galiojančiu aprašu, kompensuojama iki 95 proc. nuo faktiškai sumokėtų palūkanų sumos, bet ne daugiau kaip 7 proc. metinių palūkanų. Detali informacija apie DPK yra pateikta dokumento „Verslo finansavimo 2014–2020 metų Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšomis išankstinis vertinimas“ 9 priede (žr. 2021 m. liepos 20 d. redakciją)⁴⁸.

Verslo finansavimas Lietuvoje vykdomas tiek subsidijų, tiek FP forma. 2014–2020 m. ES SF programavimo laikotarpiu, verslo finansavimo priemonėse daugiausiai subsidijų buvo skiriama MTEP veiklų vykdymui ir MVĮ skaitmenizavimo ir technologinių inovacijų diegimo projektams. FP prieinamumas yra didelis ir paklausos padidėjimas yra ypač matomas nuo COVID-19 pandemijos pradžios. Vertinimo metu nustatyta, kad FP poreikis 2021–2027 m. ir toliau išliks didelis, ypač atsižvelgiant į poreikį sumažinti subsidijų apimtį.

2.3. Investicijų paklausa ir finansavimo poreikis

Šioje dalyje yra nagrinėjama investicijų paklausa ir numatomas finansavimo poreikis 2021–2027 m. Ši dalis yra struktūruojama pagal numatytas finansuoti veiklas.

Siekiant įvertinti investicijų paklausą ir nustatyti finansavimo poreikį buvo atlikta:

⁴⁵ Verslo finansavimo 2014–2020 metų Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšomis išankstinis vertinimas
<<https://www.esinvesticijos.lt/lt/dokumentai/verslo-finansavimo-2014-2020-metu-europos-sajungos-strukturiniu-fondu-lesomis-isankstinis-vertinimas>>

⁴⁶ Verslo finansavimo 2014–2020 metų Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšomis išankstinis vertinimas
<<https://www.esinvesticijos.lt/lt/dokumentai/verslo-finansavimo-2014-2020-metu-europos-sajungos-strukturiniu-fondu-lesomis-isankstinis-vertinimas>>

⁴⁷ INVEGA<<https://invega.lt/lt/invega-palukanu-kompensavimas-prieinamas-dar-platesniam-nuo-covid-19-nukentejusiui-imoniu-ir-verslininku-ratui/>>

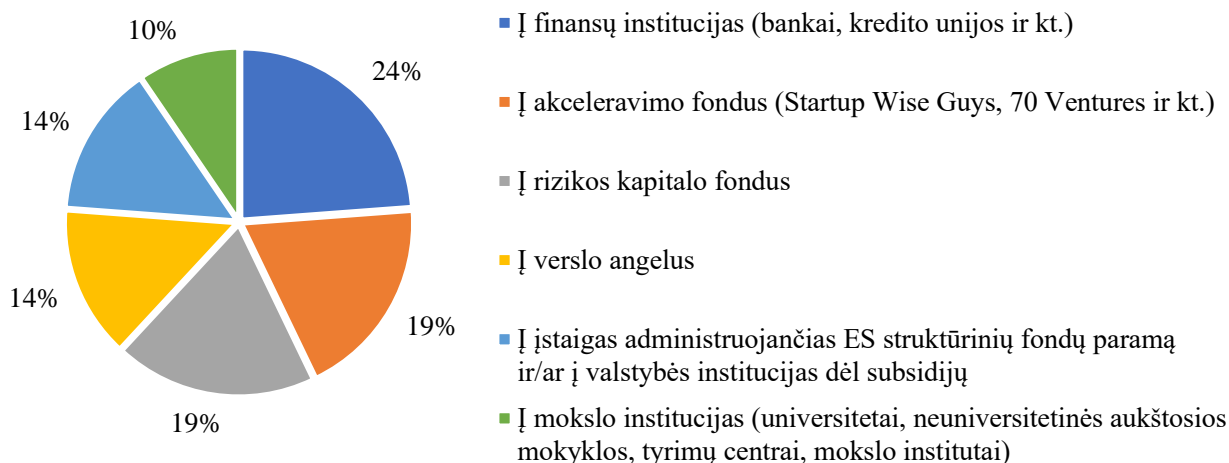
⁴⁸ Verslo finansavimo 2014–2020 metų Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšomis išankstinis vertinimas
<<https://www.esinvesticijos.lt/lt/dokumentai/verslo-finansavimo-2014-2020-metu-europos-sajungos-strukturiniu-fondu-lesomis-isankstinis-vertinimas>>

- 1) 2019 m. PwC vykdytos SVV subjektų apklausos rezultatų analizė. Apklausos rezultatų analizė buvo pritaikoma skirtingų veiklų investicijų paklausos ir finansavimo poreikio analizei. Apklausos rezultatai turėjo įtakos nustatant, kokia dalis SVV subjektų planuoja kreiptis dėl išorės finansavimo, kokioms veikloms SVV subjektai planuoja kreiptis finansavimo (investicijoms, apyvartinėms lėšoms, kt.), kokio dydžio investicijas planuoja įgyvendinti.
- 2) Interviu su 7 FT ir 2 ministerijomis (EIM ir LR kultūros ministerija) padėjo įvertinti investicijų paklausą ir įvertinti FP pritaikomumą (aktualu 3 skyriuje).
- 3) Pirminių šaltinių analizė (Statistikos departamento, Lietuvos banko ir kt. duomenys). Atlikta pirminių šaltinių analizė padėjo nustatyti MVĮ skaičių, veikiančių tam tikruose regionuose. Taip pat, remiantis pirminiais duomenimis buvo nustatomi konkrečių rodiklių augimo koeficientai, pvz.: išlaidų MTEP veikloms. Pirminių šaltinių duomenys buvo naudojami siekiant įvertinti visų veiklų finansavimo poreikį.
- 4) Antrinių šaltinių, tokių kaip užsienio studijų, rinkos tyrimų, anksčiau atliktų apklausų, analizė padėjo įvertinti investicijų paklausą ir finansavimo trūkumą bei palyginti kitais metodais gautus duomenis su atliktomis studijomis.
- 5) Retrospektyvinė pateiktų paraiškų analizė pagal duomenis, prieinamus *esinvesticijos.lt*. Analizė buvo atliekama vertinant du aspektus:
 - a. Regioniškumą: buvo atlikta pateiktų paraiškų analizė, atsižvelgiant į atskiras Vertinime analizuojamas verslo finansavimo veiklas ir aktualius regionus. Vertinimo metu buvo atlikta ~2 tūkst. paraiškų analizė, išskiriant investicijas vykdomas Sostinės regione ir Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione.
 - b. Duomenų lygiagretumą. Gauti duomenys padėjo įvertinti paklausą skirtingoms Vertinime analizuojamoms veikloms. Ši analizė buvo vertinga sulygiagretinant kitų metodų būdu gautą finansavimo poreikį 2021–2027 m. su ankstesne patirtimi.

Kiekvienos iš planuojamų įgyvendinti veiklų kontekste investicijų paklausos skaičiavimo metodai ir priemonės šiek tiek kito, tačiau metodika liko tokia pati.

2.3.1. Startuolių vystymas, akceleravimas ir plėtra Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione

Investicijų paklausos analizė



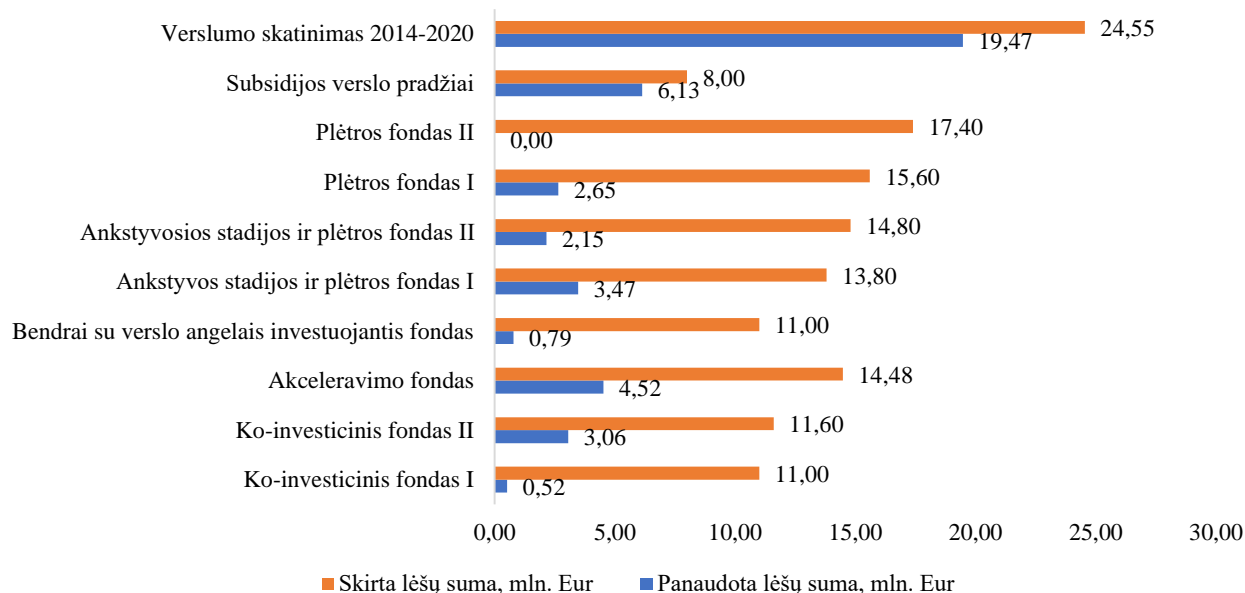
Paveikslas Nr. 4. Į ką esate kreipęsi dėl išorinio verslo finansavimo?

6 proc. SVV apklausoje dalyvavusių respondentų veiklos trukmė buvo iki 1 metų arba nuo 1 iki 3 metų. 48 proc. apklaustųjų nurodė, kad veiklą vykdė ne Vilniaus apskrityje. 61,5 proc. apklaustųjų, veiklą vykdančių Vidurio ir Vakarų Lietuvoje teigė, kad yra kreipęsi į FT dėl išorinio finansavimo.

SVV subjektų apklausos duomenimis 87,5 proc. apklaustųjų finansavimas buvo reikalingas tolimesnėms investicijoms. Paveiksle Nr. 5 pavaizduota dėl kokio dydžio sumos startuoliai kreipėsi išorinio finansavimo. Vis dėl to, net 87,5 proc., t. y. 7 iš 8 startuolių, išorinio finansavimo negavo ir galimybes gauti

išorės finansavimą vertino kaip vidutines arba žemas. Ateityje net 62,5 proc. apklaustų naujų įmonių⁴⁹ planuoja kreiptis išorinio finansavimo dėl investicijų į MTEPI veiklas.

Siekiant nustatyti investicijų startuolių vystymui, akceleravimui ir plėtrai paklausą buvo atlikta 10 ES SF finansavimo priemonių (žr. paveiksle Nr. 6) faktinio lėšų iki 2020 m. liepos 31 d. panaudojamumo analizė. 2014–2020 m. ES investicijų programavimo laikotarpiu iš viso startuoliams finansuoti yra skirta 117,65 mln. Eur, iš kurių šiuo metu yra panaudota 42,34 mln. Eur. Finansavimas startuolių vystymui, akceleravimui ir plėtrai buvo skiriamas rizikos kapitalo investicijų FP, paskolų ir garantijų FP bei subsidijų



forma.

Paveikslas Nr. 6. Startuoliams skirtos ir panaudotos lėšos, įskaitant ES SF ir grįžusias lėšas, 2014–2020 m., mln. Eur.

Didžiausia startuolių finansavimui skirta priemonė yra FP Nr. 07.3.3-FM-F-424 „Verslumo skatinimas 2014–2020“. Priemonės panaudojamumas 2020 m. liepos 31 d. duomenimis siekia 79,3 proc., tačiau tikimasi, kad iki priemonės pabaigos visa skirtų lėšų suma bus paskirstyta pareiškėjams. Ši FP yra skirta fiziniams asmenims arba labai mažoms ir mažoms įmonėms (toliau – MĮ) siekiant sukurti palankias sąlygas gauti paskolą ir pradėti ar vystyti iki 1 metų veikiančią verslą. Pareiškėjai, kurie pasinaudojo paskolų FP turi galimybę kreiptis dėl priemonės „Subsidijos verslo pradžiai“. Pagal panaudotas ES SF fondų lėšas matoma, kad subsidijos verslo pradžiai, skirtos darbuotojų darbo užmokesčio išlaidoms kompensuoti taip pat buvo populiarūs priemonė tarp pareiškėjų. Atlikus pateiktų paraiškų pagal priemonę „Subsidijos verslo pradžiai“ regioniškumo vertinimą buvo pastebėta, kad net 73 proc. prašomos finansuoti sumos yra nukreipta į Vidurio ir Vakarų Lietuvos regioną.

Atliekant Vertinimą⁵⁰, RKF investicijoms skirtų lėšų panaudojamumas nėra esminis rodiklis vertinant rizikos kapitalo investicijų poreikį. RKF atstovai interviu metu nurodė, kad, atsižvelgiant į RKF veiklos ciklą ir specifika, šiuo metu rinkoje veikiantys RKF dar tik pradėjo aktyviai investuoti į įmones (investavimo laikotarpis – iki 2023 m.). Taip pat, buvo teigiama, kad rizikos kapitalo investicijos Lietuvoje tampa labai svarbus startuolių išorinio finansavimo šaltinis. Tikėtina, kad rizikos kapitalo investicijų paklausa augs.

Vertinimo metu atliktos interviu programos metu nustatyta, kad poreikis investuoti į startuolius yra didelis ir ateityje valstybės intervencijos bus reikalingos priešankstyvosios ir ankstyvosios stadijos startuoliams. 2020 m. liepos 31 d. duomenimis, FP „Akceleravimo fondas“ ES SF lėšos siekė 14,48 mln. Eur

⁴⁹ Nauja įmonė – iki 3 metų veikiantis SVV subjektas

⁵⁰ 2020 m. rugsėjo – 2021 m. kovo mėn.

(paskutinėje⁵¹ 2014–2020 m. išankstinio verslo finansavimo vertinimo versijoje buvo nustatytas papildomas 20 mln. Eur finansavimo poreikis), o fondo panaudotos lėšos sudarė apie 30 proc., t. y. 4,52 mln. Eur. Remiantis 2020 m. birželio 30 d. duomenimis, kitų RKF lėšų panaudojimas yra mažesnis – Ko-investicinio fondo I panaudojimas siekia 4,4 proc.⁵², Ko-investicinio fondo susisiekimui – 6,3 proc., Bendrai su verslo angelais investuojantis fondo – apie 8 proc., Ankstyvosios stadijos ir plėtros fondo (toliau – ASIPF) II – 14,6 proc., Plėtros fondo I – 16,99 proc.; ASIPF I – 25,1 proc., Ko-investicinio fondo II – 26,4 proc.

Atliekant Vertinimą buvo įvardytas poreikis specializuotoms akceleravimo programoms. Vertinimo metu buvo nustatyta, kad 2014–2020 m. ES SF programavimo laikotarpiu, akceleravimo programose dalyvaujantys verslai turi ribotas galimybes gauti tikslių žinių ir kompetencijų tolimesniam verslo vystymui konkrečiuose sektoriuose. Atliktas kokybinis tyrimas patvirtino 2020 m. atlikto verslo finansavimo srities *ex-ante* vertinimo atnaujinimo metu gautus rezultatus – FT patvirtino, kad šiuo metu aktualus papildomų investicijų poreikis specializuotoms, į tam tikrus konkrečius ūkio sektorius orientuotoms akceleravimo programoms, tokioms kaip giliųjų technologijų (angl. *deeptech*) ir gyvybės mokslų.

Atlikus rizikos kapitalo investicijas gavusių startuolių analizę buvo nustatyta, kad iš 127 investicijas gavusių startuolių net 105 startuoliai yra registruoti Sostinės regione. Remiantis prieinama informacija tik 6,4 mln. Eur iš 25,25 mln. Eur investicijų buvo skirta Vidurio ir Vakarų regione įsikūrusioms įmonėms, o didžioji dalis minimų investicijų buvo pritrauktos į didžiuosius miestus – Kauną ir Klaipėdą⁵³.

Finansavimo lėšų poreikis

Startup Lithuania atliktos apklausos duomenimis⁵⁴ pagrindinėmis kliūtimis vystyti verslą startuoliai įvardija finansų trūkumą (42 proc.), verslo reguliavimą (26 proc.) ir talentų trūkumą (22 proc.). Atliktos SVV subjektų apklausos duomenimis, finansavimo prieinamumas startuoliams ir naujoms įmonėms – opi problema. Ypač didelį finansavimo trūkumą jaučia naujos įmonės (iki 3 m.), dar neturinčios pakankamų finansinės veiklos rodiklių, kurie suteiktų galimybę skolintis iš bankų, kurioms reikalingas didesnis nei 25 tūkst. Eur finansavimas. Remiantis atliktų interviu gautais rezultatais daroma prielaida, kad finansavimo trūkumas turėtų būti skatinamas dvejomis kryptimis: technologijų ir inovacijų sektoriuje veikiantiems startuoliams ir kitą veiklą vykdančioms startuoliams.

RKF finansavimo poreikis yra apskaičiuotas remiantis šiomis prielaidomis:

- 1) 2007–2013 ir 2014–2020 m. programavimo laikotarpiais buvo padarytas svarbus indėlis kuriant rizikos kapitalo rinką Lietuvoje. Siekiant užtikrinti šios rinkos tęstinumą ir pritraukti privačius investuotojus, reikalingos tolesnės viešosios investicijos į rizikos kapitalą.
- 2) Siekiant įvertinti RKF investicijų trūkumą nėra tikslinga remtis 2014–2020 m. programavimo laikotarpyje įsteigtais RKF ir jų lėšų panaudojamumu, nes beveik visų jų investicijų laikotarpis yra nesibaigęs.
- 3) Viena iš pagrindinių startuolių finansavimo trūkumo priežasčių buvo įvardyta didelė investavimo rizika, kurios privatūs investuotojai nėra linkę prisiimti. Ši rizika yra ypač didelė priešankstyvojoje ir ankstyvojoje startuolių plėtros stadijoje. Ekspertai pastebi, kad pradiniam verslo vystymo etape startuoliams yra ypač svarbu gauti verslo valdymo žinių, mentorystės, konsultacijų, bendradarbiavimo galimybių ir, žinoma, prieigą prie finansavimo šaltinių. 2014–2020 m. programavimo laikotarpyje valstybės dalyvavimas steigiant FP „Akceleravimo fondas“ yra suprantamas kaip itin reikšmingas žingsnis užtikrinant galimybes priešankstyvosios ir ankstyvosios stadijos startuoliams gauti reikalingą pagalbą ir pradinį finansavimą pradinėms verslo idėjoms išbandyti.

⁵¹ 2020 m. kovo 25 d. <<https://www.esinvesticijos.lt/lt/dokumentai/verslo-finansavimo-2014-2020-metu-europos-sajungos-strukturiniu-fondu-lesomis-isankstinis-vertinimas>>

⁵² Ko-investicinis fondas I yra finansuojamas iš grįžusių lėšų, todėl prioritetas skiriamas RKF, kurių investicijos yra finansuojamos iš ES SF lėšų.

⁵³ Atliekant Vertinimą, buvo atlikta visų pagal ankstesniuose skyriuose įvardytas priemones pateiktų ir finansuotų paraiškų analizė, kiekvieną įmonę priskiriant Sostinės arba Vidurio ir Vakarų Lietuvos regionui. Analizė atlikta remiantis rekvizitai.lt ir esinvesticijos.lt duomenimis.

⁵⁴ Startup Lithuania <<https://www.vz.lt/paslaugos/2020/02/17/apklausa-startuoliai-palankiai-vertina-lietuvos-ekosistema-bet-stokoja-finansavimo>>

- 4) Remiantis iki 2020 m. liepos 31 d. finansavimo sutartis su RKF pasirašiusių startuolių analize buvo pastebėta didelė investicijų paklausa Sostinės regione. Atsižvelgiant į tai, kad Vertinime nagrinėjama Vidurio ir Vakarų Lietuvoje veikiančių startuolių vystymo, akceleravimo ir plėtros veikla, dėl sąlyginai mažesnės investicijų paklausos (lyginant su Sostinės regionu), specializuoti akceleravimo fondai išimtinai Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione veikiančioms startuoliams nėra rekomenduotini įgyvendinti.
- 5) Remiantis SVV subjektų apklausos duomenimis ir atlikta antrinių šaltinių analize daroma išvada, kad RKF panaudojimas yra populiarus būdas pritraukti išorės finansavimą startuoliams.
- 6) SVV apklausos duomenimis skaičiuojama, kad 12,5 proc. startuolių arba naujų įmonių planuoja kreiptis į RKF dėl išorinio finansavimo. Remiantis *Startup Lithuania* duomenimis Vidurio ir Vakarų Lietuvoje veiklą vykdo 474 startuoliai. Skaičiuojama, kad RKF finansavimas 2021–2027 m. bus reikalingas ~59,25 startuoliams.
- 7) SVV subjektų apklausos duomenimis yra gauta, kad reikalingos išorinio finansavimo sumos mediana siekia 468,75 tūkst. Eur, o vidutinė suma – 540,625 tūkst. Eur.

SVV subjektų apklausos duomenimis įvertinus vidutinę prašomą finansuoti sumą, įvertinus startuolių skaičių ir kiek proc. startuolių užsitikrino RKF finansavimą nustatyta, kad finansavimo trūkumas startuoliams bendras visoje Lietuvoje yra 61,46-70,89 mln. Eur, o startuoliams vykdančioms veiklą Vidurio ir Vakarų Lietuvoje (vertinant tik naujas, Vakarų ir Vidurio Lietuvos regione veiklą vykdančias įmones ir veiklą vykdančių startuolių skaičių Vidurio ir Vakarų Lietuvoje) sieks – **27,77-32,03 mln. Eur.**

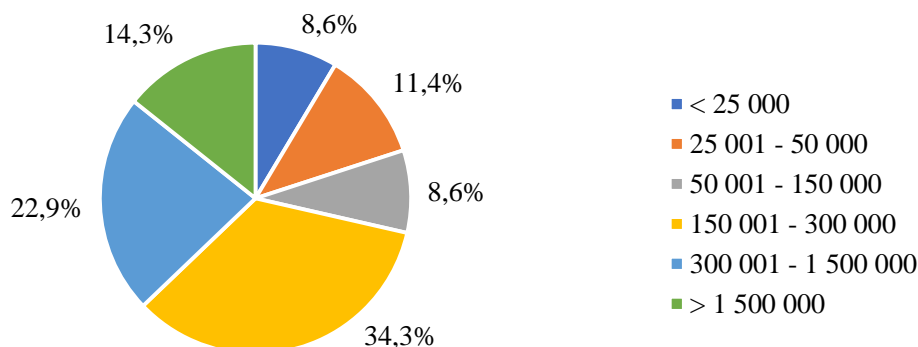
Atsižvelgiant į FP „Verslumo skatinimas 2014–2020“ lėšų panaudojamumą yra matomas mikrokreditų poreikis verslo pradžiai (skirtas ne tik inovatyvius produktus kuriantiems startuoliams). Remiantis įmonių pasinaudojusių priemone Nr. 07.3.3-IVG-T-428 „Subsidijos verslo pradžiai“ regioniško analizės duomenimis buvo nustatyta, kad Vidurio ir Vakarų Lietuvoje prašomas finansavimas siekė ~73 proc. 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu numatyto biudžeto. Remiantis Statistikos departamento duomenimis ir darant prielaidą, kad vidutiniškai naujai įsteigtų ūkio subjektų skaičius auga ~4 proc.⁵⁵, skaičiuojama, kad paskolų FP trūkumas 2021–2027 m. sieks **23,58 mln. Eur.** Vakarų ir Vidurio Lietuvoje, o bendras visoje Lietuvoje – **32,90 mln. Eur.** Šis finansavimo poreikis gali būti patenkintas iš grįžusių ir (ar) grįžiančių lėšų, gautų įgyvendinant ankstesnes mikrokreditų FP.

Remiantis pateikta investicijų paklausos analize matoma, kad yra didelė paklausa startuolių vystymui, akceleravimui ir plėtrai Vidurio ir Vakarų Lietuvoje. Remiantis atlikta finansavimo paklausos analize nustatyta, kad 2021–2027 m. programavimo laikotarpiu startuolių vystymui ir akceleravimui Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione reikalinga – **51,35-55,61 mln. Eur** suma. Bendras startuolių vystymo, akceleravimo ir plėtros finansavimo poreikis siekia **94,36-103,79 mln. Eur.**

2.3.2. MTEP vykdymas Sostinės regione

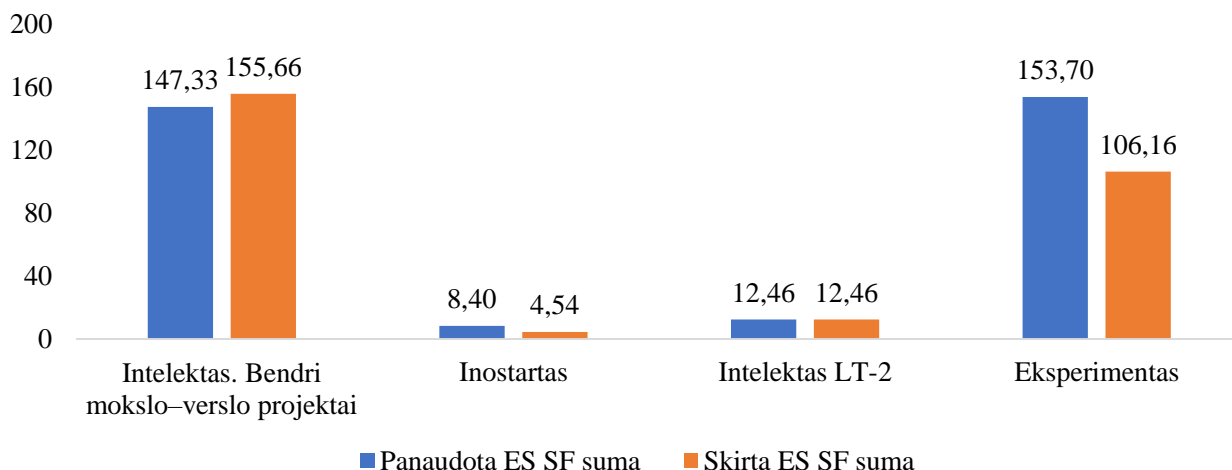
Investicijų paklausos analizė

2019 m. spalio mėn. atliekant SVV subjektų apklausą, didelis dėmesys buvo skirtas MTEPI veiklos finansavimo poreikio Lietuvoje analizei. Iš visų apklaustųjų respondentų, 27,8 proc. nurodė, kad vykdo arba planuoja vykdyti MTEPI veiklą. 44 proc. MTEPI veiklą vykdančių respondentų yra kreipęsi dėl išorinio verslo finansavimo, 47 proc. iš jų, kurie kreipėsi, yra kreipęsi į ES SF lėšas administruojančias įstaigas ir (ar) į valstybės institucijas dėl subsidijų. Kiti apklausos dalyviai kreipėsi į FT arba RKF.



SVV subjektų apklausos duomenimis 23,8 proc. apklaustųjų, veiklą vykdančių Sostinės regione, planuoja kreiptis į FT dėl išorinio finansavimo MTEPI veikloms. Remiantis apklausos metu gautais rezultatais pastebima, kad SVV subjektams reikalingas finansavimas yra skirtingas, tačiau daugiausiai respondentų atsakė, kad planuotų kreiptis dėl 150-300 tūkst. ir 300 tūkst.-1,5 mln. Eur.

Atliktos SVV apklausos rezultatai rodo, kad vidutiniškai vienam MTEPI projektui finansuoti planuojama prašyti 225 tūkst. Eur (mediana) – 512 tūkst. Eur (vidurkis) išorinio finansavimo.



Paveikslas Nr. 8. MTEPI vykdymui skirtos ir panaudotos ES SF lėšos, mln. Eur. 2020 m. rugsėjo mėn. duomenimis

2014–2020 m. programavimo laikotarpiu negrąžinamosios subsidijos forma MTEP veikloms buvo skirta 321,89 mln. Eur. 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu verslas aktyviausiai naudojo naujiems produktams kurti skirtomis paramos priemonėmis, tokiomis kaip Nr. 01.2.1-MITA-T-852 „Inostartas“, Nr. 01.2.1-LVPA-K-856 „Eksperimentas“, Nr. 01.2.1-LVPA-K-828 „Intelektas. Bendri mokslo-verslo projektai“, Nr. 01.2.1-LVPA-K-855 „Intelektas LT-2“. Dėl didelio MTEP projektų populiarumo 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu buvo tikslinami skirtingų priemonių aprašai ir aktyviai perskirstomos ES SF lėšų sumos. Pasinaudojimas šiomis paramos priemonėmis viršijo skirtą ES SF lėšų sumą – daugeliu atvejų EIM nusprendė padidinti skiriamų ES SF lėšų sumą ir patenkinti visus arba dalį rezerviniame sąraše buvusių, tačiau teigiamai įvertintų projektų. Vėliausiais duomenimis buvo perskirstytos lėšos ir atnaujinti du priemonės Nr. 01.2.1-MITA-T-852 „Inostartas“ kvietimai. Didelės apimties priemonės Nr. 01.2.1-LVPA-K-856 „Eksperimentas“ rezerviniame sąraše esantiems projektams buvo skirtas papildomas 81 mln. Eur finansavimas iš Ateities ekonomikos DNR plane numatytų lėšų. Atsižvelgiant į tai, kad dalis finansavimo sutarčių šiuo metu yra įgyvendinimo procese, pateiktame paveiksle viršuje yra matomas skirtų ir panaudotų ES SF fondų skirtumas.

Išoriniu finansavimu MTEP veikloms finansuoti yra dažniausiai naudojamosi didžiuosiuose miestuose, ypač Sostinės regione. Pagal priemonę Nr. 01.2.1-LVPA-K-856 „Eksperimentas“ regionuose veikiančiam verslui buvo skirta 25 mln. Eur suma, tačiau finansavimo sutartys buvo pasirašytos tik dėl 9,6 mln. Eur, o likusioji dalis finansavimo buvo perskirstyta visoje Lietuvoje planuojamiems įgyvendinti projektams. Išanalizavus viešai prieinamą informaciją apie pareiškėjus ir jų veiklos geografią, galima daryti prielaidas, kad dėl didelės universitetų koncentracijos ir talentų pritraukimo galimybių, didesnis poreikis finansavimui MTEP veikloms bus reikalingas didžiuosiuose miestuose, ypač Sostinės regione. Skaičiuojama, kad įgyvendinant didelės apimties MTEP projektus (Nr. 01.2.1-LVPA-K-856 „Eksperimentas“, Nr. 01.2.1-LVPA-K-828 „Intelektas. Bendri mokslo-verslo projektai“, Nr. 01.2.1-LVPA-K-855 „Intelektas LT-2“) bendra prašoma finansuoti suma sudarė 550,678 mln. Eur, iš jų net 367,314 mln. Eur sudarė prašomas finansavimas Sostinės regione. Atsižvelgiant į projektų, teikusių paraiškas ir gavusių finansavimą šiuose regionuose – investicijų skaičius yra mažesnis (projektai, kurių statusas yra „Nutrauktas“ arba „Nesudaryta sutartis“ nėra įtraukti) ir siekia – 251,278 mln. Eur. Lyginant su kituose regionuose įgyvendinamais projektais, investicijų poreikis MTEP veiklą vykdančioms įmonėms Sostinės regione yra 2,5 karto didesnis nei likusioje Lietuvos dalyje.

ES SF panaudojimo vertinimų metu nustatyta, kad poreikis MTEP veiklų finansavimui nuolat auga. Mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros finansavimo 2014–2020 metų Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšomis išankstinis vertinimas (toliau – MTEPI vertinimas) metu buvo identifikuotas poreikis subfondui „Ko-investicinis fondas MTEPI“, tačiau šio fondo įkūrimas nepasiteisino – nebuvo sulaukta nei vienos paraiškos, todėl subfondo veikla buvo sustabdyta⁵⁶. Šiuo metu yra palikta galimybė investuoti į MTEPI veiklas tokiomis pačiomis sąlygomis kaip buvo numatyta „Ko-investicinis fondas MTEPI“, investicijos yra atliekamos ir administruojamos iš „Ko-investicinis fondas II“.

Finansavimo lėšų poreikis

Remiantis aukščiau pateikta analize galima teigti, kad 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu investicijų MTEPI veikloms paklausa yra didelė. Finansavimo trukumo skaičiavimas yra atliktas remiantis šiomis prielaidomis:

- 1) SVV subjektų apklausa parodė, kad 23,8 proc. Sostinės regione veikiančių įmonių planuoja kreiptis išorinio finansavimo MTEPI veikloms įgyvendinti. Atlikus 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu pateiktų paraiškų analizę skaičiuojama, kad Sostinės regione buvo pateikta ~800 paraiškų inovatyvių produktų kūrimui finansuoti.
- 2) Remiantis respondentų nuomone buvo nustatyta, kad vidutiniškai 1 MTEPI projekto įgyvendinimui prašoma suma siekia 225–512 tūkst. Eur. Įvertinus viršuje pagal visus analizuojamų priemonių projektus skaičiuojama, kad vidutinė prašoma suma MTEPI projektui yra 497,49 tūkst. Eur. Atsižvelgiant į tai, kad ši suma patenka į SVV subjektų apklausos metu gautą planuojamo išorinio finansavimo sumų intervalą, finansavimo poreikio skaičiavimui bus naudojama 497,49 tūkst. Eur.
- 3) Statistikos departamento duomenimis⁵⁷ verslo įmonių išlaidos MTEPI veikloms nuo 2015 m. auga, skaičiuojama, kad išlaidų MTEPI veikloms metinis prieaugis vidutiniškai siekia ~1,97 proc. (2018 m. duomenys nėra patikslinti, todėl skaičiuojamas vidutinis metinis prieaugis pagal 2014–2017 m.).
- 4) Skaičiuojant finansavimo poreikį daroma prielaida, kad įmonių skaičius nesikeis, tačiau vidutinė projekto suma didės kasmet pagal Statistikos departamento nustatytą išlaidų MTEPI veikloms augimą.
- 5) 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu investicijoms į MTEPI veiklas prašoma suma siekė 561,661 mln. Eur (iš jų 367,314 mln. Eur – Sostinės regione), o skirta suma siekė 318,994 mln. Eur. Finansavimas buvo skirtas negražinamosios subsidijos forma.

Remiantis pateiktomis prielaidomis skaičiuojama, kad Sostinės regione MTEPI veiklą vykdančių įmonių reikalingos investicijos sieks **430,58 mln. Eur** (projektų skaičius dalinamas į 7 dalis, tam, kad vidutinio projekto sumai galėtų būti pritaikytas projekto sumos augimo koeficientas ir būtų gaunami tikslesni skaičiavimai). Bendras finansavimo poreikis MTEP vykdymui visoje Lietuvoje – **607,66 mln. Eur**.

2.3.3. MVĮ (pramonės) transformacijos skatinimo (technologinių inovacijų diegimo) Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione

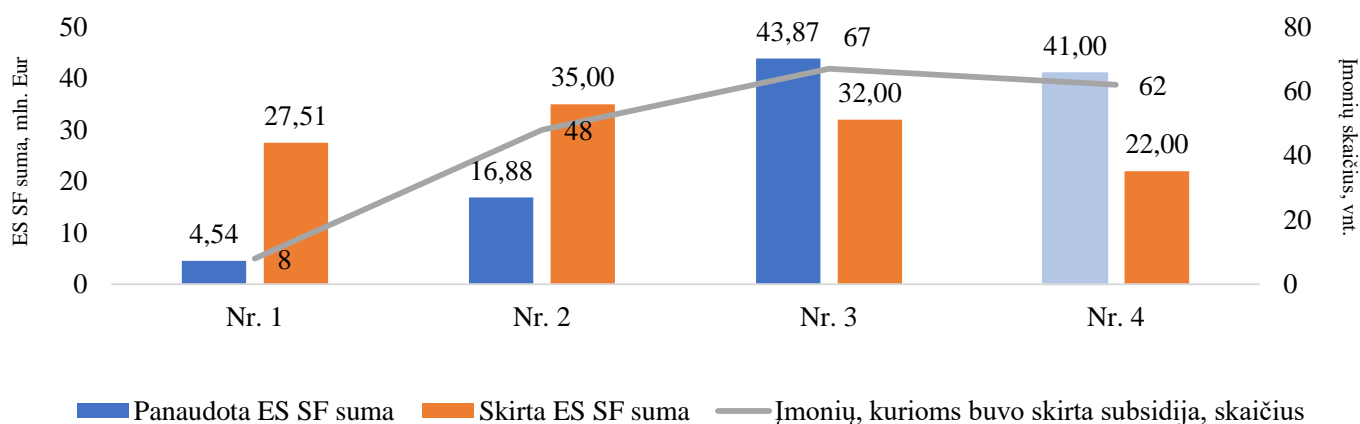
Investicijų paklausos analizė

Šiuo metu, pramonės sektoriuje veikiančios įmonės technologinių inovacijų diegimui buvo skatinamos negražinamųjų subsidijų forma. Pramonės transformacijos skatinimui ir investicijoms į technologines inovacijas buvo paskelbti keturi priemonės Nr. 03.3.2-LVPA-K-837 „Eco-inovacijos LT+“ kvietimai. Šiais kvietimais pramonės MVĮ buvo skatinamos įsidiesti naujus ar ženkliai pagerintus gaminius ir (arba) paslaugas arba pagerinti technologinius procesus, kuriuos įdiegus mažėja neigiamas ūkinės veiklos poveikis aplinkai, skatinama pramonės simbiozė ir užtikrinamas tęstinis aplinkos apsaugos efektas, diegimas įmonėje.

⁵⁶ Remiantis LR ekonomikos ir inovacijų ministerijos pateikta informacija.

⁵⁷ Statistikos departamentas <<https://osp.stat.gov.lt/informaciniai-pranesimai?articleId=6752539>>

Lyginant su 2016 m., kuomet buvo paskelbtas pirmasis „Eco-inovacijos LT+“ kvietimas, įmonių susidomėjimas šia priemone išaugo. Įvertinus kvietime Nr. 3 pateiktas paraiškas EIM skyrė papildomų lėšų projektams finansuoti. Kvietimas Nr. 4 buvo paskelbtas dėl priemonės populiarumo ir pateiktos paraiškos šiuo metu yra vertinamos. Atsižvelgiant į tai, viršuje pateikiami duomenys rodo, kad potencialiai dėl



Paveikslas Nr. 6. Informacija apie skirtingus kvietimus priemonei „Eco-inovacijos LT+“. 2020 m. rugsėjo mėn. duomenimis.

COVID-19 pasekmių pateiktų paraiškų skaičius yra nežymiai mažesnis, tačiau bendra prašoma paramos suma yra didesnė nei buvo numatyta iš pradžių.⁵⁸

Lietuvos verslo paramos agentūros (toliau – LVPA) teigimu⁵⁹ remiantis 2014–2020 m. buvusių kvietimų „Eco-inovacijos LT“ ir „Eco-inovacijos LT+“ patirtimi pramonės įmonių susidomėjimas ekologinėmis inovacijomis vis didėja. Pagal patvirtintus finansavimo projektus, pateiktus trijuose, iki šiol įgyvendintuose, „Eco-inovacijos LT+“ kvietimuose, pirmavo Vilniaus (47 projektai) ir Kauno (37) apskričių verslininkai. Gerokai atsilikusios nuo jų Panevėžio (10), Šiaulių (10) apskritys. Klaipėdos apskritis atsidūrė tik penktoje vietoje (7). Iš viso tinkamais finansuoti buvo pripažinti 126 projektai. 2014–2020 m. prašoma suma (tik Vidurio ir Vakarų Lietuvoje registruotų įmonių) siekė 81,89 mln. Eur, t. y. 58,6 proc. bendros prašomos sumos.

Aktyvi ES inicijuota Žaliojo kurso politika, strateginiai Lietuvos dokumentai bei didėjantis vartotojų sąmoningumas rinktis mažesnę poveikį aplinkai darančias prekes/paslaugas, tikėtina gali skatinti įmones investuoti į prekių/paslaugų ir/ar gamybos proceso tobulinimą. Siekis padidinti investicijas į aktualias Sumanios specializacijos kryptis – vienas iš esminių pramonės sektoriaus tikslų. Atsižvelgiant į numatytus ambicingus tikslus ŠEŠD mažinimo srityje, reikalinga pramonės, kaip vieno taršiausių sektorių, transformacija žiedinės ekonomikos link⁶⁰.

Finansavimo lėšų trūkumas

Investicijų į technologines inovacijas trūkumas yra skaičiuojamas remiantis šiomis prielaidomis:

- 1) Remiantis SVV apklausos duomenimis nustatyta, kad 76,2 proc. pramonės sektoriuje veikiančių MVĮ planuoja įgyvendinti investicijas, numatoma, kad dalis jų bus įgyvendinta technologinių inovacijų diegimo srityje (žr. sekciją apačioje „Pramonės MVĮ gamybos procesų automatizavimo ir skaitmeninimo technologijų diegimas (pramonės skaitmeninimas) Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione“).
- 2) Atsižvelgiant į 2014–2020 m. skirtą finansavimo sumą nustatyta, kad pramonės sektoriuje veikiančių MVĮ investicijos į technologinių inovacijų veiklas sudaro 34 proc. Remiantis

⁵⁸ Atliekant Vertinimą, buvo atlikta visų pagal ankstesniuose skyriuose įvardintas priemones pateiktų ir finansuotų paraiškų analizė, kiekvieną įmonę priskiriant Sostinės arba Vidurio ir Vakarų Lietuvos regionui. Analizė atlikta remiantis rekvizitai.lt ir esinvesticijos.lt duomenimis.

⁵⁹ LVPA < <http://lvpa.lt/lt/naujienos/lietuva-ant-ekorevoliucijos-slenkscio.-kada-ji-perzengsime-1168> >

⁶⁰ Nacionalinis energetikos ir klimato srities veiksmų planas 2021–2030 m. < <https://am.lrv.lt/lt/veiklos-sritys-1/klimato-kaita/nacionalinis-energetikos-ir-klimato-srities-veiksmu-planas-2021-2030-m> >

Statistikos departamento duomenimis, 2016-2018 m. 23,1 proc. EVRK 2 red. C sekcijoje „Apdirbamoji gamyba“ veikiančių įmonių buvo pasinaudoję ES parama technologinėms inovacijos diegti). Atsižvelgiant į tai, kad investicijas į pramonės transformacijos veiklas gali įgyvendinti siauresnis ratas pramonės sektoriuje veikiančių įmonių, finansavimo poreikio skaičiavimui naudojami Statistikos departamento duomenys.

- 3) Remiantis anksčiau pateiktų projektų prašomos sumos vidurkiu (pagal priemonę „Eco-inovacijos LT+“ – 386–595 tūkst. Eur, o pagal MTEP priemones – 497,49 tūkst. Eur yra daroma prielaida, kad vidutinė prašomas projekto suma siektų ~546 tūkst. Eur.
- 4) Atsižvelgiant į tai, kad pramonės transformacijos veikla yra taip pat orientuota į MTEP veiklas sumanios specializacijos kryptyse, numatoma, kad potencialių pareiškėjų skaičius gali sumažėti iki 5 kartų.
- 5) Remiantis Lietuvos inžinerinės pramonės asociacijos LINPRA duomenimis (2017 m.) ~5 proc. įmonių investavo į MTEPI. Atsižvelgiant į tai, daroma prielaida, kad 5 proc. visų įmonių papildomai galėtų įgyvendinti MTEPI veiklas, susijusias su technologinių inovacijų skatinimu. Šis poreikis siektų 26 mln. Eur

Remiantis viršuje pateiktomis prielaidomis numatoma, kad finansavimo poreikis siekia **189,30 mln. Eur, iš kurių 151,43 mln. Eur** turėtų būti skirti technologinių inovacijų diegimui, o **37,86 mln. Eur** – inovacijų, susijusių su žaliaja pramone diegimui. Vidurio ir Vakarų Lietuvoje šis poreikis sieks **130 mln. Eur.**), iš kurių **104 mln. Eur** turėtų būti skirti technologinių inovacijų diegimui, o **26 mln. Eur** – inovacijų, susijusių su žaliaja pramone diegimui.

2.3.4. TUI pritraukimas MTEPI veiklų skatinimui Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione

Investicijų paklausos analizė

TUI pritraukimui MTEPI veiklų skatinimo srityje 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu buvo paskelbti du kvietimai:

- 1) Pagal priemonės Nr. 01.2.1-LVPA-V-823 „SmartInvest LT+“ kvietimą buvo pateikta 30 paraiškų, kuriomis bendra prašoma suma siekė 67,89 mln. Eur. Vis dėl to, finansavimas buvo suteiktas tik 4 projektams, kurių bendra prašoma suma siekė 9,96 mln. Eur – daugiau kaip 2 kartais daugiau nei numatyta bendra finansavimo suma paskelbus kvietimą.
- 2) Priemonei Nr. 01.2.1-LVPA-T-848 „Smart FDI“ buvo skirtas 46,84 mln. Eur (20 mln. buvo skirta pagal Ekonomikos DNR planą) finansavimas. Įvertinus kvietimų Nr. 1 ir 2 metu pateiktas paraiškas skirta finansavimo suma siekė 15,86 mln. Eur. Kvietimas Nr. 2 buvo sustabdytas, nes buvo viršyta prašomo finansavimo suma, tačiau įvertinus projektus, dalis jų buvo pripažinta kaip netinkami finansuoti arba projekto finansavimo išlaidos yra pripažįstamos kaip netinkamos finansuoti, todėl pasirašytų sutarčių finansavimo suma yra mažesnė. 2020 m. lapkričio 23 d. buvo paskelbtas trečiasis kvietimas. Kvietimas buvo sustabdytas tą pačią dieną dėl itin aktyvaus paraiškų srauto, kurios greitai išsisėmė ir dvigubai viršijo kvietimo biudžetą⁶¹. Nuo skelbimo pradžios iki dienos pabaigos buvo pateikta 21 paraiška⁶², kuriose projektams finansuoti prašoma suma viršijo 42 mln. Eur. Įvertinus šias paraiškas 19 paraiškų buvo nuspręsta nefinansuoti, o 2 paraiškos buvo atsiimtoms. Atsižvelgiant į pateiktų ir finansuotų projektų pagal priemonę „Smart FDI“ santykį, galima daryti išvadą, kad užsienio investuotojų susidomėjimas MTEPI veiklų vykdymu yra didelis. Visgi, didelis nefinansuotų projektų skaičius rodo, kad pateikti projektai neatitinka projektų finansavimo sąlygų apraše nurodytų reikalavimų.

Atliktų interviu metu buvo nustatytas didelis TUI finansavimo poreikis – tai patvirtina trečiasis „Smart FDI“ kvietimas, kuris per 80 minučių po paskelbimo dvigubai viršijo kvietimo biudžetą. Atliktų interviu metu buvo pastebėta, kad dėl laikino priemonės „Smart FDI“ sustabdymo, užsienio investuotojai aktyviai dalyvavo ir priemonės „Eksperimentas“ kvietime. Atlikto Vertinimo metu ir interviu dalyvių pastebėjimu, užsienio investuotojai yra linkę aktyviai naudotis subsidinėmis priemonėmis MTEPI veiklų vykdymui. Vis

⁶¹ LVPA < <http://lvpa.lt/lt/naujienos/smart-fdi-3-paraiskose-prasoma-lesu-suma-dvigubai-virsijo-numatyta-kvietime-1308>>

⁶² 2 paraiškos buvo pateiktos to pačio pareiškėjo su tuo pačiu projekto pavadinimu, tačiau viena iš jų buvo atsiimta.

dėl to, atsižvelgiant į anksčiau atliktuose vertinimuose pateiktas rekomendacijas⁶³ yra reikalinga sudaryti palankias mokesčines sąlygas, užtikrinti infrastruktūros prieinamumą bei didinti talentų pritraukimą į regionus – visa tai turėtų tapti siekiamybe ilguoju laikotarpiu.

Vertinimo metu buvo išnagrinėta pagal priemonę Nr. 01.2.1-LVPA-T-848 „Smart FDI“ finansavimą gavusių įmonių registracijos vietos – net 5 užsienio investuotojų įgyvendinami projektai yra vykdomi Kauno mieste ar rajone, 4 – Vilniaus m., 1 – Šiauliuose; apie likusius 3 projektus viešai prieinamos informacijos nėra. Pateikta informacija leidžia daryti prielaidą, kad užsienio investuotojams yra patrauklus ne tik Sostinės, bet ir Vidurio ir Vakarų Lietuvos regionas.

Finansavimo lėšų poreikis

Statistikos departamento duomenimis 2020 m. TUI augo⁶⁴ – 2018 m. didžiausia TUI dalis pagal EVRK 2 red. teko M sekcijai „Profesinė, mokslinė ir techninė veikla“. 2018 m. TUI į šį sektorių 2018 m. siekė 1 168,39 mln. Eur, 2019 m. – 1 678,39 mln. Eur, o 2020 m. II ketv. duomenimis skaičiuojama, kad sieks 1 700,09 mln. Eur. Atsižvelgiant į pateiktus duomenis – TUI dalis MTEPI veikloms vykdyti auga.

Atlikto tyrimo „Investicijos į MTEP ir inovatyviosios bei sumaniosios ekonomikos vystymą: pasiekimų, išmokytojų pamokų ir išliekančių plėtros poreikių žemėlapis“ metu buvo nustatyta, kad šiuo metu, siekiant pritraukti jų MTEP veiklas vykdančius ir aukštesnės pridėtinės vertės produktus kuriančius padalinius, reikalingos papildomos paskatos. Taip pat, nustatyta, kad šiuo metu trūksta vėlesnės priežiūros (angl. *aftercare*) paslaugų.

Pastebima, kad investicijos į LEZ teritorijų plėtrą davė teigiamų rezultatų – matoma, kad galimybės veiklą vykdyti LEZ turėjo tiesioginės įtakos pritraukiant investuotojus. Vėlgi „Investuok Lietuvoje“ atliktos analizės duomenimis 2017 m. pabaigoje LEZ teritorijose ūkinę komercinę veiklą vykdė 52 įmonės, kuriose dirbo apie 5 000 darbuotojų. Buvo planuojama, kad į LEZ pritraukti investuotojai per ateinančius 5 metus darbuotojų skaičių veikiausiai padvigubins⁶⁵. Skaičiuojama, kad dalis šių įmonių būtų suinteresuotos papildoma valstybės paskata kurti ir vėliau diegti MTEPI produktus Lietuvoje ir taip sukurti darbo vietas tyrėjams

Atsižvelgiant į pateiktas prielaidas, daroma išvada, kad investicijų poreikis 2021–2027 m. išliks toks pat arba bus didesnis. Atliktų interviu metu buvo nustatyta, kad šiuo metu yra matomas daug didesnis poreikis investicijoms į MTEPI veiklas ir atsižvelgiant į tai, kad finansavimo poreikis yra skaičiuojamas septyniems metams, reikalingas tam tikras rezervas. Finansavimo poreikis 2021–2027 m. galėtų siekti **56,8 mln. Eur + 20 proc. rezervas.**

2.3.5. Pramonės MVĮ gamybos procesų automatizavimo ir skaitmeninimo technologijų diegimas (pramonės skaitmeninimas) Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione

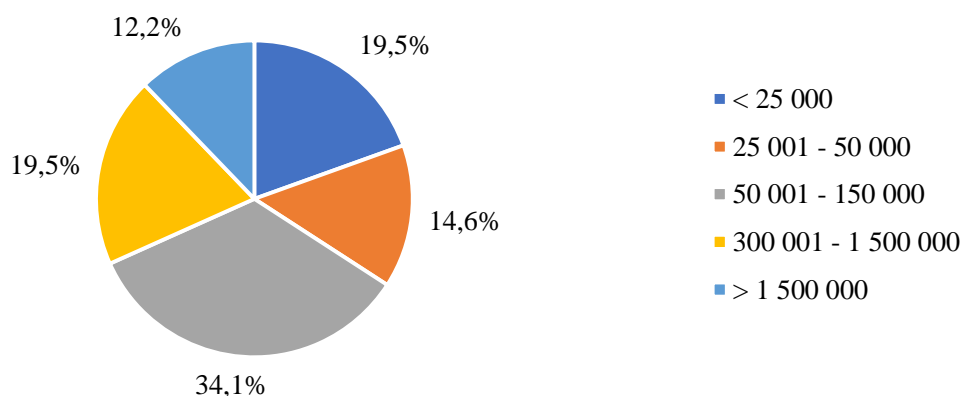
Investicijų paklausos analizė

2019 m. atliktos SVV subjektų apklausos duomenimis 24,4 proc. respondentų nurodė, kad jų veiklos sektorius yra gamyba arba iš dalies gamyba. 76,2 proc. respondentų, t. y. gamybos sektoriuje veikiančių įmonių veiklą vykdančių Vidurio ir Vakarų Lietuvoje, nurodė, kad per artėjančius 5 metus planuoja kreiptis dėl išorinio finansavimo. 57,1 proc. respondentų nurodė, kad išorinis finansavimas būtų skirtas tik investicijoms arba investicijoms ir apyvartiniam kapitalui. Apačioje yra nurodyta kokio dydžio finansavimas gamybos veiklą vykdančioms įmonėms būtų reikalingas.

⁶³ Kiti vertinimai: 2014–2020 m. Europos sąjungos fondų Investicijų veiksmų programos 1 prioriteto „Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų skatinimas“ poveikio vertinimo galutinė ataskaita <https://www.esinvesticijos.lt/media/force_download/?url=/uploads/main/documents/docs/108660_3696cd442a5717ad8b91f0c040f62b98.pdf>; Lietuvos ūkio sektorių finansavimo po 2020 m. vertinimas: Mokslas, technologijos ir inovacijos

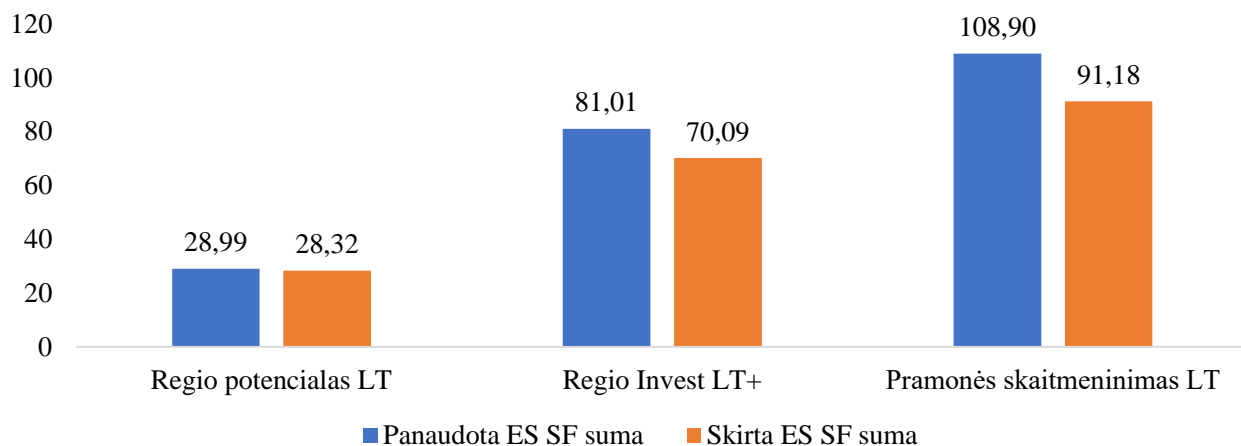
⁶⁴ Statistikos departamentas < [https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=284c5ff9-f0a6-484f-8f36-0fe5c3375fff#/>](https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=284c5ff9-f0a6-484f-8f36-0fe5c3375fff#/)

⁶⁵ Vėlgi „Investuok Lietuvoje“ <<https://investlithuania.com/wp-content/uploads/2019/04/LEZ-Lietuvoje.pdf>>



Paveikslas Nr. 7. Kokio dydžio išorinio verslo finansavimo poreikį planuojate per ateinančius 5 metus (eurais)?

2014–2020 m. programavimo laikotarpiu pramonės transformacijos skatinimo gamybos procesų bei automatizavimo ir skaitmeninimo technologijų diegimui buvo skirta 189,60 mln. Eur. Skaičiuojama, kad iš viso ES SF panaudojimas sudarė 218,9 mln. Eur. Visų nagrinėjamų pramonei skirtų priemonių finansavimo suma viršijo numatytą biudžetą.



Paveikslas Nr. 8. Pramonės modernizavimui ir skaitmenizavimui skirtos ir panaudotos ES SF lėšos, mln. Eur.

2014–2020 m. programavimo laikotarpiu buvo paskelbtos dvi priemonės, skirtos pramonės MVĮ, veiklą vykdančių ne didžiuosiuose miestuose ir (ar) rajonuose, technologiniam modernizavimui. Pagal priemonės Nr. 03.3.1-LVPA-K-803 „Regio Invest LT+“ kvietimą Nr. 1 paraiškas galėjo teikti tik tie juridiniai asmenys, kurių planuojami įgyvendinti projektai nėra įgyvendinami Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos miestų savivaldybėse, pagal kvietimą Nr. 2 – šis reikalavimas buvo išplėstas ir į minėtų rajonų savivaldybes. Pagal priemonės Nr. 03.3.1-LVPA-K-850 „Regio potencialas LT“ finansavimo sąlygų aprašą finansavimas negalėjo būti skiriamas projektams, įgyvendinamiems Vilniaus ir Kauno miesto ir rajonų savivaldybėse. Susidomėjimas abejomis priemonėmis buvo didesnis nei skirta suma, nors priemonių finansavimo sąlygų aprašai riboja tam tikrų įmonių dalyvavimo galimybes. Nepaisant regionų konkurencingumui skatinti skirtų

projektų 2018 m. gruodžio 27 d. duomenimis dviejų didžiųjų miestų (Vilniaus ir Kauno) regionams buvo skirta apie 60 proc. visų 2014–2020 m. VP 3 prioriteto investicijų.⁶⁶

Remiantis 2014–2020 m. programavimo laikotarpio praktika, pramonės skaitmenizavimo ir modernizavimo srityje matomas didelis finansavimo poreikis. Pagal priemonę Nr. 03.3.1-LVPA-K-854 „Pramonės skaitmeninimas LT“ Nr. 1 finansavimas buvo skirtas 71 projektui, o į rezervinį projektų sąrašą buvo įtraukti 29 projektai. Vėliau šis poreikis buvo patenkintas skyrus papildomus 15,3 mln. Eur. Antrasis priemonės „Pramonės skaitmeninimas LT“ kvietimas buvo dar paklausesnis – nepaisant to, kad kvietimo biudžetas buvo 15,35 mln. Eur, EIM papildomai skyrė daugiau kaip 38 mln. Eur. Pagal priemonę Nr. 03.3.1-LVPA-K-850 „Regio potencialas LT“ papildomai rezerviniam sąrašui tenkinti buvo skirta 12,99 mln. Eur. Atsižvelgiant į ES SF fondų perskirstymą ir rezerviniame sąrašė esančių projektų finansavimo tenkinimą darytina išvada, kad 2014–2020 m. laikotarpyje buvo susiduriama su iš anksto numatytų lėšų trūkumu.

Finansavimo lėšų poreikis

Apibendrinant, Lietuvos konkurencingumo stiprinimas yra neatsiejamas nuo investicijų pritraukimo į regionus ir jų plėtros strategijų „perkrovimo“. Atlikus išsamią pateiktų paraiškų analizę pagal aukščiau minėtas priemones pramonės sektoriuje veikiančių MVĮ modernizavimui buvo nustatyta, kad iš visų pateiktų paraiškų, kurių bendra vertė siekė 401,21 mln. Eur. Daugiau nei pusė prašomos sumos, t. y. 236,51 mln. Eur, sudarė investicijos Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione.

SVV subjektų apklausos duomenimis net 76,2 proc. gamybos sektoriuje ir Vidurio ir Vakarų Lietuvoje veikiančių įmonių nurodė, kad per artėjančius 5 metus planuoja kreiptis dėl išorinio finansavimo. Remiantis gautais duomenimis skaičiuojama, planuojamų investicijų dydžio mediana – 100 tūkst. Eur. Remiantis Statistikos departamento duomenimis skaičiuojama, kad MVĮ pagal EVRK 2 red. priskiriamų prie apdirbamosios gamybos ir veikiančių Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione skaičius – 5 414. Preliminariai skaičiuojama, kad 34 proc. visų gamybos sektoriuje veikiančių MVĮ investicijas atlieka į technologines inovacijas, o likusioji dalis – 66 proc. – į skaitmenizacijos/modernizacijos projektus, todėl į skaitmenizacijos projektus investuotų ~2 880 įmonių.

Remiantis aukščiau pateiktomis prielaidomis skaičiuojama, kad bendra investicijų paklausa pramonės įmonių skaitmeninimui galėtų siekti **320,97 mln. Eur**. Atlikto tyrimo metu nustatyta, kad **220,67 mln. Eur** šio finansavimo poreikio yra Vidurio ir Vakarų Lietuvoje.

2.3.6. Trumpų vertės kūrimo grandinių formavimas ir plėtra tarp MVĮ Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione

Investicijų paklausos analizė

Trumpos vertės kūrimo grandinės nebuvo finansuojamos ES SF lėšomis, tačiau atsižvelgiant į susidariusią konkurencingumo atskirtį tarp Sostinės ir Vidurio ir Vakarų Lietuvos regionų bei MVĮ svarbą bendrame regionų vystymosi kontekste viena iš 2021–2027 m. programoje įtrauktų krypčių – trumpų vertės kūrimo grandinių investicijų skatinimas. Ši kryptis yra orientuota į MVĮ, viename regione veikiančių įmonių ir į trumpas vertės grandines besijungiančių įmonių visumą, planuojančių investicijas į gamybos/paslaugų teikimo infrastruktūrą ir naujų darbo vietų sukūrimą.

Šiuo metu trumpų vertės kūrimo grandinių formavimas ir plėtra buvo skatinama Nacionalinės mokėjimo agentūros po Žemės ūkio ministerija (toliau – NMA) administruojama Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programa⁶⁷. Atsižvelgiant į tam tikrus panašumus investicijų poreikiui nustatyti yra aktualios šios priemonės:

- 1) Parama Europos inovacijų partnerystės (toliau – EIP) veiklos grupėms kurti ir jų veiklai vystyti – siekiant paskatinti žemės ūkio, maisto produktų gamybos ir miškininkystės sektorių

⁶⁶ *esinvesticijos.lt* informacija <<https://www.esinvesticijos.lt/lt/dokumentai//veiksmu-programos-3-prioriteto-smulkiojo-ir-vidutinio-velslo-konkurencingumo-skatinimas-poveikio-vertinimas>>

⁶⁷ Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programa < <https://zum.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/lietuvos-kaimo-pletros-2014-2020-m-programa> >

bendradarbiavimą regionuose ir trumpų grandinių formavimąsi kaip vienos iš tinkamų finansuoti išlaidų yra pripažįstamos žemės ūkio ar miško įrangos įsigijimas. Šiai priemonei skirta ES SF paramos lėšų suma siekia 8,645 mln. Eur. Šiuo metu 60 proc. patvirtintos paramos sumos yra skirta 21 projektui

- 2) Parama smulkių ūkio subjektų bendradarbiavimui – priemonė skirta smulkių ūkio subjektų bendriems darbo procesams organizuoti dalijantis įrenginiais ir ištekiais, vykdant bendrą ūkinę, komercinę, aplinkosauginę veiklą. Tinkamos finansuoti išlaidos yra daugiausiai orientuotos į aktualios įrangos įsigijimą. Šiai priemonei yra skirta 7,518 mln. Eur, iš kurių šiuo metu yra patvirtinta 68 proc. bendro biudžeto.
- 3) Parama trumpų tiekimo grandinių ir vietos rinkų skatinimui vietos lygmeniu – priemonė skirta mažų ir vidutinių ūkio subjektų bendradarbiavimui, užtikrinant aktyvesnę žemės ūkio produktų paklausos augimą, tinkamą žemės ūkio produktų propagavimą bei gamintojų integraciją į maisto tiekimo grandinę, paramą skiriant trumpoms tiekimo grandinėms ir vietos rinkoms skatinti vietos lygmeniu. Šia ES SF paramos priemone trumpoje grandinėje veikiantys ūkio subjektai gali įsigyti aktualią įrangą. 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu šiai priemonei skirta 4,054 mln. Eur. Vis dėl to, patvirtinta paramos suma siekia tik 29 proc. ir iš viso sudaro 1,173 mln. Eur.
- 4) LEADER programos priemonė „Parama vietos projektams įgyvendinti pagal VPS“ – priemonės, skirtos vietos plėtros strategijų įgyvendinimui yra administruojamos Vietos veiklos grupių. Pagal šią priemonę 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu skirta ES SF lėšų suma siekia 88,375 mln. Eur. Šiuo metu patvirtinta ES paramos suma projektams viršija numatytą ir siekia 108,941 mln. Eur.⁶⁸

Remiantis pateikta informacija apie NMA administruojamas ES SF paramos priemones, daroma išvada, kad LEADER programa yra ypač paklausī – ši indikacija leidžia daryti prielaidą, kad tam tikrame regione veikiančios įmonės aktyviai dalyvauja regioniniuose kvietimuose. Vertinant trumpų grandinių perspektyvą matoma, kad žemės ūkio ir miškininkystės veiklai skatinti ir trumpoms grandinėms formuoti ar bendradarbiavimui skatinti skirtos finansavimo sumos nėra iki galo realizuotos. Atsižvelgiant į tai, kad trumpos vertės grandinės yra sąlyginai naujas reiškinys, skirtos finansavimo suma rodo SVV subjektų susidomėjimą.

Finansavimo lėšų poreikis

Atsižvelgiant į tai, kad trumpų grandinių formavimui ir plėtrai strateginiuose dokumentuose yra numatyta naujų darbo vietų ir modernios įrangos įsigijimo veiklos trumpų grandinių finansavimo trūkumas atliktas remiantis šiomis prielaidomis:

- 1) Darbo vietų kūrimo skatinimui buvo skirta FP „Verslumo skatinimas 2014–2020 m.” Atsižvelgiant į tai, kad ~73 proc. subsidijų darbo užmokesčiui kompensuoti prašė Vidurio ir Vakarų Lietuvoje registruotose įmonėje, daroma prielaida, kad „Subsidijos verslo pradžiai” yra ypač aktuali priemonė.
- 2) Atsižvelgiant į tai, kad trumpų vertės grandinių veikla apima viename regione esančias MVĮ, daroma prielaida, kad vidutinis investicijų dydis galėtų būti nustatytas remiantis vidutine prašoma suma pagal priemonę „Regio potencialas LT” (priemonė „Regio Invest LT“ į analizę nėra traukiama).
- 3) Trumpos vertės grandinės (išskyrus maisto sektorių) yra naujas reiškinys Lietuvoje. Atsižvelgiant į tai, daromos dvi prielaidos (1) finansavimo trūkumas šiai kryptiai bus didesnis 2021–2027 m. programavimo laikotarpio pabaigoje; (2) pramonės MVĮ modernizavimo projektų įgyvendinimui buvo skirta ~33 proc. lėšų, tačiau ši dalis buvo sumažinta 20 proc., nes įmonės, norinčios gauti finansavimą pagal šią veiklą turi išpildyti sąlygą – jungtis į trumpos vertės grandines su kitomis MVĮ.
- 4) Remiantis atliktos SVV subjektų apklausos rezultatais buvo nustatyta, kad 100 proc. Vidurio ir Vakarų Lietuvoje veikiančių labai mažų ir mažų įmonių planuoja kreiptis dėl išorės finansavimo. Net 73,33 proc. nurodė, kad planuoja kreiptis į finansų įstaigas, o likusioji dalis – į ES SF

⁶⁸ Čia ir aukščiau šaltinis: nma.lt

administruojančias institucijas arba akceleravimo fondus. Planuojamos prašyti sumos mediana – 100 tūkst. Eur, o vidurkis – 264 tūkst. Eur. Remiantis priemonės „Regio potencialas LT” duomenimis, prašomos sumos mediana siekė – 183 tūkst. Eur, vidutinė prašoma suma – 191,35 tūkst. Eur. Sugretinus SVV subjektų apklausos duomenis ir priemonės „Regio potencialas LT” prašomos sumos analizę, galima daryti išvadą, kad vidutinio projekto vertė ir reikalinga finansavimo suma siektų ~182 tūkst. Eur.

- 5) Vertinant tai, kad trumpų vertės kūrimo formavimasis ir plėtra yra nauja verslo finansavimo kryptis, investicijų trūkumas negali būti išmatuojamas remiantis NMA administruojamų priemonių pavyzdžiais.

Atsižvelgiant į pateiktas prielaidas numatoma, kad finansavimo poreikis trumpų vertės grandinių plėtrai galėtų siekti **145,66 mln. Eur** - (iš jų Vidurio ir Vakarų Lietuvoje - **95,61 mln. Eur**). Kadangi trumpos vertės grandinės yra naujas reiškinys, apskaičiuotas finansavimo poreikis yra preliminarus.

2.3.7. Aukštą pridėtinę vertę kuriančių MVĮ verslo procesų skaitmeninimas Sostinės regione

Investicijų paklausos analizė

Siekiant išvengti „vidutinių pajamų spąstų“ reikalingos investicijos į aukštą pridėtinę vertę kuriančius sektorius. Veiklos efektyvumo didinimas pagal NP planą yra viena iš kertinių sąlygų, būtina aukštesnei pridėtinei vertei kurti. Atsižvelgiant į tai, siūloma aiškiai apibrėžti aukštą pridėtinę vertę kuriančius sektorius ir GNG.

Siekiant paskatinti MVĮ procesų skaitmeninimą buvo paskelbti du kvietimai pagal priemonę Nr. 03.3.1-LVPA-K-854 „Pramonės skaitmeninimas LT“. Pirmasis kvietimas, paskelbtas 2018 m. sulaukė didelio pramonės įmonių susidomėjimo – iš viso finansavimas buvo skirtas 101 projektui. Antrojo kvietimo metu – finansavimas buvo skirtas dar 146 projektams. Skaičiuojama, kad daugiausiai, net 37 proc., paraiškų buvo sulaukta iš Vilniaus apskrityje veiklą vykdančių įmonių. Didžioji dalis paraiškas pateikusių įmonių veikia metalo, baldų, popieriaus ir spausdinimo, medienos, maisto ir plastiko gaminių gamybos srityse.⁶⁹

Apskaičiuojant investicijų paklausą ir poreikį atlikta detali paraiškas pagal priemonę „Pramonės skaitmeninimas LT“ teikusių įmonių regioniškumo analizė (pareiškėjai buvo suskirstyti į dvi grupes: Sostinės regiono ir Vidurio ir Vakarų Lietuvos). Šios analizės tikslas – nustatyti Sostinės regione veikiančių MVĮ investicijas į skaitmeninimo technologijas. Gautais duomenimis 104 paraiškos iš 280 paraiškų buvo pateiktos Sostinės regione registracijos vietą nurodžiusių įmonių. Remiantis atliktos analizės duomenimis skaičiuojama, kad prašoma suma siekė 51,81 mln. Eur.

Finansavimo lėšų poreikis

Finansavimo poreikio apskaičiavimas atliktas remiantis šiomis prielaidomis:

- 1) Lietuvos pramonės skaitmeninimo kelrodžio 2019–2030⁷⁰ duomenimis tik 3,6 proc. bendros Lietuvoje sukuriamos produkcijos yra aukšto technologinio išsivystymo.
- 2) Atsižvelgiant į Kelrodyje pateiktą informaciją ir Statistikos departamento duomenis apie MVĮ, veikiančias apdirbamosios gamybos sektoriuje Sostinės regione yra daroma prielaida, kad 89 MVĮ yra priskiriamos prie aukštą pridėtinę vertę Sostinės regione kuriančių įmonių.
- 3) Pagal priemonę „Pramonės skaitmeninimas LT” vidutinis Sostinės regione planuojamų investicijų dydis (vertinama tik prašoma finansuoti suma) siekia 498 tūkst. Eur.
- 4) Finansavimo poreikio skaičiavimas atliekamas remiantis 1–3 punktuose pateiktomis prielaidomis

Atsižvelgiant į aukščiau pateiktas prielaidas, skaičiuojama, kad finansavimo poreikis aukštą pridėtinę vertę kuriančių MVĮ verslo procesų skaitmeninimui visoje Lietuvoje gali siekti – **134,97 mln. Eur** (iš jų Sostinės regione - **44,14 mln. Eur**).

⁶⁹ LVPA <<http://lvpa.lt/lt/naujienos/es-lesos-verslo-skaitmeninimui-rekomenduojama-skirti-60-mln.-euru-1280>>

⁷⁰ EIM, EK <<https://eimin.lrv.lt/uploads/eimin/documents/files/Kelrodis%20LT%20v2.pdf>>

3. Siūlomi finansiniai produktai

Vertinimo metu buvo nustatyta, kad subsidinių finansavimo formų taikymas turi neigiamos įtakos įmonių tarpusavio konkurencingumui ir įmonių veiklos tęstinumui ekonominio ir finansinio nuosmukio laikotarpiu. Dėl šių priežasčių platesnis FP panaudojimas turi teigiamos įtakos vietinei rinkai. Vis dėl to, remiantis reprezentatyvios apklausos⁷¹ duomenis, tik ketvirtadalis tiek finansavimą gavusių, tiek negavusių respondentų sutiktų įgyvendinti analogišką projektą kitokia forma nei subsidija. Tarp apklaustųjų populiariausia finansavimo forma po subsidijų – lengvatinė paskola.

Remiantis kokybinio ir kiekybinio tyrimų metu gautais duomenimis, nustatyta, kad įtakos ekonominio gyvybingumo rodiklių pagerėjimui turinčios veiklos, pvz.: pramonės skaitmeninimas, trumpų vertės grandinių formavimas, turėtų būti skatinamos taikant FP, o ilgesnį atsiperkamumo laikotarpį turinčios investicijos, pvz.: investicijos į technologines inovacijas ar MTEP veiklas, galėtų būti skatinamos nuosekliai pereinant nuo subsidijų prie FP, t. y. FP derinant su subsidiniais elementais (angl. *blended finance*).

Remiantis atliktos investicijų paklausos analize nustatyta, kad įmonėms dažniausiai kylantys sunkumai, susiję su išorinio finansavimo gavimu, yra užstato trūkumas, per didelė finansavimo kaina (palūkanos, garantijos mokesčiai, administravimo mokesčiai) ir per trumpa įmonių veiklos istorija. Atsižvelgiant į GNG kylančius iššūkius, 2021–2027 m. rekomenduojama taikyti rizikos kapitalo investicijų, paskolų ir garantijų FP. Šiame skyriuje pateikiami siūlymai yra struktūruojami pagal siūlomas taikyti FP.

3.1. Rizikos kapitalo investicijų FP

Ankstyvajame veiklos vystymosi etape esančioms įmonėms, siekiančioms gauti išorinio finansavimo veiklos plėtrai, dažnu atveju tradicinės finansavimo formos yra sunkiai prieinamos. Tokiu atveju rizikos kapitalo investicijos yra viena, o kartais ir vienintelė, galimybė finansuoti veiklos plėtrą. Taip pat kapitalo poreikis aktualus ir vėlesniuose veiklos etapuose esančioms įmonėms, kurios planuoja įgyvendinti didesnę riziką pasižyminčius projektus.

MTEPI srityje kylančios rizikos daro reikšmingą įtaką finansavimo prieinamumui. Labai maža visų rūšių naujovės diegiančių įmonių dalis, mažos verslo išlaidos moksliniams tyrimams ir technologinei plėtrai, menkai komercializuojamas esamas ekonominis Lietuvos mokslo potencialas sudaro sąlygas esminių pokyčių poreikiui: sumanios specializacijos strategijos pagrindu reikalinga sustiprinti verslo, studijų ir tyrimų sinergiją bei jų panaudojimą šalies ūkio konkurencingumo plėtrai.

Vertinimo metu buvo nustatyta, kad rizikos kapitalo investicijų FP pritaikymas yra galimas visoms šiame Vertinime nagrinėjamosioms veikloms (išskyrus TUI investicijų į MTEPI veiklą skatinimą). Rekomendacijos dėl kapitalo investicijų FP yra pateiktos lentelėje apačioje. Pažymėtina, kad šios FP yra siūlomos įgyvendinti Vertinimo apimtyje, tačiau tai neturėtų apriboti rizikos kapitalo fondus (toliau – RKF) investuoti į kitas veiklas ir (ar) regionus naudojant kitus lėšų šaltinius.

2014–2020 m. programavimo laikotarpiu Lietuvoje rizikos kapitalo investicijomis buvo finansuojamos MTEPI veiklos – bendrai investuojančios FP „Ko–investicinis fondas II“ ir „Ko–investicinis fondas MTEPI“ (2020 m. birželio 22 d. Fondų fondo priežiūros komitetas nusprendė nebeįgyvendinti FP kaip atskiros priemonės, o sudaryti galimybes tokiomis pat sąlygomis investuoti iš priemonės „Ko–investicinis fondas II“ lėšų⁷²), „Ankstyvosios stadijos ir plėtros fondas I“ bei Ankstyvos stadijos ir plėtros fondas II. Atsižvelgiant į sukauptą patirtį, rekomenduojama tęsti „Ko–investicinio fondo“ veiklą, skiriant daugiau lėšų ir įsteigti naują ASIPF III.

Lentelė Nr. 2. Siūlomos rizikos kapitalo investicijų FP Vertinime analizuojamoms veikloms finansuoti

	FP „Akceleravimo fondas“ III	ASIPF III	Ko-investicinis fondas	Plėtros fondas III
Preliminariai skiriama valstybės	18, iš kurių: 10 – ES SF lėšos	28,5, iš kurių: 1,75 – ES SF lėšos	10, iš kurių 10 – ES SF lėšos	30

⁷¹ Veiksmų programos 3 prioriteto „Smulkiojo ir vidutinio verslo konkurencingumo skatinimas“ poveikio vertinimas <<https://www.esinvesticijos.lt/lt/dokumentai/veiksmu-programos-3-prioriteto-smulkiojo-ir-vidutinio-verslo-konkurencingumo-skatiniimas-poveikio-vertinimas>>

⁷² Remiantis Ekonomikos ir inovacijų ministerijos pateiktais duomenimis

lėšų suma (su valdymo mokesčiais), mln. Eur	(finansuojama pagal veiklą „Skatinti startuolių vystymą, akceleravimą ir plėtrą ⁷³ “)	(finansuojama pagal veiklą „Skatinti startuolių vystymą, akceleravimą ir plėtrą ⁷⁴ “); 8 – ES SF lėšos (finansuojama pagal veiklą „Skatinti pradedančiųjų SVV subjektų kūrimąsi, augimą ir plėtrą ⁷⁵ “);	(finansuojama pagal veiklą „Skatinti startuolių vystymą, akceleravimą ir plėtrą ⁷⁶ “)	
Finansavimo šaltiniai	ES SF lėšos, biudžeto lėšos, grįžusios ir (ar) grįžiančios bei kitos lėšos		ES SF lėšos ir kitos lėšos	Biudžeto lėšos arba grįžusios ir (ar) grįžiančios ir kitos lėšos
Privačios lėšos, proc.	Pagal bendrosios išimties reglamentą, ne mažiau kaip 10 proc.	Pagal bendrosios išimties reglamentą, ne mažiau kaip 10 proc.,	Pagal bendrosios išimties reglamentą ne mažiau kaip 10 proc.	Pagal bendrosios išimties reglamentą, ne mažiau kaip 10 proc.
Finansavimo tipas	Per fondų fondą	Per fondų fondą	Tiesiogiai įgyvendinama FP	Per fondų fondą
GNG	MVĮ	MVĮ	MVĮ, DĮ, kai bendradarbiauja su MVĮ	MVĮ
Valstybės pagalba	Yra (pagal bendrosios išimties reglamentą ir (arba) notifikuoatą valstybės pagalbos schemą)	Yra (pagal bendrosios išimties reglamentą ir (arba) notifikuoatą valstybės pagalbos schemą)	Yra (pagal bendrosios išimties reglamentą arba <i>de minimis</i> reglamentą)	Yra (pagal bendrosios išimties reglamentą ir (arba) notifikuoatą valstybės pagalbos schemą)
Orientacinis maksimalus fondo investicijų į vieną MVĮ dydis	Iki 10 proc. fondo vertės	Iki 15 proc. fondo vertės	Iki 1,6 mln. Eur	Iki 20 proc. fondo vertės
Investavimas	Investuojama į MVĮ acinių kapitalą arba į iš dalies acinių kapitalą įmonių prieš-ankstyvoje ir ankstyvoje stadijose	Į MVĮ acinių kapitalą arba į iš dalies acinių kapitalą įmonių pradinio augimo (pradinio, ankstyvo augimo) ir plėtros stadijose	Į MVĮ acinių kapitalą arba į iš dalies acinių kapitalą įmonių pradinio augimo (pradinio, ankstyvo augimo ir plėtros) stadijose	Į MVĮ acinių kapitalą arba į iš dalies acinių kapitalą įmonių pradinio augimo (pradinio, ankstyvo augimo ir plėtros) stadijose

⁷³ MTEPI veikloms Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione

⁷⁴ MTEPI veikloms Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione

⁷⁵ Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione

⁷⁶ MTEPI veikloms Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione

MVĮ veiklos sektoriai	Ribojama pagal valstybės pagalbos schemą ir 2021–2027 m. veiksmų programos prioritetus	Ribojama pagal valstybės pagalbos schemą ir 2021–2027 m. veiksmų programos prioritetus	Ribojama pagal valstybės pagalbos schemą ir 2021–2027 m. veiksmų programos prioritetus	Ribojama pagal valstybės pagalbos schemą
Apytikslė investuotojų (tik valstybės) gaunama pelno dalis (angl. <i>Hurdle Rate</i>)	Iki 6 proc.	Iki 6 proc.	Iki 6 proc.	Iki 6 proc.
Finansavimas pagal 2021–2027 m. veiksmų programos veiklas (reikalavimas taikomas tik ES SF finansuojamų veiklų daliai)	Startuolių vystymas, akceleravimas ir plėtra ⁷⁷	Startuolių vystymas, akceleravimas ir plėtra ⁷⁸ ; Skatinti pradedančiųjų SVV subjektų kūrimąsi, augimą ir plėtrą	Startuolių vystymas, akceleravimas ir plėtra ⁷⁹	-
Derinimas su kitomis finansavimo formomis	Galimas			
Papildomos sąlygos	Investicijos pagal veiklą „Startuolių vystymas, akceleravimas ir plėtra ⁸⁰ “ turi atitikti sumanios specializacijos kryptis	Investicijos pagal veiklą „Startuolių vystymas, akceleravimas ir plėtra ⁸¹ “ turi atitikti sumanios specializacijos kryptis		-

⁷⁷ Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione

⁷⁸ Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione

⁷⁹ Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione

⁸⁰ Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione

⁸¹ Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione

EK ir EBPO atliktame tyrime⁸² nustatyta, kad verslo inkubatorių ir akceleratorių principas turėtų būti daugiausiai grindžiamas mentorystės ir bendradarbiavimo principu tarp valdžios institucijų, investuotojų ir startuolių. Gerosios praktikos pavyzdžiu Lietuvoje yra laikoma FP „Akceleratorių fondas“. Valstybės dalyvavimą RKF steigime galima laikyti galimybe valdyti riziką dirbant su aukšta rizika pasižyminčiais projektais. Akceleratorių fondo kūrimas yra suprantamas kaip integrali dalis valstybės kuriamame startuolių skatinimo plane. Atsižvelgiant į tai, kad priešankstyvoje ir ankstyvoje veiklos stadijoje esantiems startuoliams išorinis finansavimas yra ypač sunkiai prieinamas ir įvertinus FP „Akceleratorių fondas“ reikšmę ir numatytą tęstinumą investuojant į FP „Akceleratorius 2“, 2021–2027 m. rekomenduojama užtikrinti RKF, investuojančių į priešankstyvosios ir ankstyvosios stadijos startuolius, veiklą tęstinumą. Visgi, įvertinus strateginius uždavinius – skatinti startuolių akceleratorių ir plėtrą Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione buvo nustatyta, kad atskiri RKF, skirti tik regionuose veikiančioms startuoliams nėra patrauklūs įgyvendinti dėl ribotos investicijų paklausos ir pasiūlos. Atsižvelgiant į tai, lentelėje Nr. 2 nurodytoms FP rekomenduojama skirti papildomų lėšų iš kitų šaltinių.

Siekiant sustiprinti verslo, studijų ir tyrimų sinergiją, rekomenduojama užtikrinti FP ASIPF I ir ASIPF II bei FP „Ko-investicinis fondas“ veiklą tęstinumą. Atsižvelgiant į fondų specifiką rekomenduojama pratęsti egzistuojančių fondų veiklos tęstinumą padidinant skirtas lėšas (Ko-investicinis fondas) arba užtikrinti, kad finansavimo poreikis būtų užtikrintas steigiant naujus fondus.

3.2. Paskolų FP

2014–2020 m. programavimo laikotarpiu siekiant padidinti šalies MVĮ konkurencingumą, inovacijų diegimas versle buvo skatinamas FP ir subsidijų pagalba. Minėtos investicijos paskatino MVĮ produktyvumo augimą ir suteikė galimybę sutaupyti laiko ir finansinius išteklius panaudoti naujų aukštesnės pridėtinės vertės produktų ir paslaugų kūrimui ar esamų tobulinimui.

Atsižvelgiant į strateginius tikslus ir Vertinimo metu atliktas apklausas nustatyta, kad paskolų FP yra vienos patraukliausių priemonių verslo subjektams gauti išorinį finansavimą. Remiantis 2019 m. atliktos SVV subjektų apklausos rezultatais buvo nustatyta, kad artimiausiu 5 metų laikotarpiu SVV subjektams reikės atnaujinti savo turimą įrangą, investuoti į naujesnes technologijas.

Atliktų interviu su FT metu buvo nustatyta, kad ypač aukšta rizika pasižyminčioms veikloms ir (ar) SVV subjektams šiuo metu rinkoje yra ypač ribotos galimybės gauti finansavimą. Atsižvelgiant į tai, rekomenduojama užtikrinti tiesiogiai suteikiamų paskolų FP tęstinumą SVV subjektams ir MTEPI projektams.

Atsižvelgiant į kitas Vertinime nagrinėjamas veiklas nustatyta:

1. MVĮ (pramonės) transformacijos skatinimas yra nukreiptas dvejomis kryptimis: (1) inovatyvių skaitmeninių ir aplinkai draugiškų technologijų kūrimo ir demonstravimo skatinimas ir (2) sukurtų ir pademonstruotų technologijų diegimas MVĮ. Numatoma, investicijos į 1-ąją kryptį galėtų būti skatinamos išduodant tiesiogines paskolas, o investicijos į 2-ąją kryptį galėtų būti skatinamos per FT administruojamą pasidalytos rizikos paskolų FP. Numatoma, kad paskolų FP su galimybe gauti dalinę subsidiją paskatins gamybos sektoriuje veikiančias MVĮ aktyviau įsitraukti į technologijų kūrimo, pritaikymo ir išbandymo veiklas gamyboje.
2. Atsižvelgiant į tai, kad pramonės MVĮ skaitmeninimas pasižymi trumpesniu nei kitos investicijos atsiperkamumo laikotarpiu (turi tiesioginės įtakos dirbtų valandų mažėjimui ir (arba) spartesniam pajamų augimui, kuriant aukštesnės pridėtinės vertės produktus/paslaugas) šią verslo finansavimo sritį taip pat rekomenduojama skatinti taikant paskolų FP su galimybe gauti dalinę subsidiją. Rekomenduotina, kad subsidija būtų taikoma tuo atveju, jeigu investicijos atitinka ne mažiau kaip vieną iš Sumanios specializacijos kryptų.
3. Numatoma, kad MVĮ jungimasis į trumpas vertės kūrimo grandines paskatins naujų darbo vietų kūrimą. Atsižvelgiant į šios verslo finansavimo krypties poveikį 2021–2027 m. būtų galima derinti tiesiogiai INVEGOS išduodamas paskolas infrastruktūros įsigijimui ir iš dalies subsidijuoti darbo užmokestį.

⁸² Policy brief on incubators and accelerators that support inclusive entrepreneurship
<<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8205>>

4. Įvertinus FP „Verslumo skatinimas 2014–2020” investicijų paklausą ir skaičiuojamą svėro efektą (žr. šios Vertinimo ataskaitos 4-ą dalį), manoma, kad siekiant paskatinti naujų įmonių kūrimąsi reikalinga sudaryti palankias sąlygas skolinimuisi. Vis dėl to, atkreipiamas dėmesys, kad administruodama Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programą Žemės ūkio ministerija įgyvendina „Ūkio ir verslo plėtros“ subsidinę priemonę „Parama ekonominės veiklos pradžia kaimo vietovėse“ skirta verslui, nesusijusiam su žemės ūkio produktų gamyba, kurti. Ši subsidinė priemonė yra ypač populiari tarp pareiškėjų, pvz.: 2020 m. skelbto kvietimo metu bendra prašoma suma siekė 69,64 mln. Eur, nors šiam paraiškų rinkimo etapui skirtas biudžetas siekė 25 mln. Eur⁸³. Atsižvelgiant į tai, kad priemonė skirta ne žemės ūkio veiklai skatinti ir naujoms darbo vietoms aukštu nedarbo lygiu pasižyminčiuose rajonuose kurti, ši priemonė iš dalies konkuruoja su FP „Verslumo skatinimas 2014–2020”. Siekiant užtikrinti, kad investuojamos lėšos būtų grįžtančios, o tuo pačiu finansavimas būtų suteikiamas didesniai skaičiui verslų, reikalinga, kad startuolių finansavimas ne pirminės žemės ūkio produktų gamybos, žemės ūkio produktų perdirbimo ir prekybos sektoriuose būtų finansuojamas FP forma arba tam skiriamos jau grįžusios ir grįžiančios lėšos.
5. Remiantis SVV apklausos rezultatais matoma, kad startuoliai arba naujos įmonės planuoja aktyviai kreiptis į FT dėl paskolų suteikimo. Viena iš siūlomų FP – rizikos kapitalo skolinimasis. Nustatyta, kad rizikos kapitalo skolinimasis ženkliai prisidėtų prie startuolių veiklos plėtros Lietuvoje ir pagerintų galimybes gauti išorinio verslo finansavimą startuoliams, nesikreipiant į RKF arba negavus investicijų ir (arba) papildant gautas RKF investicijas.

Lentelė Nr. 3. Siūlomos paskolų FP Vertinime analizuojamoms veikloms finansuoti

FP sąlygos	Rizikos kapitalo skolinimas (angl. <i>venture debt</i>)	Tiesiogiai INVEGOS išduodamų paskolų FP SVV subjektams ir MTEPI projektams įgyvendinti	Pasidalytos rizikos paskolų FP	VSF III	AKF 3
Preliminariai skiriama valstybės lėšų suma (su valdymo mokesčiais), mln. Eur	27,3, iš kurių: 11,25 – ES SF lėšos (finansuojama pagal veiklą „Skatinti startuolių vystymą, akceleravimą ir plėtrą ⁸⁴ “); 8 – ES SF lėšos (finansuojama pagal veiklą „Skatinti pradedančiųjų	152,7, iš kurių: 53,89 – ES SF lėšos (finansuojama pagal veiklą „Skatinti inovacijų pasiūlą ⁸⁶ “); 45,77 – ES SF lėšos (finansuojama pagal veiklą „Sudaryti sąlygas tvariai MVĮ pramonės	118,5, iš kurių: 24,63 – ES SF lėšos (finansuojama pagal veiklą „Skatinti trumpų vertės kūrimo grandinių formavimąsi ir plėtrą tarp MVĮ Vidurio ir Vakarų Lietuvos regionuose“); 43,80 – ES SF lėšos	37,3	85,1

⁸³ Nacionalinė mokėjimo agentūra <<https://www.nma.lt/index.php/naujienos/norinciu-pradeti-versla-kaime-paraiskos-jau-surikiuotos-pirmumo-eileje/28914>>

⁸⁴ MTEPI veikloms Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione

	SVV subjektų kūrimąsi, augimą ir plėtrą ⁸⁵);	transformacijai ⁸⁷ “); 23,81 – ES SF lėšos (finansuojama pagal veiklą „Skatinti pradedančiųjų SVV subjektų kūrimąsi, augimą ir plėtrą ⁸⁸ “); 29,20 – ES SF lėšos (finansuojama pagal veiklą „Skatinti aukštą pridėtinę vertę kuriančių MVĮ verslo procesų skaitmeninimą ⁸⁹ ”	(finansuojama pagal veiklą „Skatinti pramonės MVĮ gamybos procesų automatizavimą ir skaitmeninimo technologijų diegimą (pramonės skaitmeninimas) ⁹⁰ “)		
Finansavimo šaltinis	ES SF ir biudžeto, grįžusios ir (ar) grįžiančios ir kitos lėšos		Grįžusios ir (ar) grįžiančios ir kitos lėšos		
FP pagrindu pritrauktos privačios lėšos, proc.	~10 proc. paskolos sumos	Rekomenduojama siekti ne mažiau kaip 20 proc. paskolos sumos	Tuo atveju jei atsirastų susidomėję FT, rekomenduojama siekti, kad FT prisidėtų ne mažiau kaip 20 proc. (ar daugiau) paskolos sumos	Tuo atveju jei atsirastų susidomėję FT, rekomenduojama siekti, kad FT prisidėtų ne mažiau kaip 10 proc. paskolos sumos	Ne mažiau 25 proc. paskolos sumos
Finansavimo paskirtis	Investicijos, apyvartinis kapitalas	Investicijos ir apyvartinis kapitalas	Investicijos, apyvartinis kapitalas	Investicijos ir apyvartinis kapitalas	Investicijos ir apyvartinis kapitalas
Rizikos pasidalijimas	-	-	Rizika pasidalijama atsižvelgiant į privačių lėšų proporciją	100 proc. FT rizika, arba pasidalyta rizika	100 proc. FT rizika, arba pasidalyta rizika
Paskolos terminas	Iki 60 mėn.	Iki 120 mėn.	Iki 36 mėn. apyvartinėms	Iki 120 mėn.	Iki 120 mėn.

⁸⁶ Sostinės regione

⁸⁵ Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione

⁸⁷ Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione

⁸⁸ Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione

⁸⁹ Sostinės regione

⁹⁰ Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione

			lėšoms, iki 120 mėn. investicijoms		
FP įgyvendina	Nacionalinės plėtros įstaigos (toliau – NPI) arba FT.	NPI	FT		
Maksimalus finansavimo dydis	Iki 10 proc. FP skirtos sumos jeigu investuojama į įmones prieš-ankstyvojoje ir ankstyvojoje stadijose; iki 20 proc. FP skirtos sumos jeigu investuojama į įmones pradinio augimo (pradinio, ankstyvo augimo ir plėtros) stadijose	Iki 3 mln. Eur	Iki 4 mln. Eur	Iki 25 tūkst. Eur	Iki 1 mln. Eur
GNG	MVI	SVV subjektai, veikiantys iki 5 metų ir planuojantys investicijas į ekonominės veiklos pradžią ir plėtrą; MVI, didelės įmonės, kai bendradarbiauja su MVI	MVI	SVV subjektai, veikiantys <12 mėn. (išskyrus vidutinės įmones)	SVV subjektai
Veiklos sektorius	Ribojama pagal valstybės pagalbos schemą ir 2021–2027 m. veiksmų programos prioritetus (tik ES SF finansuojamoms veikloms)			Ribojama pagal valstybės pagalbos schemą	
Finansavimas pagal 2021–2027 m. veiksmų programos veiklas	Startuolių vystymas, akceleravimas ir plėtra ⁹¹ ; Skatinti pradedančiųjų SVV subjektų	Skatinti inovacijų pasiūlą ⁹³ ; Sudaryti sąlygas tvariai MVI pramonės transformacijai ⁹⁴	Skatinti trumpų vertės kūrimo grandinių formavimąsi ir plėtrą tarp MVI Vidurio ir Vakarų Lietuvos	-	-

⁹¹ MTEPI veikloms Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione

(reikalavimas taikomas tik ES SF finansuojamų veiklų daliai)	kūrimąsi ir plėtrą ⁹²	; Skatinti pradedančiųjų SVV subjektų kūrimąsi ir plėtrą ⁹⁵ ; Skatinti aukštą pridėtinę vertę kuriančių MVĮ verslo procesų skaitmeninimą ⁹⁶	regionuose; Skatinti pramonės MVĮ gamybos procesų automatizavimą ir skaitmeninimo technologijų diegimą (pramonės skaitmeninimas) ⁹⁷		
Papildomos paskatos		MTEPI veiklos įgyvendinimo atveju rekomenduojama MT daliai taikyti subsidiją, priklausančią nuo įmonės dydžio: 35-45 proc. MT veiklų sumos (galima įtraukti veiksmingo bendradarbiavimo aspektą - +10 proc. intensyvumas); Kitų veiklų įgyvendinimo atveju siūloma taikyti subsidiją priklausančią nuo įmonės dydžio: 20-30 proc. investicijos sumos. Subsidijos suma	Siūloma taikyti subsidiją priklausančią nuo įmonės dydžio: 20-30 proc. investicijos sumos. Subsidijos suma negali viršyti 50 proc. FP viešųjų lėšų dalies ir turėtų būti administruojama kartu su FP. Siekiant padidinti paskolų FP paklausą tuo atveju jeigu į priemonės įgyvendinimą įtraukiami FT siūloma taikyti palūkanų kompensaciją. Palūkanos galėtų būti kompensuojamo	Rekomenduojama tęsti paskolų FP derinimą su subsidija darbo užmokesčiui ir daliniam palūkanų kompensavimui, jei tokios priemonės bus kuriamos	Dalinis palūkanų kompensavimas, jei tokia priemonė bus kuriama

⁹³ Sostinės regione

⁹⁴ Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione

⁹² Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione

⁹⁵ MTEPI veiklos Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione

⁹⁶ Interviu dalyviai pastebėjo, kad ši FP ir konkrečių veiklų finansavimas galėtų konkuruoti su privataus sektoriaus finansavimu, todėl rengiant šios FP aprašą, konkurencijos aspektas turėtų būti įvertintas.

⁹⁷ Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione

		<p>negali viršyti 50 proc. finansinio produkto dalies FP ir turėtų būti administruojama kartu su FP.</p> <p>Rekomenduoja ma trumpų vertės grandinių formavimosi ir plėtros veiklai skirtas paskolas derinti su daline subsidija darbo užmokesčiui. Rekomenduoja ma dalines subsidijas suteikti tuo atveju, jeigu investicijos atitinka Sumanios specializacijos kryptis.</p>	<p>s tik FT lėšų daliai (<i>de minimis</i> pagalba). Rekomenduoja mas palūkanų dalies kompensavimo intensyvumas: 50-100 proc.⁹⁸. Dalinis palūkanų kompensavimas taikomas MVĮ ir didelėms įmonėms atsižvelgiant į <i>de minimis</i> pagalbos reikalavimus. Rekomenduoja ma dalines subsidijas suteikti tuo atveju, jeigu investicijos atitinka Sumanios specializacijos kryptis.</p>		
--	--	--	--	--	--

Sudaryta Vertintojų

3.2. Garantijų FP

Interviu su FT metu buvo identifikuotas individualių garantijų poreikis – finansų įstaigos Lietuvoje yra ypač konservatyvios suteikiant finansavimą SVV subjektams, todėl garantijos palengvintų šį procesą ir padėtų išspręsti netinkamo arba nepakankamo užstato problemą. Tokio pobūdžio garantijos galėtų būti aktualios Vertinime nagrinėjamosioms veikloms, susijusioms su MVĮ skaitmeninimu, modernizavimu ir pan. Portfelinės garantijos buvo minimos kaip ypač svarbios, siekiant palengvinti įmonių tarpusavio atsiskaitymą su prekybos partneriais ir padidinti verslo gyvybingumą.

Visgi, Vertinime nagrinėjamos veiklos preliminariai sudaro tik mažą dalį įmonių veiklos, dėl kurios planuojama kreiptis dėl išorinio verslo finansavimo. Numatyta, kad įgyvendinant garantijų FP, finansuojamos veiklos turėtų būti finansuojamos iš grįžusių ir (ar) grįžtančių lėšų bei neturėtų būti ribojamos pagal 2021–2027 m. veiksmų programą. Atsižvelgiant į tai, rekomenduojama Vertinime nagrinėjamų veiklų kontekste pritaikyti garantijų FP, tačiau nepriskiriant garantijų FP prie tam tikrų konkrečių veiklų ir paliekant tik valstybės pagalbos ribojimus.

Lentelė Nr. 4. Siūlomoms garantijų FP Vertinime analizuojamosioms veikloms finansuoti

Priemonės aprašymas	Portfelinės	Portfelinės	Individualios	Eksperto
---------------------	-------------	-------------	---------------	----------

⁹⁸ LR ekonomikos ir inovacijų ministerija <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/72508b40e43c11e59cc8b27b54efaf6e>>

	garantijos paskoloms III	garantijos lizingo sandoriams II	garantijos (GIF V)	kredito garantijos II
Preliminariai skiriama valstybės lėšų suma (su valdymo mokesčiais), mln. Eur	90		30	17
Finansavimo tipas	Per fondų fondą			
Finansavimo šaltinis	Biudžeto lėšos, grįžusios ir (ar) grįžiančios ir kitos lėšos			
Garantijos dydis	Iki 80 proc.	30-80 proc. (lizingo atveju – iki 70 proc.)		Iki 90 proc.
Indikatyvi viršutinės ribos norma (angl. <i>Cap Rate</i>)	Iki 20-25 proc.	Netaikoma		
Garantuojamų paskolų (faktoringo, lizingo sandorių) trukmė	1-10 m.		Neribojama	
Maksimali garantijos suma, mln. Eur	Kaip nustatyta valstybės pagalbos schemeje		Kaip nustatyta valstybės pagalbos schemeje	2
GNG	SVV subjektai		SVV subjektai, DĮ	
Valstybės pagalba	Yra (pagal <i>de minimis</i> reglamentą arba bendrosios išimties reglamentą)			Nėra
Garantijos mokestis FT	Pagal patvirtintą metodiką			

Sudaryta Vertintojų

Vertinimo metu nustatyta, kad tam tikroms verslo skatinimo veikloms FP taikymas nėra taikytinas. Analizuojant TUI investicijas į MTEPI veiklas Lietuvoje, pastebima, kad 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu finansavimas buvo skiriamas negražinamosios subsidijos forma. Remiantis VŠĮ „Investuok Lietuvoje“ duomenimis⁹⁹ 2018 m. tik 13 iš 45 užsienio investuotojų vykdė MTEPI veiklas.

2021–2027 m. veiksmų programoje pažymima, kad TUI pritraukimo į MTEPI skatinimą Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione galima finansuoti pritaikant FP, tačiau tai gali būti nepatrauklu užsienio investuotojams dėl (1) ilgo atsiperkamumo laikotarpio ir (2) didelės talentų trūkumo rizikos. Atsižvelgiant į užsienio investuotojų išvelgiamas rizikas bei įtemptą konkurenciją regione dėl TUI vertinimo metu nustatyta, kad finansavimas turėtų būti ir toliau skiriamas subsidijų forma. Nors subsidijos negeneruoja tiesioginės grąžos, investuotojų patirtis, žinios, technologinė pažanga, tarptautiškumas ilgalaikėje perspektyvoje kuria pridėtinę vertę šalies ekonomikai. 2021–2027 m. programavimo laikotarpiu galėtų būti investicijos į TUI pritraukimą MTEPI veiklų skatinimui galėtų būti atliekamos gražinamųjų subsidijų forma, taip įgyvendinant nuoseklų perėjimą prie FP.

Taip pat, Vertinimo metu buvo nustatyta, kad mokesstinės lengvatos pasižymi skatinamuoju efektu. Šiuo metu egzistuojančių pelno mokesčio lengvatų MTEPI veikloms ar technologiniam atsinaujinimui¹⁰⁰ principai galėtų būti pritaikomi ir kitoms veikloms, pvz.: pramonės MVĮ investicijoms į pramonės transformaciją arba skaitmeninimą/modernizavimą.

Atlikus kiekybinį ir kokybinį tyrimą Vertinime nagrinėjamosioms veikloms iš viso buvo nustatytas 1,47 mlrd. Eur finansavimo poreikis. Papildomai buvo nustatyta, kad atsižvelgiant į veiklos „Skatinti pradedančiųjų SVV subjektų kūrimąsi, augimą ir plėtrą“ pobūdį ir tikslinę grupę finansavimo poreikis šiai veiklai siekia 322,82 mln. Eur. Bendras verslo finansavimo poreikis 2021–2027 m. siekia **1,79 mlrd. Eur**. Planuojama, kad 2021–2027 m. bendras verslo finansavimo poreikis iš dalies bus padengtas įgyvendinant viršuje nurodytas FP.

⁹⁹ VŠĮ „Investuok Lietuvoje“ <<https://investlithuania.com/wp-content/uploads/2019/07/Veiklos-ataskaita-2018.pdf>>

¹⁰⁰ LR ekonomikos ir inovacijų ministerija <<https://eimin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/inovaciju-veiklos-sritis/parama-inovaciju-pletrai/mokestines-lengvatos-investicijoms>>

Pastebėtina, kad įgyvendinus ES SF lėšomis finansuojamas FP, finansavimo poreikis vis dar sieks apie 1,14 mlrd. Eur. Šis poreikis iš dalies bus patenkintas suteikiant finansavimą verslo subjektams iš grįžusių lėšų. Apačioje yra pateikta lentelė, kurioje pateiktas rinkos padengimas ir finansavimo poreikis pagal (i) FP; (ii) veiklas.

Lentelė Nr. 5. Rinkos padengimas ir finansavimo poreikis pagal FP

Siūlomos FP	Veiklos pavadinimas	Lėšų šaltinis	Rinkos padengimas pagal veiklą, mln. Eur	FP rinkos padengimas, mln. Eur
Akceleravimo fondas III	Skatinti startuolių vystymą, akceleravimą ir plėtrą (MTEPI)	ES SF lėšos	11,01	18,41
	-	Kitos lėšos	7,40	
ASIPF III	Skatinti startuolių vystymą, akceleravimą ir plėtrą (MTEPI)	ES SF	1,93	28,09
	Skatinti pradedančiųjų SVV subjektų kūrimąsi, augimą ir plėtrą	ES SF	8,82	
	-	Kitos lėšos	17,34	
Koinvesticinis fondas	Skatinti startuolių vystymą, akceleravimą ir plėtrą (MTEPI)	ES SF	10,00	10,00
Plėtos fondas III	-	Kitos lėšos	50,00	50,00
Rizikos skolinimasis (angl. venture debt)	Skatinti startuolių vystymą, akceleravimą ir plėtrą (MTEPI)	ES SF	12,64	29,23
	Skatinti pradedančiųjų SVV subjektų kūrimąsi, augimą ir plėtrą	ES SF	9,01	
	-	Kitos lėšos	7,58	
Tiesioginės paskolos (MTEPI ir SVV)	Skatinti inovacijų pasiūlą	ES SF	103,73	236,55
	Sudaryti sąlygas tvariai MVĮ pramonės transformacijai	ES SF	50,41	
	Skatinti pradedančiųjų SVV subjektų kūrimąsi, augimą ir plėtrą	ES SF	26,21	
	Skatinti aukštą pridėtinę vertę kuriančių MVĮ verslo procesų skaitmeninimą	ES SF	56,20	
Paskolos ir kitas skolinis finansavimas per FT	Skatinti trumpų vertės kūrimo grandinių formavimąsi ir plėtrą tarp MVĮ Vidurio ir Vakarų Lietuvos regionuose	ES SF	27,68	124,27
	Skatinti pramonės MVĮ gamybos procesų automatizavimą ir skaitmeninimo technologijų diegimą (pramonės skaitmeninimas)	ES SF	49,22	
	-	Kitos lėšos	47,37	
PGP III, PGL II	-	Kitos lėšos	90,00	506,25
VSF III	-	Kitos lėšos	37,29	37,29
AKF 3	-	Kitos lėšos	85,10	85,10
Individualios garantijos (GIF V)	-	Kitos lėšos	30,00	202,5
Eksporto kredito garantijos II	-	Kitos lėšos	17,00	30,6

Iš viso:	1.358,29
-----------------	-----------------

Sudaryta Vertintojų

Lentelė Nr. 6. Rinkos padengimas ir finansavimo poreikis pagal veiklas (bendras ir ES SF lėšų)

Veikla	Rinkos padengimas ES SF lėšomis (mln. Eur)	Finansavimo poreikis (ES SF dalis, mln. Eur)	Rinkos padengimas (bendras, mln. Eur)	Finansavimo poreikis (bendras, mln. Eur)
Skatinti startuolių vystymą, akceleravimą ir plėtrą (MTEPI)	29,76	32,03	35,58	70,89
Skatinti pradedančiųjų SVV subjektų kūrimąsi, augimą ir plėtrą	37,01	213,75	44,04	322,82
Skatinti inovacijų pasiūlą	49,83	430,48	103,73	607,68
Sudaryti sąlygas tvariai MVĮ pramonės transformacijai	42,33	130,14	50,41	189,29
Skatinti trumpų vertės kūrimo grandinių formavimąsi ir plėtrą tarp MVĮ Vidurio ir Vakarų Lietuvos regionuose	23,34	95,62	27,68	145,66
Skatinti pramonės MVĮ gamybos procesų automatizavimą ir skaitmeninimo technologijų diegimą (pramonės skaitmeninimas)	41,49	220,67	49,22	320,97
Skatinti aukštą pridėtinę vertę kuriančių MVĮ verslo procesų skaitmeninimą	27,00	44,18	56,20	134,97
Iš viso:	250,76	1.166,87	366,86	1.792,25
Finansuojama iš kitų lėšų ir galėtų padengti dalį bendro rinkos trūkumo:				
Startuolių vystymui ir plėtrai			69,61	
MVĮ plėtrai			921,82	
Iš viso:	250,76	1.166,87	1.358,29	1.792,25

Sudaryta Vertintojų

Atsižvelgiant į tai, kad 2014–2020 m. daugelis veiklų buvo subsidijuojamos reikalingas nuoseklus perėjimas nuo subsidinių priemonių prie FP. Atsižvelgiant į SVV subjektų apklausos duomenis ir kokybinio tyrimo metu gautus rezultatus numatoma, kad FP derinimas su daline subsidija būtų patrauklus būdas investuoti į prioritetinius sektorius ir veiklas.

Vertinime nustatyta, kad verslo finansavimo poreikis iš dalies gali būti patenkintas pritaikant 3 skyriuje aprašomas FP. Visgi, finansavimo poreikis verslo subjektams yra didesnis nei numatyta bendra FP suma.

4. Sverto efekto skaičiavimas

Šiame skyriuje pateikiamas numatomo sverto efekto skaičiavimas 3 skyriuje „Siūlomai finansiniai produktai“ siūlomoms FP. Sverto efektas buvo paskaičiuotas remiantis 2014–2020 m. ES SF lėšomis planuojamų finansuoti finansinių instrumentų *ex ante* vertinimo metodologija ir EK parengtomis gairėmis, skirtomis ES valstybėms narėms FP vertinimo ataskaitoms pateikti¹⁰¹. Pagal Finansinio reglamento 140 straipsnio ir 223 straipsnio dalis sverto efektas apskaičiuojamas sudėjus visą GNG prieinamą finansavimo sumą ir padalinus ją iš ES SF skirtų lėšų. Sverto efektas yra suprantamas kaip kiekybinis metodas, skirtas įvertinti FP sukuriamą pridėtinę vertę.

¹⁰¹ Europos Komisija (2019) Guidance for Member States on Article 46 - reporting on financial instruments and on Article 37(2)(c) - leverage effect.

4.1. Finansinis rizikos kapitalo FP svarto efektas

Jeigu rizikos kapitalo FP, skirtos finansuoti įmones prieš jų pirmą komercinį pardavimą bet kurioje rinkoje, būtų įgyvendinamos pagal bendrosios išimties – ES lėšų dalis investicijose privalės sudaryti ne daugiau 90 proc. Tokiu atveju šių FP finansinis svartas tiesioginių lėšų pritraukimo etape ir kiekybinė pridėtinė vertė sudarytų **1,1 (1 (projekto vertė)/90 proc. ES lėšos)**, o pridėtinė kiekybinė vertė yra didesnė ir toks efektas atsiranda dėl iš investicijų grįžusių lėšų. Vertinime taip pat teigiama, kad jeigu rizikos kapitalo FP, skirtos investuoti į įmones, kurios veiklą bet kurioje rinkoje vykdė mažiau nei 7 metus nuo savo pirmo komercinio pardavimo, būtų įgyvendinamos pagal bendrosios išimties reglamentą – privačių lėšų dalis tokiose FP turės būti mažiausiai 40 proc. arba 60 proc., jeigu bus investuojama į įmones, kurioms reikia pradinės rizikos finansų investicijos, kuri, remiantis verslo planu, parengtu siekiant patekti į naują produkto ar geografinę rinką, yra didesnė nei 50 proc. jų vidutinės metinės apyvartos per ankstesnius 5 metus bei paskesnių investicijų atvejais investuojant į įmones, kurios veiklą bet kurioje rinkoje vykdo daugiau nei 7 metus nuo savo pirmo komercinio pardavimo, finansinis svartas tiesioginių lėšų pritraukimo etape sudarytų nuo **1,7 (1 (projekto vertė)/60 proc. ES lėšos)** iki **2,5 (1 (projekto vertė)/40 proc. ES lėšos)**, o pridėtinė kiekybinė vertė yra didesnė ir toks efektas atsiranda dėl iš investicijų grįžusių lėšų.

4.2. Finansinis paskolų FP svarto efektas

Finansinis paskolų FP svarto efektas yra apskaičiuotas remiantis preliminarioriais siūlomų taikyti paskolų FP sąlygomis.

Rizikos kapitalo skolinimosi finansinis svarto efektas apskaičiuojamas remiantis šiomis prielaidomis:

- 1) Investicijos (paskolos) vertė – 1, iš kurių: 10 proc. privačių investicijų dalis ir 90 proc. ES SF arba biudžeto lėšos
- 2) skaičiuojama, kad svarto efektas siektų **1,1 (1/0,9)**.

Grįžtančių lėšų efektas skaičiuojamas remiantis šiomis prielaidomis:

- 1) Taikoma fiksuota metinė palūkanų norma – 10 proc.;
- 2) ilgiausias galimas paskolos grąžinimo laikotarpis – 5 metai;
- 3) Skaičiuojant grįžtančių lėšų efektą daroma prielaida, kad paskola būtų grąžinama ir iš grąžintos metinės dalies būtų galima išduoti vis naujas paskolas. Finansinė kiekybinė FP vertė skaičiuojama anuiteto pagrindu (5 metai). Būsimas pinigų srautas tolimesnėms investicijoms dabartine verte sudaro 0,7. Tokiu atveju multiplikatoriaus efektas sudarytų **1,3**.

INVEGOS tiesiogiai išduodamų paskolų FP finansinis svarto efektas apskaičiuojamas remiantis šiomis prielaidomis:

- 1) projekto vertė – 1, iš kurių: 30 proc. – subsidija, 70 proc. – paskola (20 proc. paskolos dalies sudaro FT indėlis, o likusią dalį – 80 proc. – ES SF arba biudžeto lėšos). Atsižvelgiant į pateiktas prielaidas skaičiuojama, kad ES SF arba biudžeto lėšų dalis sudarytų 86 proc. projekto sumos, FT – 14 proc.
- 2) skaičiuojama, kad svarto efektas siektų **1,16 (1/0,86)**.

Grįžtančių lėšų efektas skaičiuojamas remiantis šiomis prielaidomis:

- 1) INVEGOS tiesiogiai išduodamoms paskoloms taikoma fiksuota metinė palūkanų norma – 2 proc. arba 3 proc.;
- 2) ilgiausias galimas paskolos grąžinimo laikotarpis – 10 metų;
- 3) Skaičiuojant grįžtančių lėšų efektą daroma prielaida, kad paskola būtų grąžinama ir iš grąžintos metinės dalies būtų galima išduoti vis naujas paskolas. Finansinė kiekybinė FP vertė skaičiuojama anuiteto pagrindu (10 metų). Būsimas pinigų srautas tolimesnėms investicijoms dabartine verte sudaro ~0,5. Atsižvelgiant į tai, multiplikatoriaus efektas sudarytų **1,1-1,2** priklausomai nuo paskolos grąžinimo termino ir metinės palūkanų normos.

Pasidalytos rizikos paskolų FP finansinis svarto efektas apskaičiuojamas remiantis šiomis prielaidomis:

- 1) projekto vertė – 1, iš kurių: 25 proc. – subsidija, 75 proc. – paskola (20 proc. paskolos dalies sudaro FT indėlis, o likusią dalį – 80 proc. – ES SF arba biudžeto lėšos). Atsižvelgiant į pateiktas prielaidas skaičiuojama, kad ES SF arba biudžeto lėšų dalis sudarytų 85 proc. projekto sumos, FT – 15 proc.
- 2) skaičiuojama, kad svarto efektas siektų **1,2** (1/0,85).

Grįžtančių lėšų efektas skaičiuojamas remiantis šiomis prielaidomis:

- 1) pasidalytos rizikos paskoloms taikoma fiksuota metinė palūkanų norma – 3 proc.;
- 2) paskolos grąžinimo laikotarpis yra 3 metai, jeigu paskola yra skirta apyvartinėms lėšoms arba 10 metų, jeigu paskola yra skirta investicijoms;
- 3) skaičiuojant grįžtančių lėšų efektą daroma prielaida, kad paskola būtų grąžinama ir iš grąžintos metinės dalies būtų galima išduoti vis naujas paskolas. Finansinė kiekybinė FP vertė skaičiuojama anuiteto pagrindu (3 arba 10 metų). Būsimas pinigų srautas tolimesnėms investicijoms dabartine verte sudaro 0,57 apyvartinėms lėšoms finansuoti skirtai paskolai ir 0,51 – investicijoms skirtai paskolai. Atsižvelgiant į tai, multiplikatoriaus efektas sudarytų **1,1-1,2** priklausomai nuo paskolos paskirties.

Atsižvelgiant į tai, kad mikrokreditų FP ir AKF 3 bus finansuojama iš grįžusių ir (ar) grįžiančių lėšų, šių FP finansinis svarto efektas nėra skaičiuojamas.

Remiantis apskaičiuotomis svarto efekto reikšmėmis nustatyta, kad paskolų FP svarto efektas turėtų siekti apie **1,11-1,33**. Numatoma, kad grįžtančių lėšų efektas priklausys nuo taikomos metinės palūkanų normos ir paskolos grąžinimo laikotarpio

4.3. Finansinis garantijų FP svarto efektas

Remiantis 2020 m. lapkričio 19 d. duomenimis tiek individualios, tiek portfelinės garantijos yra plačiai naudojamos (2020 m. lapkričio 18 d. duomenimis individualių garantijų panaudojamumas suplanuotame laikotarpyje nuo 2020 m. vasario 1 d. iki 2020 m. gruodžio 31 d. siekė 101 proc., o portfelinių garantijų paskoloms ir lizingui – 158 proc.).

Atsižvelgiant į tai, kad Vertinime nagrinėjamos sritys yra suprantamos kaip vidutinės arba aukštos rizikos, 2021–2027 m. laikotarpiu yra numatomas didelis garantijų poreikis. Siekiant užtikrinti rizikingų projektų prieinamumą prie išorinio finansavimo tikimasi valstybės intervencijos taikant garantijų FP

Atsižvelgiant į tai, kad garantijų FP bus finansuojamos iš biudžeto ir (ar) grįžusių ir (ar) grįžiančių lėšų, šių FP finansinis svarto efektas nėra skaičiuojamas.

4.4. FP finansinio svarto ir subsidijų kiekybinio rodiklio palyginimas

Siekiant palyginti FP ir subsidijų efektą, subsidijų efektas buvo apskaičiuotas remiantis kaštų ir naudos analizės metodu bei remiantis kokybinėmis ir kiekybinėmis prielaidomis:

- 1) Remiantis ankstesniais vertinimais¹⁰² daromos prielaidos, kad skirtingose srityse privačių investicijų dalis siekia:
 - a. 55-65 proc. įgyvendinamiems infrastruktūriniais projektams;
 - b. 25-40 proc. įgyvendinamiems MTEPI projektams.
- 2) Svertinis dydis yra apskaičiuotas remiantis Paveikslo Nr. 2. Duomenimis, t. y. MTEPI (įskaitant startuolius ir TUI) priskiriama 64,76 proc. bendro svarto, o infrastruktūriniais projektams – 35,24 proc.
- 3) Subsidijos yra vienkartinės išmokos, kurios neturi grįžtančių lėšų efekto sukuriama kiekybinė pridėtinė vertė, ilguoju laikotarpiu, vertinant pridėtinę kiekybinę vertę.
- 4) 1 mln. Eur projektui bendroju atveju tenka 386,67 tūkst. Eur ES EF lėšų. Atsižvelgiant į tai, kaštų ir naudos santykis – 2,59.

¹⁰² ESTEP, PwC, Visionary Analytics

Ankstesniuose *ex ante* vertinimuose yra pažymėta, kad subsidijų panaudojimas paskatina projektų įgyvendinimą greičiau ir didesne apimtimi. Taip pat, nustatyta, kad nors ir subsidijų naudos efektas yra didesnis, subsidijos neturi grįžtančių lėšų efekto sukuriamos kiekybinės pridėtinės vertės. Italijoje atliktame vertinime¹⁰³ buvo nustatyta, kad investuojant į pramonės ir paslaugų įmonių infrastruktūrą lengvatiniai kreditai kartu su DPK (traktuojama kaip negražinamoji subsidija, tačiau tiesiogiai susijusi su FP) buvo efektyvesnės investavimo formos nei negražinamosios subsidijos.

Atsižvelgiant į šiame Vertinimo ataskaitoje pateiktus duomenis, galima daryti šias išvadas:

- 1) Paskolų ir garantijų FP turi didžiausią finansinio svorto efektą.
- 2) Pirminė subsidijų kaštų naudos analizė parodė, kad subsidijos gali turėti sąlyginai aukštą kokybinį efektą, tačiau ilgalaikėje perspektyvoje nėra tokios efektyvios kaip FP.

¹⁰³ Counterfactual impact evaluation of Cohesion policy: impact and cost-effectiveness of investment subsidies in Italy, Associazione per lo Sviluppo della Valutazione e l'Analisi delle Politiche Pubbliche, 2012

5. Siūlymai dėl finansinių priemonių stebėsenos rodiklių

Šiame skyriuje pateikiami FP siektinų rodiklių pavyzdžiai. Informacija yra pateikiama pagal siūlomas taikyti FP.

Lentelė Nr. 7. Siūlomi FP stebėsenos rodikliai

Siūloma FP	2021–2027 m. veiksmų programos veiklos	FP stebėsenos rodiklių pavadinimas	Rodiklio apibūdinimas	Matavimo vnt.	Skaičiavimo metodika
FP „Akceleravimo fondas“ III Ko-investicinis fondas	Startuolių vystymas, akceleravimas ir plėtra ¹⁰⁴	Didelį augimo potencialą turinčių įmonių, gavusių viešąsias investicijas, skaičius.	Skaičiuojamas naujų įmonių ¹⁰⁵ , gavusių rizikos kapitalo investicijas arba paskolas, skaičius.	Įmonės	Apskaičiuojamas automatiškai, sumuojant naujų įmonių, gavusių rizikos kapitalo investicijas arba paskolas, skaičių.
		Privačios investicijos, atitinkančios viešąją paramą įmonėms (ne subsidijos).	Kitos formos nei subsidija pritrauktų privačių lėšų dalis.	Eur	Apskaičiuojamas automatiškai, susumuojant pritrauktas privačias investicijas.
		Kitos formos nei subsidija finansinę paramą gaunančių įmonių skaičius.	Kitos formos nei subsidija finansinė parama – įmonėms teikiamas finansavimas įgyvendinant FP.	Įmonės	Apskaičiuojamas automatiškai, sumuojant įmonių, kurios gavo kitos formos nei subsidija finansinę paramą, skaičių.
Ankstyvos stadijos ir plėtros fondas III	Startuolių vystymas, akceleravimas ir plėtra ¹⁰⁶ Skatinti pradedančiųjų SVV subjektų	Didelį augimo potencialą turinčių įmonių, gavusių viešąsias investicijas, skaičius.	Skaičiuojamas naujų įmonių, gavusių rizikos kapitalo investicijas arba paskolas, skaičius.	Įmonės	Apskaičiuojamas automatiškai, sumuojant naujų įmonių, gavusių rizikos kapitalo investicijas arba paskolas, skaičius.

¹⁰⁴ MTEPI veikloms Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione

¹⁰⁵ Nauja įmonė – įmonė, sukurta ne anksčiau kaip prieš trejus metus (imtinai) iki projekto sutarties tarp įmonės ir įgyvendinančiosios institucijos ar paskolos, finansinės nuomos (lizingo), faktoringo arba investavimo sutarties (kai įgyvendinamos FP) tarp įmonės ir FP valdytojo ir (ar) finansų įstaigos, jei fondų fondas nesteigiamas, pasirašymo dienos. Nauja įmone nelaikoma įmonė, jei pasikeitė tik jos teisinė forma

¹⁰⁶ MTEPI veikloms Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione

	kūrimąsi, augimą ir plėtrą ¹⁰⁷	Privačios investicijos, atitinkančios viešąją paramą įmonėms (ne subsidijos).	Kitos formos nei subsidija pritrauktų privačių lėšų dalis.	Eur	Apskaičiuojamas automatiškai, susumuojant pritrauktas privačias investicijas.
		Kitos formos nei subsidija finansinę paramą gaunančių įmonių skaičius.	Kitos formos nei subsidija finansinė parama – įmonėms teikiamas finansavimas įgyvendinant FP.	Įmonės	Apskaičiuojamas automatiškai, sumuojant įmones, kurios gavo kitos formos nei subsidija finansinę paramą.
		Privačios investicijos, atitinkančios viešąją paramą inovacijoms arba MTEPI projektams (<i>jeigu taikoma</i>).	Privačių investicijų suma į numatytą projektą.	Eur	Apskaičiuojamas automatiškai, susumuojant MTEPI projekto įgyvendinimo metu pritrauktų privačių investicijų sumas.
Rizikos kapitalo skolinimas (angl. <i>venture debt</i>)	Startuolių vystymas, akceleravimas ir plėtra ¹⁰⁸ Skatinti pradedančiųjų SVV subjektų kūrimąsi ir plėtrą ¹⁰⁹	Didelį augimo potencialą turinčių įmonių, gavusių viešąsias investicijas, skaičius.	Skaičiuojamas naujų įmonių, gavusių rizikos kapitalo investicijas arba paskolas, skaičius.	Įmonės	Apskaičiuojamas automatiškai, sumuojant naujų įmonių, gavusių rizikos kapitalo investicijas arba paskolas, skaičių.
		Kitos formos nei subsidija finansinę paramą gaunančių įmonių skaičius.	Kitos formos nei subsidija finansinė parama – įmonėms teikiamas finansavimas įgyvendinant FP.	Įmonės	Apskaičiuojamas automatiškai, sumuojant įmonių, kurios gavo kitos formos nei subsidija finansinę paramą, skaičių.

¹⁰⁷ MTEPI veikloms Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione

¹⁰⁸ MTEPI veikloms Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione

¹⁰⁹ MTEPI veikloms Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione

		Privačios investicijos, atitinkančios viešąją paramą įmonėms (ne subsidijos).	Kitos formos nei subsidija pritrauktų privačių lėšų dalis.	Eur	Apskaičiuojamas automatiškai, susumuojant pritrauktas privačias investicijas.
Tiesiogiai INVEGOS išduodamų paskolų FP SVV	Skatinti inovacijų pasiūlą¹¹⁰ Sudaryti sąlygas tvariai MVĮ pramonės transformacijai¹¹¹ Skatinti pradedančiųjų SVV subjektų kūrimąsi ir plėtrą¹¹²	Naujų įmonių, gavusių investicijas (įskaitant rizikos kapitalo investicijas, paskolas, garantijas ir subsidijas), skaičius.	Skaičiuojama naujų įmonių, įkurtų ne anksčiau kaip prieš 3 metus iki finansavimo sutarties pasirašymo tarp įmonės ir įgyvendinančios institucijos ar FT, skaičius.	Įmonės	Apskaičiuojamas automatiškai, sumuojant naujas įmones, kurios gavo investicijas (įskaitant rizikos kapitalo investicijas, paskolas, garantijas ir subsidijas).
		Subsidijas gaunančių įmonių skaičius.	Skaičiuojamas sumuojant įmones ir (ar) verslininkus, kurie gavo subsidijas.	Įmonės	Apskaičiuojamas automatiškai, sumuojant įmones, kurios finansinę paramą gavo subsidijos forma.
		Kitos formos nei subsidija finansinę paramą gaunančių įmonių skaičius.	Kitos formos nei subsidija finansinė parama – įmonėms teikiamas finansavimas įgyvendinant FP.	Įmonės	Apskaičiuojamas automatiškai, sumuojant įmones, kurios gavo kitos formos nei subsidija finansinę paramą.
		Privačios investicijos, atitinkančios viešąją paramą inovacijoms arba MTEPI projektams (jeigu taikoma).	Privačių investicijų suma į numatytą projektą.	Eur	Apskaičiuojamas automatiškai, susumuojant MTEPI projekto įgyvendinimo metu pritrauktų privačių investicijų sumas.

¹¹⁰ Sostinės regione

¹¹¹ Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione

¹¹² MTEPI veikloms Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione

Pasidalytos rizikos paskolų FP	Skatinti trumpų vertės kūrimo grandinių formavimąsi ir plėtrą tarp MVĮ Vidurio ir Vakarų Lietuvos regionuose Skatinti pramonės MVĮ gamybos procesų automatizavimą ir skaitmeninimo technologijų diegimą (pramonės skaitmeninimas) ¹¹³	Subsidijas gaunančių įmonių skaičius.	Skaičiuojamas sumuojant įmones ir (ar) verslininkus, kurie gavo subsidijas.	Įmonės	Apskaičiuojamas automatiškai, sumuojant įmones, kurios finansinę paramą gavo subsidijos forma.
		Kitos formos nei subsidija finansinę paramą gaunančių įmonių skaičius.	Kitos formos nei subsidija finansinė parama – įmonėms teikiamas finansavimas įgyvendinant FP.	Įmonės	Apskaičiuojamas automatiškai, sumuojant įmones, kurios gavo kitos formos nei subsidija finansinę paramą.
		Privačios investicijos, atitinkančios viešąją paramą inovacijoms arba MTEPI projektams.	FT indėlis į numatytą projektą	Eur	Apskaičiuojamas automatiškai, susumuojant MTEPI projekto įgyvendinimo metu pritrauktų privačių investicijų sumas.

Sudaryta Vertintojų

¹¹³ Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione

6. Išvados ir rekomendacijos

Šio verslo srities planuojamų FP išankstinio vertinimo tikslas – išnagrinėti naujai planuojamų įgyvendinti FP iš ES, valstybės biudžeto lėšų ar kitų finansinių šaltinių poreikį ir atlikti išankstinius vertinimus (*ex ante*) pagal Reglamentų projektuose numatytus metodinius reikalavimus šioms verslo srityje planuojamoms skatinti veikloms:

- 1) startuolių vystymui, akceleravimui (įskaitant kultūros-kūrybinių industrijų skatinimą) ir plėtrai Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione;
- 2) MTEP vykdymui Sostinės regione;
- 3) MVĮ (pramonės) transformacijos skatinimui (technologinių inovacijų diegimui) Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione;
- 4) TUI pritraukimo MTEPI skatinimui Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione;
- 5) trumpų vertės kūrimo grandinių formavimui ir plėtrai tarp MVĮ Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione;
- 6) technologijų diegimui pramonės MVĮ gamybos procesų automatizavimui ir skaitmeninimui (pramonės skaitmeninimui) Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione;
- 7) aukštą pridėtinę vertę kuriančių MVĮ verslo procesų skaitmeninimui Sostinės regione.

Atlikus ES ir nacionalinio lygmens strateginių krypčių analizę galima teigti, kad visos planuojamos finansuoti veiklos yra grįstos pastarųjų metų Lietuvos ekonominės situacijos rodikliais. Finansavimas planuojamų vykdyti veiklų srityse prisideda prie 2021–2027 m. programos pirmojo politikos tikslo „Pažangesnė Europa“, o taip pat prie NP plano I-ojo strateginio tikslo „Pereiti prie mokslo žiniomis, pažangiosiomis technologijomis, inovacijomis grįsto darnaus ekonomikos augimo ir didinti šalies tarptautinį konkurencingumą“.

SVV įmonių apklausos duomenimis buvo nustatyta, kad FP įvairovė ir prieinamumas yra vertinami kaip pakankami. 2020 m. viduryje pasirodžius papildomoms FP, skirtoms COVID-19 pasekmių valdymui, verslo poreikis tęstinėms FP sumažėjo daugiau nei perpus (lyginant su 2019 m.). Verslo finansavimo pasiūla 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu yra pakankama ir pritaikyta verslo poreikiams. Siekiant įgyvendinti strateginiuose dokumentuose nurodytus rodiklius ir pagerinti bendrus verslo produktyvumo ir pridėtinės vertės kūrimo rodiklius reikalinga tęsti investicijas šiose srityse.

Startuolių vystymas ir akceleravimas

Viena iš pagrindinių startuolių finansavimo trūkumo priežasčių buvo įvardyta didelė investavimo rizika, kurios privatūs investuotojai nėra linkę prisiimti. Ši rizika yra ypač didelė priešankstyvoje ir ankstyvojoje startuolių plėtros stadijoje. Ekspertai pastebi, kad pradiniam verslo vystymo etape startuoliams yra ypač svarbu gauti verslo valdymo žinių, mentorystės, konsultacijų, bendradarbiavimo galimybių ir, žinoma, prieigą prie finansavimo šaltinių. 2014–2020 m. programavimo laikotarpyje valstybės dalyvavimas steigiant FP „Akceleravimo fondas“ yra suprantamas kaip itin reikšmingas žingsnis užtikrinant galimybes priešankstyvosios ir ankstyvosios startuoliams gauti reikalingą pagalbą ir pradinį finansavimą pradinėms verslo idėjoms išbandyti.

Remiantis atlikta finansavimo paklausos analize nustatyta, kad startuolių vystymui ir akceleravimui Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione reikalinga **51,35-55,61 mln. Eur** suma. Bendras startuolių vystymo, akceleravimo ir plėtros finansavimo poreikis siekia **94,36-103,79 mln. Eur**. Išnagrinėjus SVV subjektų apklausos ir kokybinio tyrimo atliktus rezultatus, pirminius ir antrinius duomenų šaltinius buvo nustatyta, kad startuoliams reikalingos rizikos kapitalo investicijų ir paskolų FP.

MTEP vykdymas Sostinės regione

2014–2020 m. programavimo laikotarpiu negražinamosios subsidijos forma MTEPI veikloms buvo skirta 321,89 mln. Eur. Šiuo programavimo laikotarpiu taip pat buvo įgyvendinamos ir šiuo metu tęsiamos įgyvendinti rizikos kapitalo FP, skirtos investuoti į MTEPI projektus.

ES SF panaudojimo vertinimų metu nustatyta, kad poreikis MTEPI veiklų finansavimui nuolat auga. Remiantis analizuojamais šaltiniais nustatyta, kad Sostinės regione MTEP veiklą vykdančių įmonių

reikalingos investicijos sieks **430,58 mln. Eur.** Bendras finansavimo poreikis MTEP vykdymui¹¹⁴ visoje Lietuvoje – **607,66 mln. Eur.**

Atsižvelgiant į tai, kad ši veikla yra skirta Sostinės regione MTEP veiklą vykdančioms įmonėms daroma prielaida, kad rizikos kapitalo ir paskolų, derinamų su subsidija, FP bus ypač aktualios. Šių FP įgyvendinimas leidžia daryti prielaidą, kad įmonės bus orientuotos ne tik į subsidijos gavimą, bet ir į komerciškai sėkmingo, t. y. pajamas generuojančio, produkto/paslaugos/proceso sukūrimą.

MVĮ (pramonės) transformacijos skatinimo (technologinių inovacijų diegimo) Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione

Aktyvi ES iniciuota Žaliojo kurso politika, strateginiai Lietuvos dokumentai bei didėjantis vartotojų sąmoningumas rinktis mažesnę poveikį aplinkai darančias prekes/paslaugas, skatins įmones investuoti į prekių/paslaugų ir/ar gamybos proceso tobulinimą. Siekis padidinti investicijas į aktualias Sumanios specializacijos kryptis – vienas iš esminių pramonės sektoriaus tikslų. Remiantis viršuje pateiktomis prielaidomis numatoma, kad finansavimo poreikis siekia **189,30 mln. Eur, iš kurių 151,43 mln. Eur** turėtų būti skirti technologinių inovacijų diegimui, o **37,86 mln. Eur** – inovacijų, susijusių su žaliaja pramone diegimui. Vidurio ir Vakarų Lietuvoje šis poreikis sieks **130 mln. Eur.**), iš kurių **104 mln. Eur** turėtų būti skirti technologinių inovacijų diegimui, o **26 mln. Eur** – inovacijų, susijusių su žaliaja pramone diegimui.

Atsižvelgiant į tai, kad šios veiklos finansavimas yra nukreiptas dvejomis kryptimis: (1) inovatyvių skaitmeninių ir aplinkai draugiškų technologijų kūrimo ir demonstravimo skatinimas ir (2) sukurtų ir pademonstruotų technologijų diegimas MVĮ, investicijas siūloma skatinti paskolų FP derinant su daline subsidija.

TUI pritraukimas MTEPI veiklų skatinimui Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione

Dalyvavimas konkrečiuose kvietimuose TUI skatinimui rodo užsienio investuotojų susidomėjimą MTEPI veiklų vykdymu Lietuvoje. Atliktų interviu metu buvo nustatytas didelis TUI finansavimo poreikis – tai patvirtina trečiasis „Smart FDI“ kvietimas, kuris per 80 minučių po paskelbimo dvigubai viršijo kvietimo biudžetą. Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis daroma išvada, kad šiuo metu yra matomas didelis poreikis investicijoms į MTEPI veiklas ir atsižvelgiant į tai, kad finansavimo poreikis yra skaičiuojamas septyneriems metams, reikalingas tam tikras rezervas. Finansavimo poreikis 2021–2027 m. galėtų siekti **56,8 mln. Eur + 20 proc. rezervas.**

2021–2027 m. veiksmų programoje pažymima, kad TUI pritraukimo į MTEPI skatinimą Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione galima finansuoti pritaikant FP, tačiau tai gali būti nepatrauklu užsienio investuotojams dėl (1) ilgo atsiperkamumo laikotarpio ir (2) didelės talentų trūkumo rizikos. Atsižvelgiant į užsienio investuotojų išvelgiamas rizikas bei įtemptą konkurenciją regione dėl TUI vertinimo metu nustatyta, kad finansavimas turėtų būti ir toliau skiriamas subsidijų forma. Nors subsidijos negeneruoja tiesioginės grąžos, investuotojų patirtis, žinios, technologinė pažanga, tarptautiškumas ilgalaikėje perspektyvoje kuria pridėtinę vertę šalies ekonomikai. 2021–2027 m. programavimo laikotarpiu galėtų būti investicijos į TUI pritraukimą MTEPI veiklų skatinimui galėtų būti atliekamos grąžinamųjų subsidijų forma, taip įgyvendinant nuoseklų perėjimą prie FP.

Pramonės MVĮ gamybos procesų automatizavimo ir skaitmeninio technologijų diegimas (pramonės skaitmeninimas) Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione

Lietuvos konkurencingumo stiprinimas yra neatsiejamas nuo investicijų pritraukimo į regionus ir jų plėtros strategijų „perkrovimo“. Atlikus išsamią pateiktų paraiškų analizę pagal aukščiau minėtas priemones pramonės sektoriuje veikiančių MVĮ modernizavimui buvo nustatyta, kad iš visų pateiktų paraiškų, kurių bendra vertė siekė 401,21 mln. Eur. Daugiau nei pusė prašomos sumos, t. y. 236,51 mln. Eur, sudarė investicijos Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione.

Remiantis aukščiau pateiktomis prielaidomis skaičiuojama, kad bendra investicijų paklausa pramonės įmonių skaitmeninimui galėtų siekti **320,97 mln. Eur.** Atlikto tyrimo metu nustatyta, kad **220,67 mln. Eur**

¹¹⁴ Vertinama tik verslo finansavimo MTEP veiklos kontekste.

šio finansavimo poreikio yra Vidurio ir Vakarų Lietuvoje. Vertinimo metu nustatyta, kad šiai veiklai finansuoti galėtų būti pritaikomos rizikos kapitalo investicijų ir paskolų FP.

Trumpų vertės kūrimo grandinių formavimas ir plėtra tarp MVĮ Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione

Trumpų vertės kūrimo grandinių finansavimas nebuvo finansuojamas anksčiau (nei ES SF, nei biudžeto lėšomis), tačiau atsižvelgiant susidariusią konkurencingumo atskirtį tarp Sostinės ir Vidurio ir Vakarų Lietuvos regionų bei MVĮ svarbą bendrame regionų vystymosi kontekste tai yra viena iš 2021–2027 m. programoje numatytų skatinti krypčių. Ši kryptis yra orientuota į viename regione veikiančių ir į trumpas vertės grandines ketinančių jungtis MVĮ plėtrą, skatinant investicijas į gamybos/paslaugų teikimo infrastruktūrą ir naujų darbo vietų sukūrimą.

Atsižvelgiant į pateiktas prielaidas numatoma, kad finansavimo poreikis trumpų vertės grandinių plėtrai galėtų siekti **145,66 mln. Eur** - (iš jų Vidurio ir Vakarų Lietuvoje - **95,61 mln. Eur**). Šios verslo finansavimo krypties finansavimas galėtų būti įgyvendinamas tiesiogiai INVEGOS išduodamas paskolas infrastruktūros įsigijimui derinant su subsidijomis darbo užmokesčiui.

Aukštą pridėtinę vertę kuriančių MVĮ verslo procesų skaitmeninimas Sostinės regione

Vis dėl to, siekiant išvengti „vidutinių pajamų spąstų“ ir Lietuvos kaip žemą pridėtinę vertę kuriančios valstybės sampratos, reikalingos investicijos į aukštą pridėtinę vertę kuriančius sektorius. Veiklos efektyvumo didinimas pagal NP planą yra viena iš kertinių sąlygų, būtina aukštesnei pridėtinai vertei kurti. Atsižvelgiant į tai, siūloma aiškiai apibrėžti aukštą pridėtinę vertę kuriančius sektorius ir GNG.

Verslo procesų skaitmenizavimas aukštą pridėtinę vertę kuriančiose įmonėse jau dabar yra suprantamas kaip būtinas procesas, siekiant padidinti darbo našumą. Atsižvelgiant į aukščiau pateiktas prielaidas, skaičiuojama, kad finansavimo poreikis aukštą pridėtinę vertę kuriančių MVĮ verslo procesų skaitmeninimui bendrai visoje Lietuvoje gali siekti – **134,97 mln. Eur** (iš jų Sostinės regione – **44,14 mln. Eur**).

Remiantis atliktos investicijų paklausos analize nustatyta, kad įmonėms dažniausiai kylantys sunkumai, susiję su išorinio finansavimo gavimu, yra užstato trūkumas, per didelė finansavimo kaina (palūkanos, garantijos mokesčiai, administravimo mokesčiai) ir per trumpa įmonių veiklos istorija. Atsižvelgiant į GNG kylančius iššūkius, 2021–2027 m. rekomenduojama taikyti rizikos kapitalo investicijų, paskolų ir garantijų FP. Visgi, subsidijų daroma žala konkurencijos iškreipimo atžvilgiu ir dėl kitų priežasčių turėtų būti nuosekliai pakeičiama pereinant prie FP, t. y. FP derinant su subsidiniais elementais (angl. *blended finance*).

Vertinime nustatyta, kad verslo finansavimo poreikis iš dalies gali būti patenkintas pritaikant rizikos kapitalo, paskolų ir garantijų FP. Visgi, finansavimo poreikis verslo subjektams yra didesnis nei numatyta bendra FP suma.

Siekiant įvertinti investicijų efektyvumą buvo apskaičiuotas ir palygintas FP svorto efektas ir preliminarus kiekybinis kaštų naudos principu pagrįstas rodiklis. Atsižvelgiant į pateiktus duomenis, galima daryti šias išvadas:

- 1) Paskolų ir garantijų FP turi didžiausią finansinio svorto efektą.
- 2) Pirminė subsidijų kaštų naudos analizė parodė, kad subsidijos gali turėti sąlyginai aukštą kokybinį efektą, tačiau ilgalaikėje perspektyvoje nėra tokios efektyvios kaip FP.

Šiame Vertinime siūloma atsižvelgti ne tik į verslo sritis, tačiau aiškiai identifikuoti GNG. Atsižvelgiant į tai, investicijų matavimo rodiklius nukreipti į priemonių kokybę atspindinčius rodiklius.

1 priedas. Interviu dalyvių sąrašas

Interviu data	Interviu dalyvis	Organizacija	Interviu dalyvio atstovaujamos organizacijos tipas
2020.09.22	Arvydas Bložė	Practica Capital	FT
2020.09.23	Tadas Gudaitis	Swedbank	FT
2020.09.23	Arminas Petraitis	Citadele	FT
2020.09.23	Daiva Nazarovienė Dovilė Maliauskienė	Kultūros ministerija	Ministerija
2020.09.24	Mykantas Urba	Orion Securities	FT
2020.09.24	Žaneta Valauskė	AB Šiaulių bankas	FT
2020.09.24	Laura Sosunovičienė Olga Celova Rita Armonienė	Ekonomikos ir inovacijų ministerija	Ministerija
2020.09.28	Dmitrij Sosunov Jonė Vaitulevičiūtė	Startupwise guys	FT
2020.09.28	Tomas Kentys Rokas Pečiulaitis	Contrarian Ventures	FT
2020.11.18	Božena Kareivė Dainius Janeliūnas Konstantinas Pečiulis	VŠĮ „Investuok Lietuvoje“	Viešoji įstaiga
2021.07.02	Eivilė Čipkutė	Lietuvos bankų asociacija	Asociacija

2 priedas. Fokusuotų grupės diskusijų sąrašas

Data	Fokusuotos grupės diskusijos dalyviai	Organizacija
2020.11.05	Inga Beiliūnienė Ausma Bartkutė	INVEGA
2020.11.13	Inga Beiliūnienė Ausma Bartkutė	INVEGA
	Laurita Kazickienė	FM
	Olga Celova Rita Armonienė Laura Sosunovičienė	EIM

3 priedas. Vertinime nagrinėjamos subsidinės priemonės

Priemonės Nr.	Pavadinimas	Remiama veikla	ES investicijų lėšos
1 Prioritetas. Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų skatinimas			
01.2.1-LVPA-K-823	Smartinvest LT+	<ul style="list-style-type: none"> - Tiesioginės užsienio investicijos į mokslinių tyrimų ir (ar) eksperimentinės plėtros (toliau – MTEP) veiklas; - Tiesioginės užsienio investicijos, kuriomis kuriama naujos arba plečiama esamos įmonės MTEPI infrastruktūra; - Tiesioginės užsienio investicijos į veiklas, susijusias su procesų ir organizacinių inovacijų diegimu. 	4.146.081 €
01.2.1-LVPA-T-848	Smart FDI	<ul style="list-style-type: none"> - Tiesioginės užsienio investicijos į MTEP veiklas. - Tiesioginės užsienio investicijos, kuriomis kuriama naujos arba plečiama esamos įmonės MTEPI infrastruktūra. - Tiesioginės užsienio investicijos į veiklas, susijusias su procesų ir organizacinių inovacijų diegimu. 	46.840.579 €
J05-LVPA-K	Intelektas. Bendri mokslo–verslo projektai	<ul style="list-style-type: none"> - Moksliniai tyrimai ir (ar) eksperimentinė plėtra (toliau – - Įmonių pradinės investicijos, kuriomis kuriama naujos ar plečiama esamos įmonės MTEP ir inovacijų infrastruktūra bei kuri nėra prieinama viešai arba klasteriuose; - Naujų produktų ir technologijų sertifikavimas ir su tuo susijusios veiklos. 	147.326.312 €
01.2.1-MITA-T-852	Inostartas	<ul style="list-style-type: none"> - Inovatyvių smulkiojo ir vidutinio verslo subjektų kūrimosi skatinimas, vykdamas MTEP veiklą 2–6 etapus, nurodytus Rekomenduojamos mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros etapų klasifikacijos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. birželio 6 d. nutarimu Nr. 650 „Dėl Rekomenduojamos mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros etapų klasifikacijos aprašo patvirtinimo“ 4 punkte (toliau – MTEP etapų klasifikacijos aprašas); - Tyrėjų ir (ar) mokslininkų įdarbinimas žinioms imliose MVĮ ir kartu vystomi MVĮ produktai, siekiant jų komercinio realizavimo; - Inovatyvių smulkiojo ir vidutinio verslo subjektų plėtros skatinimas, vykdamas MTEP veiklą 7–9 etapus, nurodytus MTEP etapų klasifikacijos apraše. 	8.402.521 €
01.2.1-LVPA-K-855	Intelektas LT-2	<ul style="list-style-type: none"> - Fundamentiniai tyrimai; - MTEP; - Įmonių pradinės investicijos, kuriomis 	12.457.447 €

		kuriama naujos ar plečiama esamos įmonės MTEP ir inovacijų infrastruktūra bei kuri nėra prieinama viešai arba klasteriuose.	
01.2.1-LVPA-K-856	Eksperimentas	<ul style="list-style-type: none"> - MTEP; - Įmonių pradinės investicijos, kuriomis kuriama naujos ar plečiama esamos įmonės MTEP ir inovacijų infrastruktūra ir kuri nėra prieinama viešai arba klasteriuose; - Naujų produktų ir technologijų sertifikavimas ir su tuo susijusios veiklos. 	153.704.007 €
3 prioritetas. Smulkiojo ir vidutinio verslo konkurencingumo skatinimas			
03.3.1-LVPA-K-803	Regio Invest LT+	Modernių technologijų diegimas, pritaikant esamus ir kuriant naujus gamybos ir paslaugų teikimo pajėgumus naujiems ir esamiems gaminiams gaminti ir paslaugoms teikti.	70.092.771 €
03.3.2-LVPA-K-837	Eco-inovacijos LT+	MVĮ technologinių ekoinovacijų diegimas ir skatinimas. Siekiant sumažinti neigiamas klimato kaitos ir šiltnamio efekto pasekmes, numatomos investicijos į materialųjį turtą (įrenginius, technologijas), kurį įdiegus mažėja neigiamas ūkinės veiklos poveikis aplinkai, skatinama pramoninė simbiozė ir užtikrinamas tęstinis aplinkos apsaugos efektas t. y. investicijos į švaresnės gamybos inovacijas (jų įdiegimą), kuriose taikomi racionalių išteklių naudojimo ir taršos prevencijos metodai (pavyzdžiui, proceso modernizavimas (optimizavimas) tikslu sumažinti neigiamą poveikį aplinkai ir (ar) tausoti gamtos išteklius, beatliekinė gamyba, atliekų pakartotinis naudojimas ir (ar) perdirbimas, atliekamos šilumos panaudojimas (rekuperavimas, regeneravimas), srautų atskyrimas kt.).	86.886.005 €
03.3.1-LVPA-K-854	Pramonės skaitmeninimas LT	Pramonės MVĮ technologinio audito, kuris yra skirtas pramonės MVĮ gamybos procesų skaitmeninimo galimybėms ir perspektyvoms įvertinti, atlikimas ir (arba) technologinio audito nuostatų įgyvendinimo technologinė priežiūra (technologinio konsultavimo paslaugos). Taip pat, pramonės MVĮ gamybos procesų įrangos su integruotomis skaitmeninimo technologijomis diegimas, remiantis atlikto technologinio audito rekomendacijomis	91.184.720 €
03.3.1-LVPA-K-803	Regio potencialas LT	Modernių technologijų diegimas MVĮ, pritaikant esamus ir kuriant naujus gamybos ir paslaugų teikimo pajėgumus naujiems ir esamiems gaminiams gaminti ir paslaugoms teikti.	
03.1.1-IVG-T-809	Dalinis palūkanų kompensavimas	Dalinis palūkanų kompensavimas SVV subjektams	26.401.990 €
03.3.1-IVG-T-810	Dalinis palūkanų kompensavimas	Dalinis palūkanų kompensavimas MVĮ	3.200.220 €
4 prioritetas. Energijos efektyvumo ir atsinaujinančių išteklių energijos gamybos ir naudojimo			

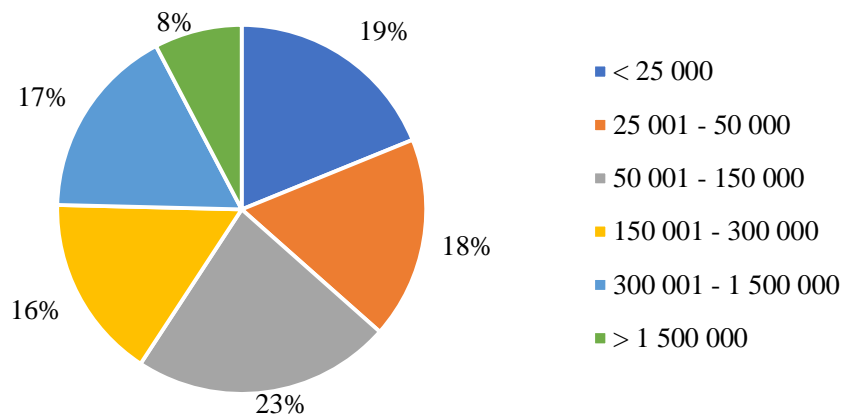
skatinimas			
04.2.1-IVG-T-811	Dalinis palūkanų kompensavimas	Paskolų ir finansinės nuomos (lizingo) sandorių, skirtų įrangai ir technologijoms (technologiniams sprendimams), įgalinantiems didinti įmonių energijos vartojimo efektyvumą, diegti, dalinis palūkanų kompensavimas pramonės įmonėms.	700.000 €
7 prioritetas. Kokybiško užimtumo ir dalyvavimo darbo rinkoje skatinimas			
07.3.3-IVG-T-428	Subsidijos verslo pradžiai	Dalinis darbuotojo (-ų) darbo užmokesčio išlaidų kompensavimas tiems verslo subjektams, kurie yra gavę finansavimą (paskolą) pagal FP „Verslumo skatinimas 2014–2020“ (toliau – paskolos gavėjai pagal FP „Verslumo skatinimas 2014–2020“).	8.000.000 €

*Sudaryta Vertintojų (parengta pagal 2020 m. lapkričio 16 d. *esinvesticijos.lt* duomenis

4 priedas. SVV subjektų apklausos rezultatai

2019 m. rudenį PwC atliko SVV subjektų apklausą, kurioje iš 10,6 tūkst. pakviestų SVV subjektų dalyvavo 430. Pagrindinis SVV subjektų apklausos tikslas – išsiaiškinti kaip rinkos dalyviai vertina išorinio verslo finansavimo prieinamumą Lietuvoje.

64 proc. respondentų teigė, kad 2017–2019 m. verslui buvo reikalingas išorinis finansavimas, iš kurių 2017–2019 metų laikotarpiu, 56 proc. apklaustųjų kreipėsi į FĮ (bankus, KU ir kt.), 25 proc. – į ES SF paramos į administruojančias įstaigas ir (ar) į valstybės institucijas dėl subsidijų, 7 proc. – į RKF fondus, 6 proc. – į verslo angelus, 5 proc. – į akceleravimo fondus, 1 proc. – į mokslo ir studijų institucijas.



Paveikslas Nr. 9. Dėl kokio dydžio išorinio verslo finansavimo esate kreipęsi?

51 proc. visų apklausoje dalyvavusių respondentų atsakė, kad išorinį verslo finansavimą naudojo investicijoms, 35 proc. – apyvartai. 14 proc. – prašyto finansavimo negavo arba nenurodė finansavimo panaudojimo tikslo. Remiantis apklausos duomenimis, pastebėtina, kad didesnio nei 1,5 mln. Eur finansavimo prašymai yra labai reti tarp SVV subjektų. Matoma, kad daugiausia respondentų kreipėsi dėl išorinio verslo finansavimo 50–150 tūkst. Eur dydžio apyvartos finansavimo tikslais (žr. Paveikslą Nr. 3).

SVV subjektai apklausoje nurodė, kad finansavimas nebuvo suteiktas arba buvo suteiktas mažesnis nei prašytas 44 proc. atvejų dėl užstato trūkumo, o 27 proc. atsakiusiųjų SVV subjektų nurodė tokias finansavimo paraiškų atmetimo priežastis, kaip investuotojo nekompetencija ir žinių trūkumas, rizikingas ir ankstyvos stadijos projektas ir kt. Tuo tarpu FT išskiria tokias pagrindines finansavimo nesuteikimo priežastis: rinkoje įsitvirtinusių įmonių investicijų į plėtrą atveju – nepakankami finansiniai rodikliai ir kapitalo trūkumas; aukštos rizikos, t. y. startuolių ir/ar MTEPI veiklų atveju – kompetencijų, aiškios verslo vizijos trūkumas ir per didelė rizika, tenkanti FT. 50 proc. respondentų mano, kad išorinio verslo finansavimo prieinamumas yra vidutiniškas, 47 proc. – kad žemas, ir tik 3 proc. apklaustųjų nuomone, išorinio finansavimo prieinamumas yra pakankamas ir tenkina Lietuvos verslo įmonių poreikius.

Daugiau nei pusė apklaustų SVV subjektų siekia plėsti savo veiklą, gerinti egzistuojančią įrangą (tame tarpe ir programinę įrangą) ar kitą naudojamą infrastruktūrą ir veiklos sąlygas, didinti produktyvumą, ieškoti naujų pardavimo kanalų ir klientų. COVID-19 pandemija sustabdė daugelio įmonių plėtros ir investicijų planus, taigi galima daryti prielaidą, kad planuojamoms SVV subjektų investicijoms bus reikalingas išorinis finansavimas. Apklausos metu gauti rezultatai rodo, kad investicijų paklausa yra didelė ir ateityje yra rekomenduojama didinti išorinio finansavimo prieinamumą. 2019 m. atliktos SVV subjektų apklausos analizė padėjo įvertinti kokia dalis SVV subjektų planuoja įgyvendinti investicijas, į kokius FT įmonės planuoja kreiptis dėl išorinio finansavimo suteikimo, kokio dydžio investicijos yra reikalingos, ar planuoja įgyvendinti investicijas tam tikrose srityje (šiuo atveju MTEP) ir kaip vertina išorinio finansavimo prieinamumą Lietuvoje. Gauti duomenys, analizuojami skirtingais pjūviais (pagal įmonės veiklos sritį; pagal įmonės veiklos geografiją; pagal įmonės veiklos trukmę), yra reikšmingi apskaičiuojant finansavimo trūkumą.